*0: EK
*1: 2009-2010
*2: 21
*3: WordXP
*4: 21ste vergadering
*5: Dinsdag 9 maart 2010
*6: 13.30 uur
**

Voorzitter: Van der Linden

Tegenwoordig zijn 73 leden, te weten:

Asscher, Van de Beeten, Bemelmans-Videc, Benedictus, Van den Berg, Van Bijsterveld, De Boer, Böhler, Broekers-Knol, Doek, Dölle, Van Driel, Dupuis, Duthler, Eigeman, Elzinga, Engels, Essers, Flierman, Franken, Goyert, De Graaf, Hamel, Haubrich-Gooskens, Hendrikx, Hermans, Hillen, Ten Hoeve, Hofstra, Holdijk, Ten Horn, Huijbregts-Schiedon, Janse de Jonge, Van Kappen, Kneppers-Heijnert, Koffeman, Kox, Kuiper, Lagerwerf-Vergunst, Laurier, Leijnse, Leunissen, Van der Linden, Linthorst, Meindertsma, Meulenbelt, Meurs, Noten, Peters, Quik-Schuijt, Reuten, Rosenthal, Schaap, Schouw, Schuurman, Slager, Slagter-Roukema, Smaling, Strik, Swenker, Sylvester, Tan, Terpstra, Thissen, Tiesinga, Vedder-Wubben, Vliegenthart, De Vries, De Vries-Leggedoor, Werner, Westerveld, Willems en Yildirim,

en de heer Hirsch Ballin, minister van Justitie, minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, en mevrouw Huizinga-Heringa, minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer.
**

*N

De **voorzitter**: De ingekomen stukken staan op een lijst die in de zaal ter inzage ligt. Op die lijst heb ik voorstellen gedaan over de wijze van behandeling. Als aan het einde van de vergadering daartegen geen bezwaren zijn ingekomen, neem ik aan dat de Kamer zich met de voorstellen heeft verenigd.
**

(Deze lijst is, met de lijst van besluiten, opgenomen aan het einde van deze editie.)

*B
!Hamerstuk!

Aan de orde is de behandeling van:

- het wetsvoorstel Aanpassing van een aantal wetten aan de Wet veiligheidsregio's en enkele wijzigingen in de Wet veiligheidsregio's (Aanpassingswet veiligheidsregio's) (31968).

Dit wetsvoorstel wordt zonder beraadslaging en zonder stemming aangenomen.

*B
!Stemmingen!

Aan de orde is de **stemming** over het wetsvoorstel **Harmonisatie van uitkeringsrechten van leden van de Tweede Kamer, wijzigingen in verband met de openbaarmaking van nevenfuncties en inkomsten uit nevenfuncties van leden van de Eerste en Tweede Kamer en leden van het Europees Parlement en enkele technische wijzigingen (30693)**.

(Zie vergadering van 2 maart 2010.)

De **voorzitter**: Ik heet de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer van harte welkom.

Aangezien het wetsvoorstel geldelijke voorzieningen ten behoeve van de leden van de Staten-Generaal en hun nabestaanden regelt, dient dit overeenkomstig artikel 63 van de Grondwet met ten minste twee derde van het aantal uitgebrachte stemmen te worden aanvaard.
**

In stemming komt het wetsvoorstel.

De **voorzitter**: Ik constateer dat dit wetsvoorstel met algemene stemmen is aangenomen.
**

*B
!Omgevingsrecht!

Aan de orde is de behandeling van:

- het wetsvoorstel Vaststelling van overgangsrecht en wijziging van diverse wetten ten behoeve van de invoering van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Invoeringswet Wet algemene bepalingen omgevingsrecht) (31953).

De beraadslaging wordt geopend.

*N

Mevrouw **Huijbregts-Schiedon** (VVD): Voorzitter. De plenaire behandeling van de Invoeringswet Wet algemene bepalingen omgevingsrecht is een markant moment in het gehele proces van de totstandkoming en inwerkingtreding van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht, de Wabo.

Vanaf februari 2008 heeft deze Kamer hierover intensief overleg gevoerd, zowel schriftelijk als plenair, met de toenmalige minister van VROM, mevrouw Cramer. Het is dan ook even wennen dat, nu dit belangrijke moment van de behandeling van de invoeringswet zich eindelijk voordoet, niet mevrouw Cramer, maar haar opvolgster mevrouw Huizinga namens de regering dit wetsvoorstel behandelt. Via u, voorzitter, wil ik namens mijn fractie mevrouw Cramer bedanken voor haar betrokkenheid, de samenwerking en vooral ook de discussies die wij voerden. Ik wens mevrouw Huizinga veel succes om de komende tijd in die voetsporen te treden.

Voor de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht zijn er dan ook nog wel een paar stappen te zetten alvorens het beoogde resultaat kan worden bereikt. Het is opmerkelijk te noemen dat in de gehele behandeling van het wetgevingstraject van de Wabo, sinds begin 2008, zo veel is gesproken en gewisseld over een uitvoeringsstructuur die geen deel uitmaakt van de voorliggende voorstellen zelf, maar formeel nog slechts in het verre verschiet van de Eerste Kamer ligt. Helaas, zo moet ik de nieuwe minister waarschuwen, zal ook vandaag de inbreng van de VVD zich daar weer grotendeels op richten.

Evenals in de memorie van antwoord benadrukt de minister in de nadere memorie van antwoord dat de dossiers Mans en Wabo twee aparte dossiers zijn die elkaar meer aanvullen dan overlappen. Zij schrijft: Invoering van de Wabo is niet afhankelijk van de vorming noch de borging van een landsdekkende structuur van regionale uitvoeringsdiensten (RUD's). De vorming van de RUD's en de wettelijke borging van de landsdekkende structuur dragen uiteraard wel bij aan een goede uitvoering van de Wabo in de toekomst en strekken daar ook toe. Einde citaat.

Het scenario zonder RUD, waarnaar de VVD-fractie vroeg, ziet er volgens de minister relatief simpel uit: "Met de invoering van de Wabo krijgen bedrijven en burgers het voordeel van één loket. De gemeenten stellen een vergunning op in de eigen backoffice al dan niet met inbreng van een reeds bestaande of nog in te stellen regionale milieudienst." So far, so good, dacht ik, want daar ging het immers om: de dienstverlening verbeteren, maken dat het proces van vergunningverlening voor de hardwerkende ondernemer en de goedwillende burger vereenvoudigt en versnelt. Want als het werkelijk alleen daarover zou gaan, hadden we vandaag alleen hoeven te praten over de haperende infrastructuur!

Maar nee, want nog geen alinea verder maakt de minister in haar redenering een bocht en worden Wabo en de instelling van RUD's opnieuw aan elkaar gekoppeld en overlappen Mans en Wabo elkaar niet alleen, maar zitten zij elkaar fors in de weg. De decentralisatie van Wabo-bevoegdheden van provincies naar gemeenten is namelijk gekoppeld aan de instelling van de regionale uitvoeringsdiensten. Kan de minister dit nog eens uitleggen? Waarop is dit gebaseerd? Worden deze taken nou gedecentraliseerd aan de RUD's of aan de gemeenten? En hoe? Waarom? Of gebeurt dit via de gemeenten aan de RUD's? Hopelijk begrijpt de minister het nog, want ik raak zo langzamerhand het spoor bijster.

Kan de minister ook nog eens ingaan op de koppeling of, liever, de ontkoppeling tussen Wabo en Mans, zoals haar voorganger dat op pagina 5 van de nadere memorie van antwoord deed? Kan zij in dat verband ook op het volgende reageren? Naar de mening van de VVD worden de discussie over en de invoering en de realisatie van de Wabo vervuild en onnodig belast met de koppeling in tijd en inhoud tussen de dossiers Mans en Wabo. De uitgangspunten en doelstellingen van de Wabo staan naar de mening van de VVD onder grote druk door de bureaucratisering en centralisering van de uitvoeringsstructuur. Dienstverlening is maatwerk, geen regionale standaard. De voorgestelde koppeling van de uitvoeringsdiensten aan de veiligheidsregio's, het bestuur op afstand en de omvang mag dan misschien een bestuurlijke veiligheidsklep zijn voor bureaucratisch verankerde kwaliteit, maar is dat zeker niet voor de dynamiek en het burgergericht maatwerk waar de Wabo voor was bedoeld.

Ook de VVD, ikzelf als voormalig gemeentebestuurder niet in de laatste plaats, vindt dat de kwaliteit van en in de handhaving op lokaal niveau gemiddeld genomen wel een tandje hoger mag. De lokale politiek heeft dit soort zaken niet als vanzelf hoog op de prioriteitenagenda staan, zeker niet in een tijd waarin sterk moet worden bezuinigd op uitgaven en personeel. Een beetje druk van buitenaf kan dan helpen de goede richting uit te gaan. Kwaliteitseisen zijn daarin in zijn algemeenheid een goed middel. Handhaving heeft een hoge veiligheidscomponent en vanuit dat oogpunt is de VVD daar op zichzelf niet tegen.

De kwaliteitseisen waar op dit moment over gesproken wordt, lijken echter buitenproportioneel. Bovendien zien zij niet op resultaat, namelijk het gewenst veiligheidsniveau door adequate handhaving, dus de output, maar richten zij zich in hoge mate op de input. De gemeenten moeten voor zowel hun eigen organisaties als voor de RUD's grote aantallen hooggeschoolde medewerkers aantrekken. Waarom, zo vraagt mijn fractie zich af, moet dit zo onder stoom en kokend water? Voor 1 december moeten gemeenten besluiten bij welke regionale uitvoeringsdienst zij aan wensen te sluiten en of en op welke manier zij aan de kwaliteitseisen gaan voldoen.

Zeker is dat gemeenten flink zullen moeten uitbreiden, maar dat datzelfde geldt voor de huidige regionale milieudiensten, omdat zelfs zij in hun huidige situatie niet aan de kwaliteitseisen kunnen voldoen. Behalve de daaraan verbonden kosten en uitbreiding van formaties in een tijd waarin die juist moeten krimpen, zal het een overbeviste vijver worden die de gemeente moet voeden. Particuliere advies- en detacheringbureaus zullen goede zaken doen, voorspel ik. Daar is niks mis mee, maar wel met de enorme geld- en energieverspilling. Wie zal dat gaan betalen? Dat zal toch niet de burger zijn via kostendekkende leges, zo hoopt de VVD. De verwachting is immers dat de vergunningverlening fors duurder zal worden. Dan is de cirkel weer rond en krijgen de gemeenten de zwartepiet van de lastenverzwaring. De VVD-fractie hoort graag de reactie van de minister hierop.

Ook wil ik nog even ingaan op de kwestie van de autonomie. Op pagina 4 van de nadere memorie van antwoord stelt de minister -- dat was minister Cramer nog -- dat het treden van de wetgever in de lokale autonomie gerechtvaardigd is wanneer het medebewindstaken betreft. Ik citeer: "Ikzelf zie de regionale samenwerking in gemeenschappelijke uitvoeringsdiensten, net als bij kwaliteitscriteria, vooral als een noodzakelijke randvoorwaarde die wordt meegegeven bij het

toedelen van deze medebewindstaken en -bevoegdheden aan de gemeenten." Maar ook stelt zij: "Het kabinet heeft er bovendien voor gekozen deze randvoorwaarden niet als een dictaat op te leggen maar om in overleg met alle betrokken partijen spelregels voor het bottom-upproces te ontwikkelen en in te voeren." Graag hoor ik van de minister een toelichting, want ik begin hier ook de weg kwijt te raken. Het kabinet grijpt sectoraal in in de bedrijfsvoering van autonome gemeentelijke organisaties en stelt vervolgens doodleuk dat het vrijwillig is omdat het in overleg is gebeurd. Het lijkt alsof de beul aan de veroordeelde vraagt: wilt u onder de guillotine of aan de strop? U mag het zelf zeggen. En het is alsof de arme stakker, wanneer hij dan kiest, zelf de schuld krijgt van zijn dood.

Naar de mening van de VVD-fractie zijn er zeer goede en zwaarwegende argumenten om helder en klaar een ontkoppeling te maken tussen het proces van invoering van de Wabo en dat van versterking van de gemeentelijke uitvoeringsstructuur. Onder druk wordt alles vloeibaar, maar de vorm raakt er wel uit. Dat dreigt nu ook bij de Wabo te gebeuren. Er is sprake van bureaucratisering in plaats van versimpeling, lastenverzwaring in plaats van lastenverlichting, vertraging in plaats van versnelling en standaardisering in plaats van maatwerk. Tal van goede argumenten liggen aan zo'n ontkoppeling ten grondslag. Dat zijn argumenten die volgens de VVD-fractie in de schriftelijke voorbereiding niet zijn weerlegd maar zelfs zijn versterkt door de inconsequente beantwoording en warrige doelredeneringen. Vier weken geleden behandelde de Eerste Kamer de Wet veiligheidsregio's. Op een uitstekende manier is toen de spanning aan de orde geweest tussen de gemeentelijke autonomie enerzijds en op onderdelen de noodzaak tot schaalvergroting anderzijds. De vormgeving, instelling en verankering van regionale uitvoeringsdiensten raken aan ditzelfde vraagstuk en zouden dan ook in die discussie een plaats moeten krijgen, zodat ons binnenlands bestuur niet ad hoc op essentiële punten wordt aangepast en aangetast.

Ten slotte kom ik op de kwestie van de ICT. Bij de plenaire behandeling van de Wabo heb ik al betoogd dat de ICT de backbone van de Wabo is. Toen kreeg de minister het voordeel van de twijfel en de tijd om die twijfel weg te nemen. Met haar brief van 5 maart is dat deze minister ook niet gelukt. Half april wordt de vernieuwde en laatste versie van een aantal vitale onderdelen opgeleverd. Dat is 2,5 maand voor de beoogde inwerkingtreding. Hoe ziet de minister in dat verband de afspraak met de gemeenten dat de ICT een halfjaar moet werken alvorens de wet ook in werking treedt? Denkt zij dan echt dat in 2,5 maand -- dan heb ik alle vrije dagen niet eens meegeteld -- alle kinderziektes en aanloopproblemen zijn opgelost en onder de knie gekregen? De bestuurlijke risico's zijn evident, maar de VVD-fractie ziet daarnaast een nog bijna nog groter probleem: ongeloofwaardigheid en teleurstelling in de overheid vanwege de alweer haperende digitalisering. De minister vraagt de Kamer haar het vertrouwen te geven om zelf de datum van invoering bij KB te kunnen bepalen. Kan de minister aangeven dat zij alle risico's daarvoor zal dragen en dat deze niet bij de gemeenten zullen worden gelegd?

Samenvattend: de VVD-fractie is een groot voorstander van de Wabo en van zo spoedig mogelijke inwerkingtreding ervan. Burgers en bedrijfsleven wachten erop. Er zijn echter drie grote fundamentele bezwaren die de VVD-fractie bij de invoering ziet en die vooralsnog de uitvoerbaarheid sterk negatief beïnvloeden, met alle geschetste gevolgen van dien.

1. Het invoeringsproces wordt onnodig belast door de koppeling met de invoering van de regionale uitvoeringsdiensten.
2. Daar is de kwestie van de definitie van de kwaliteitseisen. Kwaliteitseisen dienen niet input- maar outputgericht te zijn.
3. De haperende ICT-infrastructuur en de onzekerheid over het moment waarop deze met 100% zekerheid in alle gemeenten operationeel kan zijn.

De reactie van de minister is voor de VVD-fractie doorslaggevend voor het bepalen van het eindoordeel over dit voorstel. Wij wachten die dan ook met bijzondere belangstelling af.

*N

De heer **Smaling** (SP): Voorzitter. In deze haastige tijden is er iets wat niemand graag meer doet: wachten. Is het in Afrika nog een soort kunstvorm, bij ons wordt liever nergens meer op gewacht, alle onthaastings-, chill- en loungehypes ten spijt. Bij de kassa, de bushalte, het handbagageapparaat, de ingang van het Anne Frank Huis; het is allemaal even erg. Het ergste is nutteloos wachten: je kind dat nog een keer van de glijbaan af wil, je hond die eindeloos lang aan een paaltje staat te snuffelen en die er vervolgens van afziet om daartegenaan te plassen, je man die ineens nog iemand moet bellen terwijl jij met je jas aan klaarstaat om naar de bioscoop te gaan of je vrouw die per se nog die jurk wil passen terwijl je al weet dat zij hem toch niet gaat kopen.

Stel dat je 80 wordt en je elke week gemiddeld twee uur op iets of iemand hebt moeten wachten, dan breng je 8000 uur wachtend door. Dat is bijna een jaar. Een deel van die periode brengt een mens door met wachten op vergunningen. Dat lijkt helemaal niet erg, want ondertussen kun je allerlei andere nuttige dingen doen, maar voor sommigen schijnt dit wachten ergernis nummer een te zijn, in het bijzonder voor de mondige burger en de mondige ondernemer. Daarom is er nu de omgevingsvergunning. Je wacht niet meer op 25 verschillende vergunningen maar slechts op een die alles combineert. W.F. Hermans sliep nooit meer; de komende generatie zal nooit meer wachten op een vergunning. Wij zullen slopen, kappen, bouwen, storten, inritten en aanlegsteigers maken, uitbreiden, exploiteren, reclame aanbrengen en ontheffingen scoren en wij vullen daartoe nog maar één formulier in. Wee de gemeenteambtenaar die niet levert. Hij moet immers voldoen aan strenge kwaliteitscriteria van de KPMG. Die heeft hier veel verstand van, zo blijkt uit zijn

deskundigheidsschema's en bijbehorende managementturbotaal.

De Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) heeft een lang traject afgelegd. Wij zijn vandaag aanbeland bij de invoeringswet. Ik heb ter wille van mijn eigen beter begrip, omdat het vrij complex is -- mevrouw Huijbregts zei het al -- een rondje gemaakt langs een aantal gemeenten. Dat heeft 32 reacties opgeleverd, waaronder reacties van kleine, middelgrote, grote en zeer grote gemeenten. Zeg maar: van Vlieland tot Venlo en van Veendam tot Vlissingen. Op de vraag, die voornamelijk door projectleiders Wabo is beantwoord, of de Wabo meerwaarde heeft, zegt ruim de helft dat de Wabo als concept zinvol is. Hij versterkt het denken in termen van dienstverlening bij de gemeenten, versterkt de samenwerking en verbetert de relatie tussen beleid en uitvoering. Anderen, wat minder enthousiasten, schetsten de Wabo als de oplossing voor problemen die er niet zijn. Er zou mee worden bereikt wat bijvoorbeeld al wordt bereikt met allerlei coördinatieregelingen en met de wet samenhangende besluiten. Een voorbeeld daarvan is de eenvoudige BRIKS-regeling (bouwen, reclame, inritten, kappen, slopen), die al bestond. Velen noemen dat hij slechts zinvol is voor een zeer klein percentage van de aanvragen, namelijk degene die niet enkelvoudig zijn. Wanneer blijkt dat ze inderdaad complex zijn, dan blijkt dat de ondernemer de aanvraag om allerlei redenen toch liever gefaseerd indient.

Mijn ervaring met de Wabo de laatste maanden was er een van schieten op een bewegend doel. Daar had ik trouwens geen vergunning voor. Hoewel wij het vandaag strikt genomen over de invoeringswet hebben, werden wij plotsklaps verrast door het vergunningvrije bouwen in het Besluit omgevingsrecht. Hoewel dit nu door een motie in de Tweede Kamer is gekoppeld aan het bestemmingsplan gaat dit ongetwijfeld veel ruzies en rechtszaken opleveren en natuurlijk nieuw emplooi voor Frans Bromet en de Rijdende Rechter. Er is al veel over gezegd en geschreven en formeel is het onderdeel van het Bor waar wij het formeel niet over hebben. Maar waarom is dit toch de Wabo binnengesmokkeld? Kan de minister nog eens verduidelijken waarom wij dit moeten willen? Waarom moeten wij verdozen en verstenen?

Verder zagen wij op zich zinvolle adviezen van de commissie-Mans, de commissie Herziening Handhavingsstelsel VROM-regelgeving, nogal prematuur vertaald in 25 van bovenaf opgelegde regionale uitvoeringsdiensten. De motie die collega Huijbregts destijds indiende, gaf aan hoe deze Kamer zich daarover voelde. Inmiddels zijn wij een bottom-upproces en een package deal verder en volgt de instelling van de RUD's een apart wetstraject. Wij dreigen ook nog te worden ingehaald door de Crisis- en herstelwet, die ingrijpt in zo'n beetje alle omgevingswetgeving die de laatste paar jaar tot stand is gebracht. In dit verband heb ik de volgende vragen aan de minister. Bij de invoering van de Wabo wordt het projectbesluit uit de Wro, dat net anderhalf jaar bestaat, vervangen door de omgevingsvergunning. Om die te verlenen zal door de gemeenteraad eerst een bindende verklaring van geen bedenkingen moeten worden afgegeven. Wat gebeurt er als de omgevingsvergunning in de Crisis- en herstelwet vervangen wordt door het projectuitvoeringsbesluit? Moet er dan nog steeds een verklaring van geen bedenkingen worden afgegeven? Zo ja, door wie? Wie is onder de Wabo en onder de Crisis- en herstelwet het bevoegd gezag? Verschilt dat? Hoe zit het met de beroepsmogelijkheden? Blijft er in het geval van de Wabo beroep in twee instanties mogelijk of vervalt dat weer onder de Crisis- en herstelwet? Hoe weet straks de betreurenswaardige aanvrager, verlener of rechter of er een cadeaupapiertje Crisis- en herstelwet of Wabo om de vergunning of de ontheffing moet?

Dan kom ik op de kwaliteitscriteria. In mijn inleiding gaf ik al aan dat aan de Wabo-ambtenaar hoge eisen worden gesteld. Dit komt blijkens de memorie van toelichting en de memorie van antwoord ook uit de kokers van VNG en IPO, maar volgt ook uit de adviezen van de commissie-Oosting, die betere kwaliteit op gemeenteniveau koppelt aan nogal vrijblijvende vormen van toezicht op provinciaal niveau. Als gevolg hiervan zijn heel straffe kwaliteitscriteria vastgesteld in een door KPMG geleid proces. Die criteria gaan over kritische massa, het proces en de inhoud. Het leverde een storm aan kritiek op, met name over die kritische massa. Zo geldt er bijvoorbeeld een frequentie-eis waarbij een medewerker voor 70% op een specifieke taak moet worden ingezet. Voor veel en met name voor de wat kleinere gemeenten wordt hiermee overcapaciteit gecreëerd. De kritiek is terug te vinden in een rapport van Arena Consulting dat het werk van KPMG ex ante heeft geëvalueerd. Zij schrijven: "Er is een algemeen gevoel van ongeloof dat slechts 10% tot 20% van de instanties aan de criteria kan voldoen. Dit strookt niet met wat goede praktijk is en er gaat te veel de suggestie van uit dat de ontwikkelingen van de afgelopen vijf tot tien jaar niets hebben opgeleverd. Het ongeloof geldt in het bijzonder bij instanties die de afgelopen jaren een doorlichting hebben gehad van de VROM-Inspectie, de provinciale regisseur en/of een onafhankelijke auditeur met als conclusie dat organisatie en uitvoering op orde, en vaak dik op orde, zijn. De discrepantie is volgens de respondenten ook bestuurlijk en politiek niet uit te leggen." Dit is niet zo maar een bevinding, maar eigenlijk een keihard oordeel over het werk van KPMG. Het wordt ook breed onderschreven door degenen die ik zelf heb bevraagd. Daarbij moet wel aangetekend worden dat een grote meerderheid van die respondenten vindt dat hun gemeente voldoet aan de kwaliteitseisen, maar dat kan ook op wishful thinking berusten, want dat is volgens mij nog niet getoetst.

Daarna heeft KPMG een versie 2.0 van hun rapport opgesteld. Men volhardt echter in het managementtheoretisch denken door te stellen dat "met de kwaliteitscriteria voor kritieke massa een antwoord gegeven kan worden op de vraag of een organisatie in principe in staat is om de taken en onderliggende operationele activiteiten uit te voeren, gegeven de minimale benodigde deskundigheid voor de uitvoering van deze taken en de continuïteit daarvan". Dit is puur sturen op input en niet op resultaten die de gemeenten al halen. Het is ook sturen op de hoger opgeleiden. Waarom zou iemand met hbo in een plattelandsgemeente beter in staat zijn

vergunningen, toezicht en handhaving in de agrarische sector uit te voeren dan iemand met mbo-niveau die de sector goed kent? Op het voornaamste kritiekpunt van Arena komt KPMG met antwoorden als deze: "De uitvoeringsfrequentie is gebaseerd op het kunnen maken van voldoende vlieguren voor het kunnen uitvoeren van een bepaalde activiteit gericht op borging van de deskundigheid in de praktijk en de bijbehorende product- en vakontwikkeling." Waarom kan dat niet in gewoon Nederlands? Kan de minister nog volhouden dat KPMG -- dat het proces heeft geleid, dus ik wil daar niet te veel aan hangen -- de goede insteek heeft gekozen? Hebben ze daar de juiste terms of reference gekregen? Moet dit hele rapport eigenlijk niet van tafel? Vindt de minister dat KPMG met versie 2.0 van het rapport adequaat op de bevindingen van Arena Consulting is ingegaan? Zo ja, waar blijkt dat uit? Op pagina 10 van het KPMG-rapport lees ik dat de gemeenteraad ook aan de kwaliteitscriteria moet voldoen voordat hij een verklaring van geen bedenkingen mag afgeven. Wij hebben het hier wel over een autonome bestuursbevoegdheid die is opgenomen in de Gemeentewet. Hoe gaat de minister dat regelen?

Ik kom op de Regionale uitvoeringsdiensten (RUD's). De soep zou niet zo zout gegeten worden als gemeenten niet allerlei taken dreigen kwijt te raken aan de RUD's. Er is een mate van overeenstemming over het feit dat die RUD's zinvol kunnen zijn om bijvoorbeeld milieucriminaliteit aan te pakken, mits politie en justitie op dit niveau integraal meedoen. Dat volgt min of meer uit het rapport van de commissie-Mans. Milieutaken onder de Wabo zouden daarmee bovenlokaal belegd worden met nadruk op de handhavingssfeer meer dan op die van de vergunningverlening zelf. Als de kwaliteitscriteria echter niet worden gehaald, moeten wellicht ook bouw- en ruimtelijkeordeningstaken vanuit de gemeenten naar de RUD's en valt de bodem helemaal weg onder de Wabo. Dan is er namelijk niets geïntegreerds meer van over. Hoe informeel mijn peiling ook moge zijn, op een enkeling na was iedereen zeer kritisch over de RUD's. Het ondergraaft in de ogen van de mensen op de werkvloer de integrale gedachte, het ondermijnt het werkplezier bij de gemeente, het creëert onzekerheid en het is duur. Met name grote gemeenten zien RUD's als een extra laag met eisen waaraan ze zelf in bestaande werkverbanden ook kunnen voldoen. De RUD's stuiten om deze redenen op veel weerstand waar de taken verder gaan dan het milieudeel van de omgevingsvergunning met een bovenlokaal karakter. Daarnaast wordt de schaal van de RUD's vaak buitensporig gevonden en dreigt een democratisch tekort als deze diensten zelf te veel gaan beslissen. Een prachtig voorbeeld daarvan stond een paar weken geleden in de bijlage van NRC Handelsblad. Daarin was te zien welke samenwerkingsverbanden er allemaal zijn.

Zoals eerder is gezegd, zijn de RUD's onderdeel van een nog te behandelen wetstraject, maar hier dreigt iets goed mis te gaan. Het draagvlak is veel te klein. De regering kan echt niet op de huidige voet verder gaan met het vaststellen van de kwaliteitseisen en de inrichting van de RUD's. Het bottom-upproces moet in de ogen van de SP ten dele overgedaan worden. In de brief van de ambtsvoorganger van de minister (29383, nr. 144) staat echter dat werkdocument 2.0 het uitgangspunt voor het takenpakket van de RUD's is. Houdt deze minister daaraan vast?

Dan kom ik op de ICT. Er blijkt dat de ICT niet op orde is. De VNG geeft dit aan en de minister erkent dit ook in haar brief van afgelopen week. Het wordt ook bevestigd door een aanzienlijke meerderheid van de 32 gemeenten waarvan ik antwoord heb gekregen. Het is met name het voorkant-achterkantverhaal dat zorgen baart. Het gaat niet alleen om het optuigen van het oertrage omgevingsloket online door de aanvrager, maar met name om de applicaties die daar nog aan gekoppeld dienen te worden om intern bij de verlener de voortgang en afstemming in de gaten te kunnen houden: de zogenaamde workflow. Deze systemen vergen hoge kosten voor de inrichting en drukken zwaar op het budget dat beschikbaar is voor implementatie. Door de voorgenomen vorming van RUD's zijn deze investeringen risicovol. Het is immers mogelijk dat delen van deze infrastructuur niet meer worden gebruikt of moeten worden aangepast als de RUD's operationeel worden. Als deze wet net voor de zomervakantie wordt ingevoerd, laat zich raden wat er zal gebeuren. Het klamme zweet zal de eenzame ambtenaar uitbreken en de boetes als gevolg van het niet halen van de lex silencio positivo zullen de leges voor de rest van het jaar overtreffen. In haar brief zegt de minister echter, na het opsommen van een enorme serie tekortkomingen, dat er op dit moment geen reden is om aan te nemen dat 1 juli 2010 als invoeringsdatum onverantwoord is. De hele brief schetst juist het tegenovergestelde beeld! Waarom dan toch die conclusie?

Ten slotte bleek uit mijn eigen steekproef dat er geen goed overzicht is van de kosten van het hele gebeuren. Ik heb de ambtsvoorganger van deze minister hier schriftelijk om gevraagd maar het overzicht in de memorie van antwoord was nogal onvolledig. Waarschijnlijk ook omdat het ministerie nog niet zelf overziet wat allemaal directe en indirecte kosten en baten zijn. Het lijkt mijn fractie van het grootste belang wanneer alle gemaakte en te verwachten kosten en baten voor alle partijen hier en voor alle betrokkenen klip-en-klaar op papier komen. Ik krijg graag een toezegging op dit punt, zeker nu de minister in haar brief van 5 maart jongstleden ruimhartig de portemonnee lijkt te trekken om alle ICT-problemen het hoofd te bieden. Ik denk dan ook aan de kosten verbonden aan het moeten voldoen aan de kritische massa. Ook denk ik aan de kosten van het opleiden van mensen die deze taken moeten gaan vervullen, aangezien er waarschijnlijk ook een tekort op de arbeidsmarkt is. Verder denk ik aan de kosten van de inrichting van RUD's en aan de kosten van afvloeiing van personeel bij de gemeenten, verhuizing en leegstand bij de gemeenten, de ICT-kosten en de kosten van bijbehorende trainingstrajecten. Ook volgens Arena Consultants is een belangrijke vraag voor gemeenten wat de

capacitaire en financiële gevolgen zijn. Op basis van de huidige kwaliteitscriteria is deze inschatting naar de mening van deze consultants niet te maken.

Volgens de memorie van toelichting nemen de administratieve lasten voor het aanvragen van een vergunning fors af met de Wabo. De totale reductie van administratieve lasten ten gevolge van het op de Wabo gebaseerde Besluit omgevingsrecht en de Ministeriële regeling omgevingsrecht, het digitaal kunnen aanvragen van de omgevingsvergunning en de toename van het vergunningvrij bouwen komt neer op ruim 105 mln. per jaar voor de bedrijven en ruim 24 mln. en 18.000 uren aan tijdsbesteding per jaar voor burgers. Maar ondertussen vangt men natuurlijk wel minder leges. Dus graag ontvangt de SP-fractie een onderbouwing van deze cijfers, dus een vergelijking van kosten en baten op een zo breed en zo geïntegreerd mogelijk niveau.

De Wabo is ingrijpend voor gemeenten. In dit verband verdient het aandacht om extra goed naar de rol van koepels, zoals VNG en IPO, te kijken, want die worden per definitie door de minister betrokken bij het totstandkomingsproces. Het functioneren van de koepels is natuurlijk prima. Overleg met de koepels is natuurlijk noodzakelijk, maar net als bij de AMvB Ruimte is deze Kamer ook bedolven onder de brieven en waarschuwingen van provinciale staten, colleges van B en W, gemeenteraden, gemeentesecretarissen en brancheorganisaties van de vier grote steden, van 100.000-plusgemeenten, van 50.000-plusgemeenten en van de kleinere gemeenten. In de hele discussie lijkt deze laatste groep met minder dan 20.000 inwoners weinig relevant te zijn, terwijl wij het wel hebben over 180 van de 431 gemeenten.

De koepels vervullen uiteraard hun rol maar de SP-fractie is wel een beetje bezorgd of het VNG-geluid wel recht doet aan de diversiteit en de bandbreedte van het veld. Dan gaat het niet alleen over de grootte van een gemeente, maar ook over de relatie tussen B en W, gemeenteraad en uitvoerende diensten. Meer dan eens is gebleken dat de VNG-opvatting in het Wabo-dossier niet altijd op de breedst mogelijke consensus kan rekenen en ook dat de communicatie tussen VROM en gedeputeerde staten bijvoorbeeld lang niet altijd strookt met de interpretatie van eerdere afspraken bij gemeenten. Een goed bottom-upproces waar het ministerie steevast van spreekt, zou ook zichtbaar moeten maken wat de ambtenaren bij de gemeenten er zelf van vinden. Een echt bottom-upproces begint namelijk daar.

Op het moment is de realiteit dat een burgemeester of wethouder namens de gemeente zitting heeft in het dagelijks bestuur van een WGR-plusregio of een veiligheidsregio. Daar regelt hij of zij met vertegenwoordigers van gedeputeerde staten en de besturen van die regio's hoe de RUD's moeten worden opgericht en ingevuld. Een van mijn respondenten merkte op uit de nadere memorie van antwoord te hebben moeten lezen hoe de zaken in de provincie geregeld zouden worden. De indruk bestaat dat de invulling van de RUD's niet of nauwelijks gedeeld wordt met de gemeenteraden. Is hier niet sprake van een groot democratisch tekort?

De Wabo is gestoeld op het idee van de burger en het bedrijf als klant. Goede dienstverlening is natuurlijk plezierig en prikkels die daartoe leiden moeten toegejuicht worden, maar die burger of dat bedrijf wordt onderhand wel een erg verwend nest. In de democratische driehoek marginaliseert de overheid zichzelf al decennialang. Privaat staat voor slagvaardig en winstgevend en publiek voor inefficiënt en bureaucratisch. De Wabo begon met de wens van het bedrijfsleven om vergunningen in één keer te kunnen aanvragen. Nu het eenmaal kan, willen veel bedrijven toch liever gefaseerd indienen. Anders wordt het te duur. NEPROM schreef hier een paar maanden geleden nog een brief over aan deze Kamer, maar VNO-NCW en MKB-Nederland juichen de Wabo juist toe in een brief van 3 maart jongstleden. Daar is men blijkbaar nog niet op de hoogte van het voortschrijdend inzicht bij de projectontwikkelingssector. VNO-NCW en MKB-Nederland schrijven ook veel positieve signalen te krijgen van bedrijven over de ICT. Natuurlijk zijn sommige gemeenten klaar, zoals Utrecht, Leiden en Enschede, en willen zij aan de gang, maar grosso modo staan de signalen die VNO-NCW en MKB-Nederland opvangen haaks op de opvattingen van de VNG zelf en van veel Wabo-projectcoördinatoren binnen gemeenten, onder wie veel van mijn respondenten.

Voorlopig heeft de minister een zware taak mijn fractie te overtuigen van nut en noodzaak van de invoering van deze wet. De SP-fractie pakt graag het signaal op vanuit de gemeenten dat de Wabo helpt om de dienstverlening te verbeteren en om het niveau van samenwerking tussen de medewerkers op gemeenteniveau te verbeteren. Hartstikke goed, maar dat kan ook zonder Wabo, zeker wanneer 90% of meer van de vergunningsaanvragen enkelvoudig is. Voor mijn fractie blijkt de Wabo daardoor op dit moment lood om oud ijzer of, iets eigentijdser, een pakketje schroot met een dun laagje chroom.

*N

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Mijnheer de voorzitter. Allereerst heten wij, zijnde de fractie van de PvdA en de fracties van GroenLinks en D66 namens wie ik vandaag ook mag spreken -- dat is toch een substantiële minderheid -- de nieuwe minister hartelijk welkom in deze Kamer voor deze portefeuille en wensen wij haar veel sterkte toe bij de behandeling. Het zal niet meevallen om als nieuwkomer op deze portefeuille een zo gecompliceerde wet te moeten verdedigen. Inmiddels is het, als ik goed geteld heb, de vierde minister die zich buigt over de totstandkoming van wat de Wabo genoemd wordt. Vooral minister Cramer had een groot aandeel in de daadwerkelijke totstandkoming van wat nu bij ons voorligt. Minister Cramer heeft het bij de behandeling van de Wabo behoorlijk moeilijk met deze Kamer gehad en wij hadden het haar daarom zeer gegund dat zij ook zelf mee had mogen maken dat met de

invoeringswet, al dan niet onder voorwaarden, ingestemd zou worden.

Op 18 oktober 2006 is de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht ingediend bij de Tweede Kamer en het is nu maart 2010. Intussen is de wet behandeld en aangenomen, is het Besluit omgevingsrecht verschenen en behandelen we vandaag de invoeringswet. In ons land is dit een gebruikelijke tijd van totstandkoming van ingrijpende wetten. Inclusief voorbereidingstijd gaat het bij dit type wetten vaak om ongeveer zes jaren. Dat kan mogelijk sneller maar aan de andere kant is het ook zo gek nog niet omdat nut en noodzaak van nieuwe wetten veel overleg vragen in ons bestuurlijk drukke land en goed afgewogen moeten worden ten opzichte van al bestaande wetten.

Over drukte gesproken: die is ook van toepassing op het lobbycircuit op nationaal niveau. Nadat de commissie VROM/WWI zich in haar vergadering vorige week, naar aanleiding van berichten uit de VNG, met een kort, klein briefje tot de pas aangetreden minister gewend had met de vraag of gelet op de invoeringsproblematiek rond de digitalisering het denkbaar was dat de definitieve invoeringsdatum nog iets verlegd zou worden, ben ik, en waarschijnlijk de andere leden met mij, gebombardeerd met brieven en telefoontjes van zowel voor- als tegenstanders van een latere invoeringsdatum. Het ging in mijn geval zelfs zo ver dat ik door een leverancier gebeld ben, die mij probeerde te overtuigen van de nadelen van een latere invoeringsdatum. Gekker moet het niet worden! Ik ben ook heel benieuwd hoe dat nu in zijn werk gaat, of allerlei nationale bureaus en dergelijke meteen gaan kijken naar wat wij hier gedaan hebben en denken: ha, nu moeten wij het lobbycircuit in werking stellen. Niet te geloven. Laten wij ook eens een heroverweging plegen ten aanzien van vermindering van het aantal mensen op dat niveau.

Het doel van de inmiddels behoorlijk ingewikkelde operatie is het terugdringen van administratieve lasten middels een integrale afweging van belangen bij aanvragen die de fysieke omgeving betreffen. De fractie van de PvdA heeft zich van meet af aan afgevraagd, in navolging van de Raad van State en vele anderen en in goed gezelschap van de fractie van het CDA, of dat doel niet doelmatiger middels een coördinatieregeling van de Wet samenhangende besluiten in de Awb tot stand gebracht had kunnen worden dan middels een 25 regelingen omvattende gecompliceerde nieuwe wet waarin de ene omgevingsvergunning centraal staat. Ook de in 2008 vastgestelde Invoeringswet Wro bevat immers coördinatiebepalingen?

Wij waren en zijn van mening dat de problemen die zich in de praktijk voordoen bij het afgeven van vergunningen voor plannen in de fysieke omgeving, eerder van bestuurlijk-organisatorische aard zijn dan te maken hebben met tekortkomingen in de wetgeving. Toch zijn we akkoord gegaan met de Wabo en zien we in de praktijk dat de Wabo geleid heeft tot stroomlijning van processen bij verschillende vergunningen die rond één project moeten worden aangevraagd. Blijkbaar zijn er dus toch wetten nodig om een cultuurverandering tot stand te brengen. Waarvan akte.

Die stroomlijning en dat tegengaan van verkokering zijn winst en kunnen tot meer duidelijkheid bij de aanvraag en snelheid bij de afhandeling leiden, maar we zijn er nog lang niet. Dat heeft niet in de laatste plaats te maken met complicaties, enerzijds bij de ontwikkelingen in de uitvoeringsstructuur en anderzijds bij de invoering van nieuwe wetten die inhoudelijk afwijken van het voorliggende wetsvoorstel, zoals de Crisis- en herstelwet. De invoering daarvan vraagt ook tijd en aandacht van een heleboel nieuwe bestuurders en ambtelijke organisaties en daar gaan de komende jaren ook nog ingrijpende bezuinigingen overheen. In dat licht gezien zijn er onderdelen aan te wijzen in de Crisis- en herstelwet, die binnenkort in deze Kamer behandeld gaat worden, heb ik begrepen, die voor verwarring zorgen, ook in relatie tot het voorliggende wetsvoorstel. Ik zal daar zo verder op ingaan.

Als we instemmen met deze invoeringswet van de Wabo, kan deze per 1 juli van kracht worden. De vraag is waarom deze datum zo belangrijk is, nu blijkt dat de digitalisering in een aanmerkelijk deel van de gemeenten nog niet voldoende geïmplementeerd is. Kan de minister ons duidelijk maken waarom het zo ontzettend erg is wanneer de invoeringsdatum naar 1 januari 2011 doorschuift?

Het antwoord van de minister op ons briefje van vorige week maakt de besluitvorming vandaag niet eenvoudiger. De minister is van mening dat de invoering per 1 juli alleen kan plaatsvinden, wanneer half april duidelijk wordt dat de ICT-tool aan alle vereisten voldoet. De minister zal dat samen met VNG en IPO bepalen. Dat zou zo toch niet moeten? Als wetgever zouden wij pas met de in deze wet genoemde invoeringsdatum moeten willen instemmen als wij ervan overtuigd zijn dat aan de vereisten voldaan is. Kan de minister aangeven op welke manier zij dat besluit zal nemen? Stel dat de VNG net zo onomwonden als in de brief aan ons van 24 februari 2010, half april van mening is dat de invoering niet op 1 juli zou moeten plaatsvinden, wat zal dan de reactie van de minister zijn met het aangenomen wetsvoorstel in de hand? Wij hebben begrepen, zoals anderen ook al hebben gezegd, dat de minister van VROM tot nu toe altijd heeft gezegd dat deze tool ten minste vier maanden voordat de wet in werking gesteld zou worden, helemaal gereed zou zijn. Daar is inmiddels al geen sprake meer van.

Ook de definitieve uitvoeringsstructuur laat op zich wachten. Over de uitwerking daarvan is op hoofdlijnen een zogenaamde package deal gesloten door regering, VNG en IPO, waarover door voorgaande sprekers ook is gesproken. Die hoofdlijnen worden uitgewerkt in een apart wetsvoorstel, met het hoofdaccent op de kwaliteitseisen voor de besluitvorming. Omdat die kwaliteit verondersteld wordt onvoldoende aanwezig te zijn op lokaal niveau, vindt een verplichte opschaling van de uitvoeringsorganisatie plaats naar het regionale niveau. Het is overigens

merkwaardig dat dit door de commissie-Mans geconstateerde feit ineens niet meer opgaat voor het projectuitvoeringsbesluit in afdeling 6 van de Crisis- en herstelwet.

Dat is paradoxaal en laat voor de zoveelste keer zien dat deze wetgeving, evenals vele andere, te laat is doordacht op uitvoeringsconsequenties. Lopende dit wetstraject zijn er, op grond van nadere inzichten, zoals het advies van de commissie-Mans, nieuwe doelen ingeschoven. Het belangrijkste doel van de Wabo was oorspronkelijk: vereenvoudigen, stroomlijnen en versnellen van aanvragen die de fysieke leefomgeving betreffen. Bij de plenaire behandeling van de Wabo stelde de regering dat het bij 90% van alle aanvragen gaat om eenvoudige aanvragen die binnen 8 weken, met een verlengingsmogelijkheid van 6 weken, afgehandeld kunnen worden. Nu het uitvoeringsmoment nadert, constateren we dat de aandacht meer en meer verlegd wordt naar de kwaliteit van de besluitvorming. Bij de bespreking met de package deal partners zijn daarvoor dusdanige kwaliteitseisen neergelegd dat de vraag gerechtvaardigd is of dat voor 90% van de eenvoudige vragen niet disproportioneel is. Het kan niet anders dan dat dit van invloed is op de snelheid. Geen enkel misverstand, wat ons betreft gaat kwaliteit voor snelheid. Dat was ook de reden waarom wij, en niet alleen wij, de grootst mogelijke bezwaren tegen de lex silencio positivo hadden en nog steeds hebben.

Bij de borging van kwaliteit horen kwaliteitseisen, ook dat onderschrijven wij, maar die eisen behoren in verhouding te staan tot de eenvoudige dan wel meer complexe aanvraag, en zeker in verhouding tot de in de wet genoemde termijnen. Naarmate de eisen gedetailleerder en uitvoeriger worden, zal de behandelingstermijn meer aandacht vragen dan wel zullen aan de aanvrager voorafgaand aan de indiening steeds meer eisen gesteld worden. Wat een complexe en wat een eenvoudige aanvraag is, is bovendien niet zonder meer duidelijk, zeker niet nu meer dan ons lief is, de mogelijkheid blijft bestaan om aanvragen op te splitsen in aanvragen per onderdeel. Daardoor is het niet onwaarschijnlijk dat voor hetzelfde project in de tijd gezien verschillende aanvragen ingediend worden, waarvan de ene als eenvoudig aangemerkt kan worden en door de gemeente zelf afgehandeld kan worden, terwijl de andere, meer complexe aanvraag verplicht afgehandeld moet worden door de regionale uitvoeringsorganisatie. Dat lijkt ons ingewikkeld en dat komt de duidelijkheid niet ten goede. Ik vraag de minister om hierop te reageren.

De Wabo gaat mogelijk per 1 juli 2010 en anders per 1 januari 2011 in. De overgangsfase naar een nieuwe uitvoeringsstructuur duurt ten minste anderhalf jaar. Het is niet uitgesloten dat er in de tussentijd steeds meer gemeenten zullen zijn, vermoedelijk vooral de grotere gemeenten, die zowel kwalitatief als kwantitatief in staat zijn om alle aanvragen zelfstandig af te handelen. Wij verzoeken de minister om in deze overgangsfase serieus te monitoren of dit het geval is en beide Kamers daarover te informeren. Wij willen nu al aan de minister meegeven dat de door deze Kamer aangenomen motie-Huijbregts naar ons oordeel zo uitgelegd moet worden dat gemeenten afgerekend moeten worden op de kwaliteit die ze leveren. Als zij goede kwaliteit leveren, kunnen zij niet gedwongen worden de uitvoering toch op te schalen naar een regionale uitvoeringsdienst.

Tot onze verbazing lazen we dat in afdeling 6 van hoofdstuk 2 van de kort voor het winterreces aan ons gepresenteerde verzamelwet die de Crisis- en herstelwet genoemd wordt, een nieuwe planfiguur mogelijk gemaakt wordt, namelijk het projectuitvoeringsbesluit. Zoals eerder aangegeven is het bij nieuwe wetgeving van groot belang om de relatie met de bestaande of in de maak zijnde wetgeving goed te bekijken. Waarom? Omdat de snelheid van afhandeling in de uitvoeringspraktijk wordt bevorderd door duidelijkheid en eenvoud, omdat iedere nieuwe wet een eigen uitvoeringspraktijk moet ontwikkelen, omdat het om dezelfde ambtenaren gaat en het aantal deskundige ambtenaren in dit beleidsveld de laatste jaren beperkter geworden is en niet in de laatste plaats omdat het anders behalve voor bestuurders en ambtenaren voor de samenleving helemaal niet meer te volgen is. Deze discussie zal zonder twijfel ook gevoerd worden bij de behandeling van de Crisis- en herstelwet, maar het is hier nu ook aan de orde om van deze minister te horen hoe zij de verhouding ziet van de omgevingsvergunning tot het projectuitvoeringsbesluit in de Crisis- en herstelwet.

Als wij de memorie van antwoord bij de Crisis- en herstelwet goed begrepen hebben, is het projectuitvoeringsbesluit een planologisch instrument ter vervanging van de bestemmingsplanwijziging. Het besluit moet aan alle vereisten van de nog niet vastgestelde en inmiddels controversieel verklaarde AMvB Ruimte voldoen, maar hoeft niet te voldoen aan de bestemmingsplaneisen of aan de in de onlangs herziene Wro vastgelegde procedures.

Wij vragen de minister of het projectuitvoeringsbesluit een-op-een samenvalt met de omgevingsvergunning. Of moet de omgevingsvergunning na het projectuitvoeringsbesluit alsnog aangevraagd en behandeld worden op de in de Invoeringswet Wabo voorgeschreven wijze? Als dat zo is, zit er een volgtijdelijkheid in en ontgaat ons het belang van deze nieuwe planfiguur.

Het gaat om besluiten van enige omvang: het gaat over 10 tot 2000 woningen en over maatschappelijk vastgoed. Wij beschouwen die besluiten in alle gevallen als een aanvraag waarop de uitgebreide procedure van toepassing is. Is dat juist? Als het projectuitvoeringsbesluit en het besluit tot verstrekking van de vergunning een en hetzelfde besluit zijn -- artikel 2.10.2 van de Crisis- en herstelwet wijst in die richting -- zouden wij graag willen weten op welke wijze al die in omloop zijnde gedetailleerde kwaliteitseisen dan gewaarborgd worden. Het is ons onduidelijk welk instrument nu waarvoor gebruikt gaat worden. Als de gedetailleerde kwaliteitseisen zoals die voorzien zijn in het uitvoeringstraject van de Wabo, niet van

toepassing zijn op de vergunningen voor de bouwprojecten die onder de Crisis- en herstelwet vallen, hoe is dan het verschil uit te leggen aan aanvragers van vergunningen voor projecten die meestal aanzienlijk minder impact hebben, dus projecten van tien woningen of minder? Graag wil ik hierover duidelijkheid van de minister.

Ten slotte het vergunningvrij bouwen. Na veel discussie en na de uitvoering van de motie-Boelhouwer/Wiegman in de Tweede Kamer is een aanzienlijke verruiming van het vergunningvrij bouwen in het Besluit Omgevingsrecht geschrapt. Dat besluit werd ongeveer tegelijk met de invoeringswet ingediend. Er is toen bepaald dat ruimer vergunningvrij bouwen alleen mogelijk is als dat planologisch in het bestemmingsplan geregeld is. Wij vonden dat een prima verbetering: het geeft de gemeenten de mogelijkheid om via de in de Wet ruimtelijke ordening verplichte structuurvisie in deelgebieden met bestemmingsplannen maatwerk toe te passen op het gebied van vergunningvrij bouwen. Veel burgers en hun organisaties hechten zeer aan de bescherming van cultuurhistorische waarden, aan ruimtelijke kwaliteit en aan een balans tussen bebouwing en groen.

Het vastleggen van wat kan en mag in een bestemmingsplan, is een uitstekend middel. Dit gebeurt niet alleen afhankelijk van de bebouwingsdichtheid, maar ook afhankelijk van de ruimtelijke kwaliteit en van het natuurschoon of van de waarden die de bevolking aan plekken toekent. Een bestemmingsplan biedt burgers ook rechtsbescherming voor de ruimtelijke omgeving waarin ze wonen, werken en leven. Dat is in ons dichtbevolkte land van groot belang en geeft burgers en hun organisaties zekerheid en veiligheid ten aanzien van plotselinge veranderingen in hun directe leefomgeving. Dat kan echter alleen als aan het bestemmingsplan als instrument zo veel gewicht toegekend wordt dat er niet al te gemakkelijk van afgeweken kan worden. Nauwelijks twee jaar na vaststelling van de herziening van de WRO, die toen een fundamentele herziening genoemd werd, is het verval al zichtbaar. Het op basis van opname in bestemmingsplannen uitbreiden van het vergunningvrij bouwen naar meer dan nu in het Bor is toegestaan, heeft alleen zin als de minister van VROM het goede voorbeeld geeft. Zij moet het belang van het bestemmingsplan onderkennen en verdedigen en moet zorg dragen voor naleving van de Wro. Als de Crisis- en herstelwet aangenomen wordt, hoeven projectbesluiten nu niet meer binnen een jaar tot wijziging van het bestemmingsplan te leiden. Het is dan de vraag welk belang de minister van VROM nog hecht aan bestemmingsplannen en welke instrumenten haar nog resten om dat belang te onderstrepen. De PvdA-fractie vindt af en toe een project onder de noemer "Mooi Nederland" volstrekt onvoldoende. Daarop krijgen wij graag een reactie van de minister.

Wij hebben geconstateerd dat het vergunningvrij bouwen in de bestaande regelgeving maar ook in het Besluit Omgevingsrecht behoorlijk ver gaat. Het verschil tussen de gecontroleerde, gedetailleerde kwaliteitseisen, die gepaard gaan met de omgevingsvergunningsaanvragen, en het ontbreken van iedere vorm van toezicht op de vergunningvrije aanvragen is naar onze ogen te groot. Het lijkt ons verstandig dat de minister met de VNG overlegt of het niet slim is om een burgerservicepunt voor vergunningvrij bouwen in te richten. Daar kunnen niet alleen aanvragers terecht, maar ook buren en omwonenden die de indruk hebben dat er mogelijk onvoldoende rekening gehouden wordt met brandveiligheid of eisen van welstand. We hebben het toch goed begrepen dat ook voor vergunningvrije bouwwerken moet worden voldaan aan alle regels die in een gemeente gelden? Dat geldt dan ook voor de welstandsnota die in de gemeente vastgesteld is. In alle gevallen is het slim als gemeenten niet slechts vergunningverstrekkers achter het bureau hebben, maar ook toezichthouders in de openbare ruimte laten rondlopen. Wij wachten met belangstelling de antwoorden van de minister af.

*N

De heer **Janse de Jonge** (CDA): Voorzitter. We ronden vandaag het debat af over de invoering van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht. Mijn collega's zeiden het al: aan dit debat is een langdurig en intensief traject vooraf gegaan. We hebben als CDA-fractie met de minister van VROM een uitvoerige en diepgaande discussie gehad. Die ging niet alleen over de inhoud van de Wabo, maar vooral ook over de benadering en de fundering van het vraagstuk betreffende omgevingsrecht.

Voorzitter, via u en via de huidige minister van VROM wil ik minister Cramer expliciet dankzeggen voor haar inzet en motivatie om de Wabo ook door deze Kamer te loodsen. Ik bedank ook haar ambtenaren voor hun deskundige en loyale medewerking aan de totstandkoming van dit complexe wetgevingstraject. Ik wens de nieuwe minister, mevrouw Huizinga, heel veel sterkte toe bij dit toch lastige dossier.

Het zij nogmaals gezegd: de minister heeft onze breed gedragen kritiek op het oorspronkelijke voorstel van de Wabo op uitstekende wijze verwerkt in de Invoeringswet Wabo. Hiermee zijn we er echter nog niet; want de aanvullingen en aanpassingen van het omgevingsrecht hebben in deze tijd zo hun eigen dynamiek. Dat is nog een understatement.

Een van de meer inhoudelijke vraagstukken rondom de Wabo was de vraag: wat moet centraal en wat kan decentraal? In een uitstekend debat heeft de Kamer de minister ervan kunnen overtuigen dat de Wabo thuishoort binnen de gemeentelijke kring van bevoegdheden; daar moet de uitvoering van de wet plaatsvinden. Nu wil ik niet zeggen dat de driekringenleer nog volledig intact is in ons land, maar dat is toch een fraai middel om de verantwoordelijkheidsverdeling van de drie overheden te onderscheiden en van elkaar te scheiden.

Een goed voorbeeld van de resultaten van deze discussie is onder meer het feit dat wij hier in de Eerste Kamer het wat ongelukkige amendement van de Tweede Kamer konden "repareren" ten

aanzien van de definitie van "de kring van inspraakgerechtigden". Door deze invoeringswet is, mede ook op advies van de Raad van State, de passage in overeenstemming gebracht met het Verdrag van Århus. Concreet: in de wet komt nu te staan dat "eenieder" de gelegenheid krijgt tot inspraak (artikel 3.12). Deze wijziging is dus niet alleen principieel juist, maar past ook in de hele benadering van de commissie-Elverding. Hiernaast voorkomt het voorschrift beroepen van degenen die al bij de inspraak buitenspel zouden worden gezet omdat zij niet als belanghebbende bij de inspraak worden aangemerkt. Wij hebben als CDA-fractie altijd een scherp onderscheid gemaakt tussen inspraak, die zo breed mogelijk moet zijn -- het woord "participatie" valt herhaaldelijk -- en de beroepsfase, waarin inperking van het belanghebbendenbegrip voor de hand kan liggen. De oplossing in dit wetsvoorstel is daarmee goed in lijn gekomen met de Algemene wet bestuursrecht en dan doel ik met name op artikel 8.1. Ik verwijs in dit verband verder naar de nog te behandelen wetsvoorstel inzake de Crisis- en herstelwet. Dan komen wij terug op dit vraagstuk.

Mijn fractie heeft nog een aantal opmerkingen en wil daarop graag een reactie van de regering. Het gaat de CDA-fractie vooral om de verdere vormgeving en uitwerking van de Invoeringswet Wabo. Ik ga allereerst in op de door mijn collega's al genoemde RUD's en de kwaliteitseisen. Recent heeft deze Kamer zich niet alleen gebogen over de Invoeringswet Wabo maar ook over het Besluit Omgevingsrecht, een AMvB. In dit kader kwam een zogenaamde "package deal" aan de orde. Ik betrek daarbij de brief van de minister van 10 februari jongstleden. In die brief geeft de minister ten aanzien van de kwaliteitscriteria aan dat deze criteria gebaseerd zullen worden op een KPMG-rapportage. Als ik het goed begrijp, zijn er twee soorten kwaliteitscriteria. Ten eerste zijn er de kwaliteitscriteria voor taken die bij de gemeenten blijven, dus die niet in het basispakket zitten. Daarbij is het wachten op nader overleg. Ten tweede zijn er de kwaliteitscriteria ten aanzien van taken die in het kader van de RUD's worden uitgevoerd. In het laatste geval wordt uitgegaan van wat ik gemakshalve "de KPMG-criteria" noem; collega Smaling is daar al uitvoerig op ingegaan. Hier ligt de koppeling met de Invoeringswet Wabo, die beoogt de kwaliteit van de besluitvorming, de handhaving en het toezicht te verbeteren. Het gaat hierbij dus vooral om besluitvorming op gemeentelijk niveau. Dat omschrijft de minister als "uitvoeringsstructuur".

In het algemeen kan gezegd worden dat er zorgen zijn over de kwaliteit van de uitvoering van het omgevingsrecht in het algemeen, en van de Wabo meer in het bijzonder. Nogmaals: de gemeenten spelen hierbij een essentiële rol. Zo constateert de commissie-Mans dat veel gemeenten te klein zijn voor de schaal waarop de handhaving van het omgevingsrecht moet plaatsvinden. De commissie-Elverding maakt hier soortgelijke en aansprekende opmerkingen over. Wat gaat nu precies de verhouding worden tussen de kwaliteitscriteria en de gemeentelijke autonomie?

Ik verwijs hierbij naar onze uitvoerige en ook principiële beschouwingen bij het voorlopig verslag bij de Wabo (30844). Hier is artikel 124, eerste lid, van de Grondwet van groot belang. In artikel 2.2 van de Wabo staat nu, door wijziging van de kant van deze Kamer, dat de kwaliteitseisen niet gelden voor de omgevingsvergunning verleend op basis van dit artikel 2.2. Wel is er sprake van procedurele voorschriften. Ik neem aan dat deze regel ook geldt voor andere bestuurlijke taken, anders dan de handhaving.

Bezien wij de kwaliteitseisen, dan valt ons op dat die zeer gedetailleerd en uitvoerig zijn. Waar zijn wij nu weer mee bezig? Wij zijn eerst druk bezig om de uitvoering van de Wabo neer te leggen bij de gemeenten. Dat gaf een hele discussie. Er moest één loket komen en één bevoegd gezag. Dan blijkt later in de tijd dat er regionale uitvoeringsdiensten nodig zijn, wat aanpassing van de Wabo vergt. Nu gaan wij nog een stap verder en lijkt de regering bezig om 150 pagina's, het KPMG-rapport, aan regels en voorschriften uit te storten over al die, ik zou bijna zeggen arme, gemeenten. Wat wij aan de voordeur proberen te "dereguleren" via de Wabo wordt nu overgereguleerd via een achterdeur. De CDA-fractie kan daar niet mee akkoord gaan.

De uitvoering van de Wabo wordt op deze wijze met talloze regels, voorschriften en richtlijnen belemmerd. Daar komt bij dat ik verwacht dat veel gemeenten niet zullen kunnen voldoen aan de zeer zware eisen. Andere woordvoerders wezen hier al op. Daar komt bovenop dat deze taken van kleine gemeenten ook niet uitbesteed mogen worden. Ook dat staat in de Wabo. Zij moeten het allemaal zelf doen. Ziehier het dilemma voor een middelgrote gemeente.

Ik geef een voorbeeld: indien het opleidingsniveau van bepaalde ambtenaren te laag is, althans volgens de KMPG-normstelling, moeten hoger opgeleide ambtenaren de lager opgeleide controleren. Hoe ziet de minister dat voor zich? Ik kan mij daar niets bij voorstellen, afgezien van de enorme rompslomp en bureaucratie die dit creëert. Dan zie ik nog af van de spanning die deze aanpak binnen de collegiale sfeer in een gemeente oproept als een hoger opgeleide een lager opgeleide moet gaan corrigeren. Als ik het goed heb begrepen, deelt de VNG onze opvatting.

Is het niet veel verstandiger om de kwaliteitseisen eerst eens te bezien op eenvoud en helderheid, outputgericht zoals andere woordvoerders al zeiden? Vervolgens kunnen zijn dan gefaseerd worden ingevoerd en kan worden bezien of zij leiden tot het beoogde doel, namelijk kwaliteitsverbetering. Is het niet veel verstandiger naast matiging van deze eisen, de kwaliteitseisen te gaan gebruiken als een soort diagnose-instrument in plaats van als een afrekenmodel? Dat laatste werkt namelijk in Nederland niet. Getuigt het niet van wijsheid om met andere middelen de kwaliteit te beoordelen in plaats van overvloedige regelgeving uit te vaardigen? Ik denk hierbij aan uitvoeren van audits, het evalueren na een bepaalde periode enzovoort. Ik hoor graag een reactie van de minister op deze opvatting. Kan de

regering toezeggen dat zij met de komst van de RUD's de Wabo zodanig gaat aanpassen dat overregulering wordt voorkomen?

Een tweede punt van aandacht in dit kader is de verhouding tussen de kwaliteitscriteria en de Grondwet. Voor de taken ten aanzien waarvan niet bij voorbaat de verplichting geldt om de regionale uitvoeringsdienst in te schakelen, zijn gemeenten in eerste instantie zelf verantwoordelijk voor de borging van de kwaliteitseisen. De regering stelt voor dat jaarlijks aan de gemeenteraad wordt gerapporteerd over de vraag of en, zo ja, hoe aan de kwaliteitseisen wordt voldaan. Indien mocht blijken dat bij de uitvoering van bepaalde gemeentelijke taken in onvoldoende mate aan de kwaliteitseisen wordt voldaan, is de gemeenteraad verplicht om te besluiten dat de desbetreffende taken alsnog aan de regionale uitvoeringsdienst worden overgelaten. En nu komt het: blijft de gemeenteraad in gebreke dan kunnen gedeputeerde staten, volgens de invoeringswet, op grond van artikel 132 van de Grondwet en artikel 124 van de Gemeentewet, het taakverwaarlozingsregime, besluiten tot het overhevelen van gemeentelijke taken naar de regionale uitvoeringsdienst. Mijn fractie is hier zeer ongelukkig mee.

Mijns inziens moet in de eerste plaats de principiële vraag worden gesteld of het voldoen aan kwaliteitseisen voor besluitvorming, als een wettelijke taak kan worden gezien waarop het taakverwaarlozingsregime van artikel 124 van Gemeentewet van toepassing is. Naar de mening van mijn fractie is dat niet het geval. Artikel 124, lid 1, van de Gemeentewet heeft immers betrekking op het niet of niet naar behoren nemen van beslissingen die door een bijzondere wet, een andere wet dan de Gemeentewet, worden gevorderd. Die bijzondere wet zou in dit verband dan de Wabo zijn. Ik verwijs hierbij nog maar eens naar onze beschouwingen in het voorlopig verslag van de Wabo. Ik ben daarin uitvoerig ingegaan en heb ook beargumenteerd dat het uitvoering geven aan de Wabo niet kan worden gezien als een taak van medebewind. In de terminologie van artikel 124 van de Gemeentewet: de Wabo vordert van geen enkel bestuursorgaan dat beslissingen in medebewind worden genomen. Concreet betekent dit naar mijn opvatting dat het voldoen aan kwaliteitseisen voor besluitvorming niet als een taak van medebewind kan worden gezien, zodat artikel 124 Gemeentewet toepassing mist.

Zelfs als artikel 124 van de Gemeentewet van toepassing zou zijn, quod non, dan zit er een stevige kink in de juridische kabel, om met de Nijmeegse hoogleraar Nijmeijer te spreken. Ook hij verwijst naar artikel 124, lid 1, van de Gemeentewet, dat ziet op beslissingen die door het college van burgemeester en wethouders moeten worden genomen. Uit het voorliggende wetsvoorstel blijkt dat gedeputeerde staten in de plaats treden van de gemeenteraad voor wat betreft het besluit om taken naar de regionale uitvoeringsdienst over te hevelen. Voor het in de plaats treden van de gemeenteraad geeft artikel 124 van de Gemeentewet geen bevoegdheid. Het is dus onjuist dat de regering aangeeft dat op grond van dat artikel door gedeputeerde staten gemeentelijke taken naar een regionale uitvoeringsdienst kunnen worden overgeheveld als in onvoldoende mate aan de kwaliteitseisen voor besluitvorming wordt voldaan.

Ik wil de regering verzoeken met deze opvattingen terdege rekening te houden bij de verdere uitwerking van de kwaliteitscriteria en de opzet van de RUD's. Kan de minister hierover een toezegging doen aan deze Kamer? Ik voeg nog het volgende toe. Bij de behandeling van de Wabo heeft deze Kamer de motie-Huijbregts aangenomen. In deze motie staat helder aangeven dat RUD's niet van bovenaf opgelegd mogen worden door de centrale overheid. Indien men nu het wetsvoorstel beziet dan kan ik mij niet aan de indruk onttrekken dat er spanning ontstaat tussen de uitleg en toepassing van deze motie en de aanpak van de RUD's. Onzes inziens blijven gemeentelijke en provinciale bestuursorganen te allen tijde bevoegd om besluiten te nemen in het kader van de Wabo. De regionale uitvoeringsdiensten kunnen bevoegdheden niet geattribueerd krijgen, om het maar eens zuiver staatsrechtelijk uit te drukken.

Ik voeg hieraan toe dat mijn fractie van mening is dat de regering er niet toe moet overgaan om feitelijk op centraal niveau diverse vormen van samenwerking door gemeenten dicht te timmeren. Schaalproblemen kunnen anders worden opgelost. Naar onze mening zou de logische volgorde het volgende moeten zijn: formuleer eerst de kwalitatieve vereisten, geef aan welke schaal casu quo schalen daarvoor nodig is dan wel zijn en spreek dan een oordeel uit over de mogelijke oplossingen. Ik hoor graag de reactie van de minister op deze aanpak.

De oplossing zou kunnen worden gevonden in het nauwkeurig omschrijven van de taken en verantwoordelijkheden van de RUD's. Dit kan mede in het kader van de aanbevelingen van commissie-Mans en de commissie-Oosting. De rechtsvorm en territoriale omvang van de RUD's zullen dus nauwkeurig bepaald moeten worden. Begrijp ik goed dat de regering dan de rechtsvorm open laat, dus dat zij niet aanstuurt op de oprichting van een openbaar lichaam op basis van de WGR? Is dit juist? Indien dit juist is, verzoek ik de regering ruimte te geven aan gemeenten die al in een bestaande vorm van samenwerking participeren en de RUD's daarop willen laten aansluiten. Dat is niet alleen principieel de juiste weg, maar deze voorkomt ook ingewikkelde regelingen en complete reorganisaties.

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Is de heer Janse de Jonge in dit verband ook van mening dat het heel goed denkbaar is dat sommige gemeenten het geheel zelfstandig kunnen?

De heer **Janse de Jonge** (CDA): Ja, dat is ook een optie. Laat dat inderdaad aan hen over. Ik ben het met mevrouw Meindertsma eens.

Wij moeten dus ruimte geven aan lokale overheden om hierin efficiënt en effectief te opereren. Dat moet natuurlijk wel gebeuren onder

het vereiste dat de kwaliteit wordt gewaarborgd. Wil de minister op onze stellingname reageren?

Op één onderdeel, namelijk de verhouding tussen de Wabo en de Monumentenwet, zal de heer De Boer van de fractie van de ChristenUnie mede namens mijn fractie het woord voeren.

Mijn laatste punt betreft de ICT. Een aantal woordvoerders is daar al uitvoerig op ingegaan en ik kan mij in essentie aansluiten op wat zij zojuist hebben gemeld. Het succes van de Wabo, al dan niet, via deze invoeringswet staat of valt met een goede ICT-voorziening. Ons bereiken talloze mails, brieven en telefoontjes -- het gaat heel ver -- over ICT, vaak met tegenstrijdige berichten. De brief van de VNG ligt ook op tafel. Bovendien hebben wij de reactie van de minister van 5 maart gelezen. Ik ken in ieder geval gevallen waarbij na de indiening van de aanvraag de digitale stukken gewoon verloren zijn gegaan binnen het systeem van de gemeente. Dat kan natuurlijk niet! Mijn fractie maakt zich dan ook met de collega's in de Eerste Kamer grote zorgen over deze kwestie. Mijn verzoek is dat de minister nadenkt over de mogelijke consequenties hiervan. Dat kan verschillende vormen hebben. Denkbaar is dat de Wabo wordt ingevoerd en dat een aantal maanden later de digitalisering van de Wabo vorm wordt gegeven. Ook denkbaar is dat 1 januari 2011 de invoeringsdatum is, waarop collega Meindertsma heeft geduid. Verder is nog denkbaar dat de minister in ieder geval over een maand de balans opmaakt en de Tweede Kamer en ons daarover informeert. Daarop vernemen wij graag de reactie van de minister. Kortom, ik wil graag dat de minister hierop reageert. Wij zien dan ook met belangstelling uit naar haar reactie.

*N

De heer **De Boer** (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter. Deze bijdrage is namens de fracties van de ChristenUnie en de SGP. Onze fracties willen allereerst de vorige minister van VROM dankzeggen voor de wijze waarop zij onze vragen in de nadere memorie van antwoord heeft beantwoord. Ook in die beantwoording laat mevrouw Cramer zien dat de zaak van de ruimtelijke ordening in ons land haar zeer ter harte ging. Die betrokkenheid kenmerkte overigens haar hele optreden en niet in het minst als het ging over het milieu. Daarvoor willen onze fracties haar oprecht danken.

Dat neemt overigens niet weg dat onze fracties toch nog op enkele voor ons essentiële punten vragen willen stellen in dit debat, vragen die ook de positie van het lokale en provinciale bestuur raken. En we verwachten van minister Huizinga als kenner van dat lokale bestuur, zeker affiniteit met dat lokale bestuur. En hoe lastig het voor haar ook kan zijn om zo plotseling met een nieuwe portefeuille geconfronteerd te worden, de discussie moet toch gevoerd worden.

Allereerst toch maar weer de regionale omgevingsdiensten. Ook onze fracties hebben de motie van mevrouw Huijbregts van 28 oktober 2008 ondertekend. Ook wij zijn van mening dat RUD's niet van bovenaf opgelegd mogen worden door de rijksoverheid. Dit is ook al enkele keren gezegd. En de brief van onze commissie-VROM van 4 november 2009 geeft in het licht van deze motie ook aan dat op deze RUD's bij de behandeling van dit wetsvoorstel opnieuw wordt teruggekomen.

Eerlijk gezegd, is de reactie in de nadere memorie van antwoord op onze vragen inzake de omgevingsdiensten voor ons onhelder. In paragraaf 4 ervan staat een onzes inziens juichend verhaal over de vorming van de RUD's tot nu toe, inclusief het voor de regering leidend principe van congruentie met veiligheidsregio's. Bovendien wordt enigszins dreigend gesteld dat de te vormen RUD's wel van voldoende omvang moeten zijn. Ook wordt op vragen van onze kant gesteld dat de invoering van de Wabo niet afhankelijk is van de nu in gang gezette vorming van de RUD's, maar dat deze uiteraard wel bijdragen aan een goede uitvoering van de Wabo.

En zo zijn we naar onze mening weer bij de kern van de zaak: de invoering van de Wabo is bedoeld om zowel front office als back office bij gemeenten optimaal te laten functioneren. Dan kan het toch niet zo zijn dat de back offices nog een aantal jaren onduidelijkheden te zien geven? Dit is althans onze interpretatie van de antwoorden. Zal het verwachte positieve effect van de Wabo dan niet teniet worden gedaan met alle negatieve gevolgen daarvan voor met name de burgers?

Ik heb nog de volgende aanvullende vraag: is dit blauwdrukdenken voor de RUD's geen achterhaalde zaak? Overigens is blauwdrukdenken in termen van management achterhaald. Wat als veiligheids- en politieregio's veranderen of gaan samenwerken? Welke reorganisaties heeft dat weer tot gevolg?

Bij dit onderwerp zullen wij ons verder beperken, omdat een aantal collega's dat al uitvoerig aan de orde gesteld heeft. Ongetwijfeld zal de minister in haar antwoord ingaan op dat wat daarover gezegd is. Ik hoef dat dus niet allemaal te herhalen.

Vandaar dat ik overstap naar een volgend punt dat wij aan de orde willen stellen. Dat betreft de relatie met de Monumentenwet. Dit punt stellen we aan de orde mede namens de fractie van het CDA. Collega Janse de Jonge gaf het zojuist al aan. Zowel in het voorlopig verslag als in het nader voorlopig verslag stelden onze fracties daar vragen over. De teneur van de antwoorden van de regering is dat niet getwijfeld hoeft te worden aan de bescherming en de borging van monumenten op hetzelfde niveau als in de Monumentenwet is geregeld.

Op een voor onze fracties aangelegen punt willen we deze op zich positieve stellingname van de regering nader toetsen. De Invoeringswet Wabo geeft in artikel 7.1 onder K aan dat artikel 18 van de Monumentenwet 1988 komt te vervallen. Daarvoor is in de plaats gekomen artikel 3.14 van de Wabo. Het betreft hier kerkelijke monumenten. Een wezenlijk onderdeel bij de genoemde artikelen is dat er overeenstemming met de eigenaar dient te zijn, voor zover het een beslissing betreft waarbij wezenlijke belangen van het belijden van de godsdienst of de levensovertuiging in dat monument in het geding zijn. De Wabo verwijst

daarbij terecht naar artikel 1 onder e van de Monumentenwet. Verwezen had ook kunnen worden naar artikel 2, lid 1, van de Monumentenwet, dat spreekt over het rekening houden met het gebruik van het monument.

Nu is het thans zo dat wanneer de bedoelde overeenstemming niet bereikt wordt, de vergunning uiteindelijk ingevolge artikel 16, lid 5, van de Monumentenwet 1988 van rechtswege wordt verleend. Omdat de nadere memorie van antwoord stelt dat in de uitvoering van de Wabo niet vooruitgelopen kan worden op modernisering van de monumentenzorg, gaan onze fracties ervan uit dat de wijze van behandeling van vergunningsaanvragen op grond van destijds artikel 18 Monumentenwet, nu artikel 3.14 Invoeringswet Wabo (dus van wezenlijke belangen godsdienstuitoefening), onder de reguliere voorbereidingsprocedure van de Wabo worden gebracht. Wij willen dit graag toegezegd en bevestigd hebben door de minister. Deze vraag strekt er wat onze fracties betreft toe om de in de Monumentenwet 1988 en eerder in de wet van 1961 neergelegde verhouding tussen kerk en staat met betrekking tot het wijzigen van interieurs van monumentale kerkgebouwen, om kerkinhoudelijke, meestal liturgische redenen niet onbedoeld grondig te wijzigen.

Thans geldt namelijk, zoals gezegd, dat als er geen overeenstemming wordt bereikt over een dergelijke wijziging, artikel 16 van de Monumentenwet van toepassing is, waardoor de vergunning na 6 maanden van rechtswege is verleend. We gaan ervan uit dat in die situatie geen wijziging komt. We willen daarbij ook nog opmerken dat de Wabo beoogt om vigerende wetgeving neutraal om te zetten. Dat geldt dus ook voor dit door ons aangesneden punt. Nogmaals, onze fracties zien graag een duidelijk antwoord van de minister tegemoet.

Een volgend punt betreft de ontwikkeling van het ICT-instrument. Ook daarover is al veel gezegd. Met de regelmaat van de klok hebben onze fracties daarover vragen gesteld. Voor alle helderheid: nu spreek ik weer namens de fracties van de ChristenUnie en de SGP. De vorige minister van VROM heeft zich genoodzaakt gezien de invoering van de Wabo uit te stellen om het op voldoende niveau realiseren van het voor de invoering van de Wabo zo essentiële ICT-instrument, inclusief de oefen- en inregeltijd ervan, goed voor elkaar te krijgen. Maar ook nu zijn er diverse signalen dat de ICT-tool en de invoering ervan verdere vertraging hebben opgelopen.

De brief die de VNG op 2 maart jongstleden stuurde, is een verwoording van de bij gemeenten levende onzekerheden. Onze fracties waarderen het dat de minister al zo snel gereageerd heeft op de brief van de VNG en ook op de brief van onze commissie-VROM/WWI via haar brief van 5 maart aan deze Kamer. In haar antwoord lezen we dat half april gesignaleerde problemen inzake de ICT-tool zullen zijn opgelost. De minister vraagt vervolgens vertrouwen van de Kamer dat zij het moment van inwerkingtreding zorgvuldig zal afwegen, maar dat ze voorlopig vasthoudt aan de datum van 1 juli aanstaande. Onze fracties willen de minister dat vertrouwen zeker geven. Wel vragen wij, of de minister wil toezeggen, in de tweede helft van april deze Kamer erover te informeren of de voor de Wabo noodzakelijke ICT dan inderdaad voldoende functioneert en, mocht dat niet het geval zijn, wat de gevolgen daarvan zijn voor de invoering van de Wabo, dus of 1 juli al dan niet als invoeringsdatum gehandhaafd kan worden. Wij weten het dan met ruim een maand.

Een laatste punt dat we aan de orde stellen, betreft het volgende. Het is voor onze fracties langzamerhand onduidelijk waarmee wij lokale overheden op het gebied van de ruimtelijke ordening inmiddels confronteren. Natuurlijk, de Wabo is aangenomen, de invoeringswet is nu aan de orde. Maar vervolgens wordt reeds gesteld dat de Wabo gewijzigd moet worden, onder andere in verband met de wijziging van de Monumentenwet, zoals staat in de memorie van antwoord op pagina 22, in verband met het onderbrengen van de archeologische monumentenvergunning. Zie de memorie van antwoord op pagina 9. Het met de package deal te behalen resultaat moet wettelijk worden vastgelegd, inclusief de uit deze deal voortvloeiende verplichtingen van gemeenten en provincies. Zie de memorie van antwoord op pagina 10. Er moet een wettelijke grondslag komen voor de kwaliteitscriteria, zie de memorie van antwoord op pagina 10.

De memorie van antwoord inzake de Crisis- en herstelwet geeft bovendien aan, op pagina 23, dat weer uit de Wabo geschrapt gaat worden, terwijl deze memorie van antwoord op pagina 27 onder andere aangeeft dat de Crisis- en herstelwet soms meerwaarde heeft boven de Wabo, en soms niet.

Dan is er nog het bij de Tweede Kamer aanhangige wetsvoorstel 32277 over kleine wijzigingen in ruimtelijkeordeningswetten et cetera, dat ook leidt tot wijziging van de Wabo.

En niet te vergeten is er het juridische mijnenveld, dat volgens deskundigen die tijdens de hoorzitting op 16 februari inzake de Crisis- en herstelwet aan het woord kwamen, ontstaat door de Crisis- en herstelwet, die gevolgen heeft voor de invoering van de Wabo, zeker als het gaat om MER-procedures.

Mijnheer de voorzitter, voor welke burger en welke overheid is het inmiddels nog duidelijk waar men zich als het gaat over de Wabo, en dus ook over de invoeringswet, aan moet houden? Graag zien we van de minister een antwoord tegemoet over hoe de verdere voorgang en ontwikkeling van de Wabo, geplaatst in de tijd, inclusief de relatie met de Crisis- en herstelwet, nu precies is. Mijnheer de voorzitter, onze fracties zijn zeer benieuwd naar het antwoord van de minister.

De beraadslaging wordt geschorst.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

*B
!Affectieschade!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- het wetsvoorstel Aanpassing van het Burgerlijk Wetboek, het Wetboek van Strafvordering en de Wet schadefonds geweldsmisdrijven in verband met de vergoedbaarheid van schade als gevolg van het overlijden of ernstig en blijvend letsel van naasten (28781).

(Zie vergadering van 9 juni 2009.)

De **voorzitter**: Ik heet de minister van Justitie van harte welkom in de Eerste Kamer. Ik breng de Kamer in herinnering dat de plenaire behandeling van dit wetsvoorstel op 12 september 2006 en vervolgens op 9 juni 2009 is geschorst. Ik heropen de beraadslaging voor de derde termijn en geef het woord aan mevrouw Broekers-Knol.

**

De beraadslaging wordt hervat.

*N

Mevrouw **Broekers-Knol** (VVD): Voorzitter. Wij spreken vandaag, 9 maart 2010, in derde termijn over wetsvoorstel 28781. Dat staat bekend als het wetsvoorstel affectieschade. Op 12 september 2006 debatteerden wij in eerste termijn over dit wetsvoorstel en op 9 juni 2009 deden wij dat in tweede termijn. Dat het plenaire debat over dit wetsvoorstel zich uitstrekt over een periode van drieënhalf jaar, maakt duidelijk dat daartegen nogal wat bedenkingen bestaan. Dat is niet onbegrijpelijk.

Aan de ene kant verdient de gedachte achter het wetsvoorstel waardering. Die achterliggende gedachte is dat weliswaar nooit alle pijn van het verlies of het aanzien van het lijden van de naaste kan worden weggenomen, maar dat geld kan dienen als erkenning van het leed van die naaste. Bovendien betekent vergoeding in geld een vorm van genoegdoening, doordat van de dader een financiële opoffering wordt verlangd.

Aan de andere kant kunnen de bezwaren tegen het wetsvoorstel niet ontkend worden. Het wetsvoorstel maakt het immers mogelijk dat affectieschade wordt erkend en vergoed. Dat kan bijdragen aan een claimcultuur. De Staat, de overheid, bepaalt dat naasten en nabestaanden affectieschade kunnen hebben. De Staat bepaalt tevens de omvang daarvan in de vorm van geld.

Het wetsvoorstel en de AMvB houden onvoldoende rekening met de persoonlijke omstandigheden van de naasten en de nabestaanden. Naasten en nabestaanden hebben behoefte aan een opoffering door de schadeveroorzaker, maar daarin lijken het wetsvoorstel en de AMvB niet te voorzien. In de meeste gevallen zal de schade namelijk vergoed worden door de verzekeraar, of door het Schadefonds Geweldsmisdrijven. De schadeveroorzaker zal daarvan weinig merken.

Sinds het debat van 9 juni vorig jaar, is de brief van de minister van 20 januari jongstleden verschenen met als bijlage de ontwerp-AMvB. In die AMvB is door de minister inderdaad enige differentiatie aangebracht in de toe te kennen bedragen. De VVD-fractie had daar in het debat van 9 juni 2009 om gevraagd. Die differentiatie is echter beperkt: er is met betrekking tot de vergoeding van affectieschade een differentiatie aangebracht wat betreft overlijden en ernstig en blijvend letsel, alsmede een differentiatie die betrekking heeft op de aard van de relatie. Wordt op deze wijze rekening gehouden met de individuele omstandigheden van naasten en nabestaanden? Het antwoord is nee. Ik geef een voorbeeld. De alleenstaande moeder die een hechte band had met haar kind, dat is overleden als gevolg van een geweldsmisdrijf, krijgt evenveel als vergoeding van affectieschade uitgekeerd als haar ex-echtgenoot, de vader van haar kind, die zich nimmer iets aan het kind gelegen liet liggen. Dat is voor die moeder moeilijk verteerbaar en dat zal haar pijn eerder verergeren dan verlichten. Er zijn veel meer van dergelijke voorbeelden te noemen.

In dit verband verneem ik toch nog eens heel duidelijk van de minister of iedere naaste of nabestaande recht heeft op het maximale bedrag, of dat dit bedrag gelijkelijk verdeeld moet worden tussen de mogelijk rechthebbenden.

Uit het onderzoek van professor Akkermans is nu juist naar voren gekomen dat naasten een duidelijke voorkeur hebben voor een wijze van vaststelling van het bedrag, rekeninghoudend met hun individuele omstandigheden. Als er al besloten zou worden om de vergoeding van affectieschade wettelijk mogelijk te maken, dan ligt het in de rede om die individuele omstandigheden in aanmerking te nemen. Dat geldt ook in die zin dat een naaste -- ik doel ook op een ouder -- van wie kan worden vastgesteld dat deze alleen een biologische band heeft met het slachtoffer, niet in aanmerking komt voor de vergoeding van affectieschade. Daarin voorziet de regeling, zoals gezegd, niet. Mocht het anders zijn, dan verneem ik dat graag van de minister.

Uit het rapport-Akkermans blijkt dat het niet draait om de hoogte van de vergoeding van de affectieschade, maar om de manier waarop die vergoeding wordt aangeboden. Naasten en nabestaanden hebben behoefte aan een persoonlijke manier van aanbieden die van medeleven getuigt. De financiële schadevergoeding is geen doel op zichzelf, maar zij is slechts een middel ter voldoening van emotionele behoeften. Dat staat op pagina 73 van het rapport-Akkermans.

De vraag is of daaraan met dit wetsvoorstel wordt voldaan. Ook op die vraag luidt het antwoord nee, want juist die persoonlijke manier van aanbieden, die van medeleven getuigt, is nog niet geregeld. In de meeste gevallen zal de verzekeraar van de schadeveroorzaker de affectieschade betalen, of zal het bedrag worden uitgekeerd uit het Schadefonds Geweldsmisdrijven. De schadeveroorzaker, de dader, zal daarvan weinig of niets merken, tenzij natuurlijk het vergoeden van affectieschade van de verzekering is uitgesloten, of de vergoeding door de verzekeraar slechts onder zeer stringente voorwaarden geschiedt. Of is het de bedoeling dat de vergoeding van affectieschade niet

contractueel kan worden uitgesloten en dat die niet aan stringente voorwaarden kan worden gebonden? Graag wil ik daarop een reactie van de minister.

In de brief van 20 januari jongstleden schrijft de minister dat hij overleg heeft gevoerd met Stichting Personenschade Instituut voor Verzekeraars om samen met de Letselschade Raad initiatieven te ontplooien voor een persoonlijke manier van het aanbieden van de vergoeding van affectieschade. Wat is de bedoeling? Komen er professionele "troosters" of "doodbidders", die in gepaste kledij als "aanzeggers" van vergoeding van affectieschade bij de naasten en nabestaanden langs gaan? Dat is toch niet wat uit het onderzoek van professor Akkermans naar voren kwam? Ik doel op een soort ambtelijke club die de vergoeding van affectieschade komt langsbrengen, terwijl de daders wellicht fluitend hun leven vervolgen. Ik hoor graag van de minister wat zijn opvattingen zijn over het op persoonlijke wijze aanbieden van de vergoeding van affectieschade. Is het de bedoeling dat de schadeveroorzakers daarbij betrokken worden? Ik hoor ook graag wat er tot nu toe uit het overleg met de Stichting PIV naar voren is gekomen.

Voorzitter. De minister schrijft dat het Verbond van Verzekeraars positief heeft geadviseerd over de ontwerp-AMvB. Dat is natuurlijk niet verbazingwekkend. Met deze AMvB weten de verzekeraars immers waaraan zij toe zijn. De vaste bedragen voor het toekennen van affectieschade zijn in ieder geval voor de eerstkomende jaren bekend. De verzekeraars kunnen op basis daarvan berekenen wat hun te verwachten risico's zijn.

In tweede termijn gaf de minister aan dat het wetsvoorstel uitsluit dat het vaststellen van de hoogte van de vergoeding aan de rechter wordt overgelaten. Kortom, meer dan de in de AMvB gegeven bedragen kan een vergoeding van affectieschade niet worden. Dat is een plezierig gegeven voor de verzekeraars. In dit verband vraagt mijn fractie zich af hoe de situatie zal zijn wanneer een naaste of een nabestaande zich, ondanks de wettelijke in hoogte gelimiteerde affectieschade, desalniettemin tot de rechter wendt om een hoger bedrag te verkrijgen. Wordt hij of zij dan niet-ontvankelijk verklaard? Kan er een beroep worden gedaan op artikel 1 van het Eerste Protocol bij het EVRM vanwege het feit dat het recht van iemand op schadevergoeding beknot wordt? Kortom, is de regeling Straatsburgproof?

Tot slot breng ik namens mijn fractie het volgende naar voren. Het wetsvoorstel affectieschade komt erop neer dat de Staat bepaalt dat er sprake kan zijn van affectieschade, dat de Staat bepaalt wie affectieschade kunnen hebben en dat de Staat bepaalt wat de omvang van de affectieschade is. De Staat zelf draagt echter weinig bij aan het verminderen van affectieschade. Stel, een echtgenoot of een kind is overleden als gevolg van bijvoorbeeld een geweldsmisdrijf. De overledene laat enig vermogen achter. Voordat de professionele "troosters" van de Stichting PIV en de Letselschade Raad langs zijn geweest, ligt er waarschijnlijk een aangifteformulier voor de successie op de deurmat. Dat draagt niet bij tot het verminderen van de affectieschade. Het afschaffen van successierechten tussen ouders en kinderen wederzijds zou een uitstekende vorm van erkenning van affectieschade betekenen, ongeacht de oorzaak van het overlijden van het kind of van de ouder. De Successiewet is recent weliswaar gewijzigd, maar wellicht geeft deze invalshoek de minister aanleiding om nog eens met zijn collega van Financiën te overleggen. Ik hoor graag de reactie van de minister.

Ik breng nog een allerlaatste punt naar voren, voorzitter. Tijdens het debat in tweede termijn heb ik de minister om een evaluatie van de wet gevraagd in het geval dat deze zou worden aangenomen. Kan de minister toezeggen dat de uitkomsten van die eventuele evaluatie er ook toe kunnen leiden dat de wet- en regelgeving inzake affectieschade zoals die thans voorligt alsnog wordt afgeschaft? Of kan die eventuele evaluatie slechts leiden tot aanpassing van de modaliteiten van de vergoeding van affectieschade? Anders gezegd, betekent het aannemen van dit wetsvoorstel dat er met betrekking tot het vergoeden van affectieschade sprake is van een point of no return?

Het zal duidelijk zijn dat de VVD-fractie nog steeds reserves heeft over het wetsvoorstel en in het verlengde daarvan ook reserves heeft over de ontwerp-AMvB. Wij wachten met bijzondere belangstelling de beantwoording door de minister af.

*N

Mevrouw **Quik-Schuijt** (SP): Voorzitter. Inmiddels is dit wetsvoorstel deugdelijk onderbouwd en heeft de minister ons voorzien van een algemene maatregel van bestuur die zicht biedt op de toekomstige uitvoering van de wet. Dit wetsvoorstel voorziet in een behoefte in de praktijk. Mijn fractie zal dan ook voor het voorstel stemmen.

De vragen die mijn fractie in tweede termijn heeft gesteld, zijn op een na naar tevredenheid beantwoord. Wat die ene vraag betreft, is dat overigens mijn eigen fout, want die vraag was niet goed geformuleerd. Ik stel hem opnieuw. Het betreft de vraag over de invoering van mediation naast rechtspraak in de strafsectoren van de rechtbanken. Deze vraag heeft weliswaar niet rechtstreeks met dit wetsvoorstel te maken maar indirect toch wel; het gaat immers om de erkenning van ervaren leed. Wanneer bijvoorbeeld sprake is van blijvende invaliditeit ten gevolge van een verkeersongeval, zou ik mij kunnen voorstellen dat mediation tussen het slachtoffer en zijn naaste, bijvoorbeeld zijn echtgenoot, enerzijds en de aansprakelijke veroorzaker van het leed anderzijds voor alle partijen een positief effect kan hebben, dat ondersteunend kan zijn voor de verwerking door beide partijen. Het Openbaar Ministerie zou dat voorafgaand aan de strafzitting ter sprake kunnen brengen. Is dat niet gebeurd, dan zou de rechter het alsnog kunnen voorstellen. Het zou, naar omstandigheden, de strafmaat kunnen beïnvloeden. Wij vernemen graag de visie van de minister daarop.

De bepaling van het vierde lid van artikel 107 en het zesde lid van artikel 108 baart mijn fractie nog wel enige zorgen. Er is in de algemene maatregel van bestuur nu weliswaar geen maximum opgenomen voor het geval er meer dan een naaste is maar dit kan, nu het om een AMvB gaat, vrij gemakkelijk worden gewijzigd. Kan de minister toezeggen dat een onverhoopt voorstel tot invoering van een maximumbedrag zal worden voorgehangen?

Ik stel nog een vraag over de mogelijkheid voor de rechter om het affectieschadebedrag te matigen. Deze vraag is mogelijk in de lange voorgeschiedenis van dit wetsvoorstel al beantwoord. Ik kon het antwoord echter zo gauw niet vinden. Is artikel 109 in dezen van toepassing?

Ten slotte maak ik een opmerking over de voorgestelde bedragen. Slachtofferhulp Nederland merkt op dat deze bedragen van dezelfde orde zijn als de bedragen die in het algemeen worden toegekend bij shockschade en vindt deze daarom passend bij de Nederlandse rechtspraktijk. De vereniging van Advocaten voor Slachtoffers van Personenschade (ASP) daarentegen vindt de bedragen te laag: Nederland blijft wat betreft smartengeld achter bij andere Europese landen. Mijn fractie erkent dat de Nederlandse rechter niet scheutig is in het toekennen van smartengeld. De vraag is echter of dat zo moet blijven en of er niet enige afstemming zou moeten zijn met ons omringende landen. Voor de SP speelt het feit dat degene die moet betalen in het algemeen een verzekeringsmaatschappij is, mede een rol. Over de grenzen heen kijkend, lijken de door ASP genoemde bedragen, €17.500 respectievelijk €15.000 voor naasten en €25.000 respectievelijk €30.000 voor nabestaanden, redelijker dan de thans door de minister in de algemene maatregel van bestuur opgenomen bedragen. Ook in het rapport van de VU en het WODC wordt met name voor nabestaanden een veel hoger bedrag genoemd, te weten €50.000 tot €100.000.

De minister heeft bij brief van 20 januari 2010 meegedeeld de wet na vijf jaar te zullen evalueren. Kunnen wij ervan uitgaan dat zowel de hoogte van de bedragen als de ervaringen in de rechtspraktijk in deze evaluatie zullen worden meegenomen? Wij denken dan met name aan de vraag of de rechter niet toch behoefte zal hebben aan een soort hardheidsclausule met betrekking tot de hoogte van het bedrag zodat met bijzondere omstandigheden bij uitzondering rekening kan worden gehouden, zoals het Arnhemse Hof dat bijvoorbeeld heeft gedaan in zijn uitspraak van 26 mei 2009.

Wij zien de voorliggende regeling in dat geval als een eerste stap in de goede richting. Wij horen graag de visie van de minister op onze opmerkingen.

*N

Mevrouw **Haubrich-Gooskens** (PvdA): Voorzitter. Het is al eerder gereleveerd: het zal toch niet vaak voorkomen dat een wetsvoorstel een zo lange periode van parlementaire behandeling kent als deze wet affectieschade. Sinds 2004 weten eerst de Tweede Kamer en nu deze Kamer steeds weer nadere onderzoeken los te peuteren bij de minister van Justitie. Onze fractie is van oordeel dat er nu wel genoeg onderzoek is gedaan en dat deze wet affectieschade vandaag tot een goed einde moet worden gebracht. De rechtspraktijk zit echt niet te wachten op een Eerste Kamer die hierbij opnieuw vertraging aanbrengt. Niet alleen de rechtspraktijk, ook de verzekeraars en de slachtoffers zijn dat van oordeel. Ik wil overigens niet beweren dat de nadere onderzoeken en de nu voorgelegde AMvB uiteindelijk geen beter resultaat hebben opgeleverd. Dat is namelijk wel degelijk het geval. Ik kom daarop later in mijn betoog terug.

Overeind is gebleven het beginsel van het oorspronkelijke wetsvoorstel dat naasten van slachtoffers ook immateriële schade kunnen lijden. Dit lijkt in strijd met het Nederlandse beperkte onrechtmatigedaadsbegrip, namelijk dat uitsluitend materiële schade voor vergoeding in aanmerking kon komen en uitsluitend de direct getroffene schadevergoeding kon claimen. Met de introductie van het smartengeld voor de gekwetste zelf werd al losgelaten dat uitsluitend zaakschade voor vergoeding in aanmerking kon komen. Nu is de tweede beperking aan de beurt. Ook schade voor derden moet voor vergoeding in aanmerking kunnen komen. De maatschappij vraagt daarom. Dit wetsvoorstel affectieschade is een eerste stap op dat gebied van personenschade. Het valt niet meer uit te leggen aan een moderne en mondige burger dat voor het verlies van een arm of been door de fout van een ander wel smartengeld kan worden gevorderd maar voor het verlies van een kind niet. Het lijkt een onvruchtbare strijd om je nog tegen deze maatschappelijk gevoelde behoefte te verzetten. Het is dan aan de overheid om dit niet te blijven tegenhouden maar om deze behoefte in goede banen te leiden. Dat is wat dit wetsvoorstel beoogt te doen.

Een tweede punt dat overeind is gebleven is dat het in een nuchterder Europese samenleving dan die in de Verenigde Staten en in een nog nuchterder Nederlandse samenleving zaak is, die erkenning van immateriële schade tot een beheerste schadevergoeding te laten leiden. Wij zijn het dan ook niet eens met de visie van ASP dat aanzienlijk hogere bedragen dan de nu in de AMvB vastgelegde bedragen zouden moeten worden uitgekeerd. Ook op dit punt kom ik dadelijk nog even terug.

Als gevolg van de nu voorgelegde -- maar niet voorgehangen -- ontwerp-AMvB zal de aanvankelijk op één bedrag gefixeerde schadevergoeding enigszins worden gedifferentieerd. Verwacht kan worden dat daarmee meer recht kan worden gedaan aan het leed zoals dat door verschillende soorten naasten in gevallen van verschillende vormen van slachtofferschap zal zijn ervaren. Onze fractie is van mening dat met deze AMvB, met de beperkte categorisering van gevallen, gebleven is binnen de kaders die in de artikelen 6:107, lid 1, en 6:108 lid 3, BW zijn geformuleerd, te weten "een vast te stellen bedrag of bedragen". Wij complimenteren de minister met

deze beheerste uitwerking van de wettelijke mogelijkheid. Wel zijn wij nog benieuwd of, en zo ja wat de Raad van State de minister heeft geadviseerd over deze AMvB. Kan de Minister daarover uitsluitsel geven?

Een tweede verbetering als gevolg van deze AMvB is de verhoging van het vaste bedrag van €10.000 naar een maximaal bedrag van €17.500. De tijd en de inflatie schrijden voort en een vergoeding van immateriële schade moet op peil gehouden worden. Als de naaste het bedrag als een fooi gaat ervaren, is er immers weinig meer over van de oorspronkelijk bedoelde genoegdoening. Wel verdient het aanbeveling om te bezien of de in de AMvB genoemde bedragen jaarlijks zouden moeten worden geïndexeerd, in plaats van sprongsgewijze ophoging na 5 jaar, zoals dat nu feitelijk is gebeurd. Bij dergelijke zelden plaats hebbende verhogingen ontstaat mogelijk wrevel bij de naaste, die net vóór het verhogingsmoment heeft gevraagd om vergoeding van affectieschade en zich mogelijk nu afgescheept voelt met een als te laag ervaren bedrag. Ook kan calculerend gedrag ontstaan met betrekking tot het moment waarop het affectieschadeverzoek wordt gedaan. Wat kan de Minister toezeggen met betrekking tot een jaarlijkse indexering van de bedragen in de AMvB?

Een derde verbetering als gevolg van het onderzoek van Akkermans c.s. is ongetwijfeld ook dat er thans inzicht bestaat in de cruciale rol die de wijze van aanbieden en betalen van het smartengeld speelt. Een met empathie en respect doorlopen proces -- en een proces op maat voor de individuele persoon -- draagt aan die genoemde genoegdoening in belangrijke mate bij. Maar juist in dat laatste zit hem de nu nog niet geregelde kneep. Onze fractie vindt het prima dat de Minister het doen van een aanbeveling wil overlaten aan De Letselschade Raad. Maar wij zijn niet zo blindelings optimistisch als de Minister over een spoedige totstandkoming van een dergelijke aanbeveling.

Na ons geschorste debat van 9 juni vorig jaar ben ik verontwaardigd geattaqueerd door diverse in De Letselschade Raad vertegenwoordigde belangengroepen, omdat ik ook op dat moment mijn vrees uitsprak dat er weleens te lang gedaan zou kunnen worden over zo'n aanbeveling. Indien ik dan vervolgens belangstellend informeerde naar de reden waarom De Letselschade Raad of diens voorloper, het Nationaal Platform Personenschade, er 5 jaar over had gedaan om een Gedragscode Behandeling Letselschade tot stand te brengen, kwam er doorgaans een antwoord in de trant van: dat er zoveel verschillende belangengroepen met zoveel verschillende soms zelfs tegengestelde belangen, in De Letselschade Raad waren opgenomen. Ik vraag de minister waarom dat nu voor deze aanbeveling dan anders zou zijn. Wat is het verschil? Zitten er nu minder uiteenlopende belangengroepen in De Letselschade Raad? Is zo'n Gedragscode van een andere orde dan een aanbeveling hoe te handelen met een toekenning van affectieschade? Graag krijg daarop een reactie van de minister.

Mevrouw **Quik-Schuijt** (SP): Wat zou u als alternatief voorstellen voor een aanbeveling van De Letselschade Raad?

Mevrouw **Haubrich-Gooskens** (PvdA): Ik heb zojuist gezegd dat ik het op zichzelf genomen prima vind dat er een vorm van zelfregulering plaatsvindt en dat De Letselschade Raad dus een dergelijke aanbeveling doet. Ik heb alleen niet zo veel vertrouwen in het tempo waarin dat gebeurt, maar misschien zie ik het te zwaar in en is men over drie maanden klaar en komt men met een prima verhaal. De suggestie die u deed om daarin een vorm van mediation op te nemen, lijkt mij een uitstekend denkbeeld. Mogelijkerwijs kan De Letselschade Raad die suggestie ter harte nemen en opnemen in hun aanbeveling.

Voorzitter. Wij zien niet in waarom de minister niet meteen aan De Letselschade Raad de tijdlijn zou schetsen waarbinnen hij de aanbeveling voltooid zou willen zien. Daarbij hoort -- zo menen wij -- eveneens het uitzicht op wat de minister bij gebreke van overeenstemming zelf zal ondernemen. Vertrouwen is goed; dit vertrouwen helder omkaderen lijkt ons beter.

Wij vragen dit niet zo maar. In het onderzoek van Akkermans en de zijnen bleek immers zonneklaar hoe belangrijk de wijze van aanbieden van de affectieschadevergoeding is. Zou de aanbeveling lang uitblijven, dan is inmiddels in menige casus het kwaad geschied en heeft de nabestaande of naaste wel geld, maar geen genoegdoening ontvangen. Dat willen wij die naasten besparen. Ook de samenleving is daarmee niet gebaat, immers in die concrete gevallen is dan het beoogde doel van de wet niet bereikt. Wij herhalen dus onze vraag van 9 juni 2009 en verwachten daarop een wat minder vrijblijvend antwoord dan het geformuleerde antwoord in de brief van 20 januari 2010. De minister schrijft in die brief: "Ik verwacht niet dat het bereiken van overeenstemming hierover een moeizame aangelegenheid zal zijn. Ik ga er daarom van uit dat een ingrijpen niet noodzakelijk zal zijn. Dit laat uiteraard onverlet dat ik een vinger aan de pols zal houden." Hoe gaat de minister de vinger aan de pols houden? En op welke termijn acht hij het welletjes geweest? Graag een reactie daarop. Wat vindt hij ervan om aan De Letselschade Raad de suggestie over te brengen om mediation een onderdeel van de aanbiedingsprocedure te laten zijn?

Met betrekking tot het opstellen van een aanbeveling heb ik nog een vraag om informatie. Uit het onderzoek van Akkermans blijkt eveneens dat het belangrijk is de vergoeding van zaakschade gescheiden te houden van de vergoeding van personenschade. Dit zou de ervaren genoegdoening door de vergoeding van personenschade aanmerkelijk verhogen. Gaat het scheiden van personenschade- en zaakschadevergoeding deel uitmaken van de aanbeveling van De Letselschade Raad?

Ten slotte nog een "ceterum censeo"-onderwerp, een onderwerp dat buiten de eigenlijke kaders van dit wetsvoorstel valt, maar daarmee wel

nauw verwant is en van groot belang voor de komende tijd. Ik kom daarvoor nog eens terug op onze vraag die wij op 9 juni vorig jaar aan de minister hebben gesteld, namelijk wanneer de minister een totaalbeeld zou willen schetsen van schadevergoedingsrechten voor derden in het algemeen en Inkomensschade voor naasten in het bijzonder. De minister doet deze vraag af in zijn brief van 20 januari 2010, met te verwijzen naar zijn brief van 8 december 2004, Kamerstuk nr. 7. Daarmee belanden wij in een cirkelredenering, waarmee we elkaar nog lang kunnen bezig houden! De Minister had immers juist -- gebaseerd op die bewuste brief uit 2004 en gebaseerd op een tweetal moties van Luchtenveld en Wolfsen van iets latere datum -- aan de Tweede Kamer toegezegd dit totaalbeeld te zullen schetsen. Bovendien kan opgemerkt worden dat de bewuste brief van 2004 geen totaalbeeld schetst, maar slechts een drietal vragen van Wolfsen beantwoordde, die gingen over de verhaalbaarheid van shockschade, de inkomensschade bij verzorging van een verwant en de verklaring voor recht.

Misschien moet ik ons verzoek om een totaalbeeld te schetsen, nog nader toelichten. Het Nederlandse onrechtmatigedaadrecht voorziet van oudsher niet in vergoedbaarheid van zaakschade en personenschade van derden. Met deze wet Affectieschade wordt een eerste stukje van de puzzel "schadevergoedingsrechten voor derden" gelegd. Daarmee is dit leerstuk nog allerminst van een deugdelijk beargumenteerde grondslag voorzien. En dat wreekt zich. Een bewijs daarvan is de impasse waarin het wetsvoorstel "Inkomensschade voor naasten" is geraakt. Dat is na een eerste consultatie stilletjes in een la verdwenen. De rechtspraktijk zoekt ondertussen U-bochtconstructies zoals het begrip shockschade en verplaatste schade om in een maatschappelijke behoefte te voorzien.

De wetgever zou in dezen zijn verantwoordelijkheid moeten nemen. Er is ook dringend behoefte aan aanvullende wetten als Inkomensschade voor naasten. Het wordt tijd dat de wetgever de stand-alonewetjes inzake schadevergoeding voor derden voorziet van een deugdelijke en samenhangende grondslag. Is de wet inkomensschade naasten daarvoor een goede aanleiding? Kan de minister toezeggen de wet inkomensschade naasten weer op te pakken en ter onderbouwing daarvan het bepleite grondslagonderzoek te laten verrichten?

Voorzitter. Ik beoog met het pleidooi voor een fundamenteel onderzoek naar de grondslagen van het onrechtmatigedaadsrecht voor derden en het weer oppakken van het wetsvoorstel inkomensschade naasten allerminst om opnieuw het nu aan snee zijnde wetsvoorstel affectieschade weer op te schorten. Laten wij dit wetsvoorstel nu snel aannemen. Zowel de verzekeringswereld als de vertegenwoordigers van slachtoffers en hun naasten hebben zich positief uitgelaten over dit wetsvoorstel. Forfaitaire bedragen dienen de verzekerbaarheid van affectieschadeclaims. De vergoeding van deze schade, mits passend aangeboden, draagt bij aan de verwerking van het aangedane leed. De minister zou onze fractie zeer plezieren als hij toezegt dat hij de Letselschade Raad bindt aan een redelijke termijn om met een aanbeveling te komen en dat de wet inkomensschade naasten weer wordt opgepakt en wordt voorzien in een deugdelijke wettelijk fundament. Wij zien met belangstelling uit naar de beantwoording door de minister.

*N

De heer **Van de Beeten** (CDA): Voorzitter. Ik spreek mijn bijdrage uit mede namens de fracties van de ChristenUnie en de SGP.

De behandeling van het wetsvoorstel affectieschade kan niet bepaald als voorbeeldig worden gekenschetst. Wij beginnen vandaag aan de derde termijn van de zijde van de Kamer, nadat van de zijde van de regering in eerste en tweede termijn summier is gereageerd. Bij gelegenheid van de eerste plenaire behandeling heeft de regering moeten erkennen dat aan het wetsvoorstel niet bepaald een gedegen onderzoek ten grondslag lag. Wel stelde de regering zeer nadrukkelijk dat met het wetsvoorstel werd beoogd door middel van een eenduidige regeling genoegdoening te verschaffen aan nabestaanden en naasten, maar dan vooral in de vorm van een symbolisch bedrag dat daarom ook een vast bedrag zou moeten zijn en voor leden van een beperkte kring ook nog eens een gelijk bedrag.

Vervolgens bleek uit het onderzoek dat er juist wel behoefte zou kunnen bestaan aan een gedifferentieerde financiële genoegdoening. Bij de tweede plenaire behandeling is na aandrang van een aantal woordvoerders door de regering toegezegd om daaraan tegemoet te komen en wel in de vorm van de algemene maatregel van bestuur. De regering heeft toen toegezegd het concept daarvan ook ter kennis te brengen van deze Kamer, zodat dat in de beschouwingen een en ander zou kunnen worden betrokken. Thans ligt het concept van die algemene maatregel van bestuur voor. Blijkens een brief van de minister van Justitie van 20 januari 2010 is over het ontwerp zelfs al geadviseerd door de Raad van State en wel in positieve zin. In diezelfde brief is de minister ook ingegaan op een aantal inhoudelijke aspecten dat aan de orde is gekomen in de tweede termijn. Evengoed is een aantal aspecten dat aan de orde is gesteld in de eerste termijn, onbesproken gebleven. Ik kom daar straks nog op terug.

Een belangrijk prealabel punt is de vraag of en in hoeverre het wetsvoorstel wel beantwoordt aan wat de Tweede Kamer destijds meende goed te keuren. Mijn toenmalige collega Wagemakers heeft bij de eerste plenaire behandeling al aan de orde gesteld dat in de stukken tot aan de indiening van het wetsvoorstel bij Eerste Kamer de indruk oprees dat de regering iedere vorm van procederen over affectieschade wilde voorkomen, met het wetsvoorstel ook de claimcultuur wilde beteugelen en vooral ook de nadruk legde op het symbolische karakter van de genoegdoening door één bedrag voor te stellen voor alle gevallen en dan ook nog voor een beperkte kring van personen.

Uitdrukkelijk is steeds gesproken over een bedrag van €10.000. Uit de behandeling in de Tweede Kamer kan moeilijk anders worden afgeleid dan dat de toenmalige woordvoerders de stellige indruk hadden dat de algemene maatregel van bestuur, waarin het wetsvoorstel op zichzelf ook voorzag, vooral bedoeld zou zijn om het bedrag van €10.000 aan te passen aan de geldontwaarding. In feite is pas in de schriftelijke behandeling van het wetsvoorstel in deze Kamer ten volle aan het daglicht getreden dat de algemene maatregel van bestuur ook wel degelijk zou kunnen worden gebruikt voor een gedifferentieerd stelsel en dat de regering de invoering daarvan zeker niet zou willen uitsluiten.

Nu kan de regering naar de letter genomen gelijk hebben als zij zegt dat de Tweede Kamer toch had kunnen begrijpen uit de tekst van het wetsvoorstel en de daarop gegeven toelichting, ook al betreft die dan maar een enkele zin, dat een dergelijk gedifferentieerd stelsel wel mogelijk zou zijn. Ik meen echter dat in ieder geval mijn geestverwanten aan de overzijde dat beslist niet zo hebben begrepen. Een sterke aanwijzing ervoor dat dit ook voor andere fracties zal hebben gegolden, is het feit dat thans een wetsvoorstel voorligt waarin voorzien is in een algemene maatregel van bestuur waarover het parlement op geen enkele wijze zal worden geconsulteerd, zelfs niet met de lichtste voorhang. Ik acht het ondenkbaar dat de Tweede Kamer, als zij had begrepen dat er een gedifferentieerd stelsel zou kunnen worden voorgesteld zoals thans in de algemene maatregel van bestuur die aan ons is voorgelegd, niet zou hebben verlangd dat er een voorhang zou plaatsvinden, zodat de Tweede Kamer zich daar ook uitdrukkelijk over zou hebben kunnen uitlaten. Als de regering al niet door middel van een nota van wijziging aan die wens tegemoet zou zijn gekomen, zou voor een amendement van die strekking ongetwijfeld een ruime meerderheid te vinden zijn geweest in de Tweede Kamer. Het feit alleen al dat ook in de Eerste Kamer uitvoerig over de wenselijkheid van een gedifferentieerd stelsel van gedachten is gewisseld, dat er nu een tekst voorligt en dat ook die tekst zelf weer aanleiding geeft tot nadere vragen, maakt duidelijk dat het op zichzelf onwenselijk is dat dit wetsvoorstel in de huidige vorm wordt aanvaard zonder dat de Tweede Kamer zich daar opnieuw over heeft kunnen uitlaten, al was het maar via een novelle waarin uitdrukkelijk een voorhang wordt neergelegd.

Mevrouw **Haubrich-Gooskens** (PvdA): Begrijp ik het goed dat collega Van de Beeten nu voorstelt om dit opnieuw op te schorten en te wachten op een novelle?

De heer **Van de Beeten** (CDA): Als het wetsvoorstel in de kern van de zaak inhoudelijk zou moeten worden aanvaard, dan lijkt het mij juister om het zo te regelen, waarbij wat mij betreft een novelle de voorkeur heeft, dat voor de algemene maatregel van bestuur een voorhangprocedure in het wetsvoorstel wordt opgenomen, en wel een zware voorhangprocedure, want naar mijn smaak ligt de kern van het wetsvoorstel nu in het gedifferentieerde stelsel, dus in de AMvB. Daar zou de Tweede Kamer zich dan ook wel degelijk nadrukkelijk over moeten kunnen uitlaten. Dat geldt ook voor deze Kamer.

Mevrouw **Haubrich-Gooskens** (PvdA): Ik meen mij uit een aantal hieraan voorafgaande jaren te herinneren dat er bij menig wetsvoorstel een toezegging door de regering werd gedaan om bijvoorbeeld een bepaald onderdeel van een wetsvoorstel niet in te voeren of om een snelle herziening op een later tijdstip voor te nemen. Is de heer Van de Beeten toen ook steeds mordicus tegen het aannemen van zo'n wetsvoorstel geweest en vond hij dat zo'n wetsvoorstel opnieuw moest worden aangehouden? Kan ik daar enige systematiek in bespeuren van de CDA-fractie?

De heer **Van de Beeten** (CDA): Aan de hand van de parlementaire geschiedenis zouden wij wederzijds elkaar deze vraag kunnen stellen, omdat bij ieder onderwerp waarbij een gewenste wijziging van de wet aan de orde is, de vraag is of je per se een novelle wilt dan wel of je genoegen neemt met de toezegging van een wijziging en je afwacht of de Tweede Kamer de gewenste wijziging wel zal honoreren. Wij hebben dat onder andere bij de bewaarplicht aan de orde. Wij zien nu bij die bewaarplicht dat verschillende Tweede Kamerfracties niet bereid zijn om aan de door deze minister aan deze Kamer gedane toezegging gehoor te geven, met als consequentie dat de Eerste Kamer voor het blok wordt gezet door de Tweede Kamer. Welnu, dat zul je van geval tot geval moeten afwegen. Ik kan mij voorstellen dat bij dit onderwerp geldt dat de afweging of de Tweede Kamer daar moeilijk over zou doen, als de minister zou toezeggen om via een reparatiewet te komen tot een voorhang, wat minder zwaarwegend zou zijn dan bij de bewaarplicht, om maar eens wat te noemen. Ik geef mevrouw Haubrich dus een aantal argumenten. Ik ben benieuwd naar de argumentatie van de minister op dit punt en ook naar het standpunt van de andere fracties.

Mevrouw **Haubrich-Gooskens** (PvdA): Ik denk dat wij elkaar daarop wel kunnen vinden. Het lijkt mij heel duidelijk dat zo'n AMvB mogelijkerwijs beter was geweest als die met een voorhang was bedongen met de inhoud zoals wij die nu kennen. Maar het gaat misschien wat verder om het wetsvoorstel daarvoor aan te houden. Misschien kan de heer Van de Beeten ook een toezegging van de minister krijgen dat in de tussentijd, totdat die reparatiewetgeving er geweest is, geen AMvB's met een duidelijk andere inhoud dan de gebruikelijke indexatie worden voorgelegd.

Mevrouw **Quik-Schuijt** (SP): Ik raak nu het spoor toch een beetje bijster, want volgens mij hoeft het wetsvoorstel zelf niet te worden gerepareerd. Het gaat de heer Van de Beeten om de uitleg van het wetsvoorstel in de AMvB, maar met het wetsvoorstel zelf is volgens hem niets mis, toch? Of zie ik dat verkeerd?

De heer **Van de Beeten** (CDA): Dat ziet mevrouw Quik verkeerd. In het wetsvoorstel zelf wordt niet voorzien in de voorhang van de AMvB. Daar gaat het om. Dat wil zeggen dat wij nu te maken hebben met een AMvB zoals voorgesteld door de regering waar in wezen de kern van dit wetsvoorstel te vinden zal zijn, namelijk dat gedifferentieerde stelsel met de precieze omschrijving van de categorieën, de bedragen et cetera. Dat lijkt mij zo'n wezenlijk onderdeel dat die AMvB niet zou mogen worden geslagen zonder dat beide Kamers zich daarover hebben kunnen uitlaten.

Mevrouw **Quik-Schuijt** (SP): Mijn kennis schiet tekort wat dat betreft, maar is een voorhang niet mogelijk als die niet in de wet staat? De minister kan toch vrijwillig voorhangen?

De heer **Van de Beeten** (CDA): Ministers kunnen allerlei toezeggingen doen, maar zij kunnen hun opvolgers daaraan niet binden. Daarom is het wenselijk dat zo'n toezegging de vorm krijgt van de wijziging van de wet zelf. Daaraan zijn opvolgers namelijk wel gebonden.

Mevrouw Haubrich heeft haar vraag in feite via mij aan de minister gesteld. Die vraag geleid ik dus bij dezen door aan de minister. Ik constateer alleen dat mevrouw Haubrich daarmee impliciet mijn stelling onderschrijft dat dit niet zo had behoren te gebeuren en dat deze algemene maatregel van bestuur van begin af aan van de voorhangprocedure had moeten worden voorzien omdat het een wezenlijk andere benadering met zich meebrengt dan waar de Tweede Kamer ja tegen heeft gezegd. Even voor de Handelingen: ik hoor mevrouw Haubrich roepen dat dit niet waar is.

De **voorzitter**: Daarvoor zal ze de interruptiemicrofoon moeten gebruiken. De heer Van de Beeten vervolgt zijn betoog.

* *

De heer **Van de Beeten** (CDA): Het lijkt mij ook dat het staatsrechtelijk zuiver zou zijn, indien de regering, het wetgevingsproces tot dit moment overziende, ook zelf tot de conclusie zou komen dat het wetsvoorstel beter kan worden aangehouden teneinde de Tweede Kamer via een dergelijke novelle opnieuw de gelegenheid te geven zich over een en ander uit te spreken. Dat kan eventueel in de vorm zoals door mevrouw Haubrich bepleit. Dat lijkt mij dus wenselijk, ongeacht de vraag of ook deze Kamer het nodig vindt dat de algemene maatregel van bestuur in de wet wordt voorzien van een voorhangprocedure, alhoewel ik mij goed kan voorstellen -- en ik constateer dat daarvoor inmiddels ook steun is -- dat de pleitbezorgers van het gedifferentieerde stelsel op zichzelf een dergelijke voorhang ook wenselijk zullen achten. Dat geldt indien het wetsvoorstel ook inhoudelijk gezien door een meerderheid in deze Kamer zou worden gedragen.

Daarmee kom ik bij een aantal inhoudelijke aspecten van de zaak. Een van de belangrijke vragen uit de eerste termijn die onbeantwoord is gebleven, is destijds gesteld door collega Holdijk. Hij heeft zeer nadrukkelijk gevraagd of het begrip "ernstig en blijvend letsel" wel voldoende houvast biedt, in de zin dat dit geen aanleiding zal geven tot procedures die wij immers met dit wetsvoorstel allemaal proberen te voorkomen. Leest men echter pagina 11 van de memorie van toelichting, dan is de onvermijdelijke conclusie dat er voor de duiding van het begrip "ernstig en blijvend letsel" bepaald geen hard and fast rules voor handen zijn en jurisprudentie op de loer ligt. Ik geef een, vrij lang, maar toch, citaat. "Dit betekent ten aanzien van het vereiste van ernstig en blijvend letsel dat dit mede moet worden beoordeeld in het licht van hetgeen het letsel betekent in termen van verlies voor de naaste. Anders gezegd, het letsel moet leiden tot een ingrijpende en blijvende verstoring van het leven zoals de gewonde dat ten tijde van de schadeveroorzakende gebeurtenis met de naaste had. De ernst van het medisch objectief vaststelbaar letsel of de mate van functionele invaliditeit van de gewonde zelf vormt daarvoor uiteraard wel steeds een zeer belangrijke aanwijzing, maar hoeft daarvoor niet in alle gevallen doorslaggevend te zijn, al mag worden aangenomen dat bij blijvend functioneel verlies van 70% of meer in de praktijk steeds sprake zal zijn van ernstig en blijvend letsel als in dit voorstel bedoeld.

Daarnaast zullen zich gevallen kunnen voordoen waarbij de lichamelijke (of uiterlijk waarneembare) component van het letsel niet zo ernstig is als hierboven aangegeven en deze derhalve op zichzelf beschouwd geen aanleiding zal kunnen geven tot vergoeding van affectieschade, maar waarbij desalniettemin de combinatie daarvan met andere componenten van het letsel een zodanig verlies of ernstige verstoring van de mogelijkheid van wezenlijk persoonlijk contact tussen het slachtoffer en diens naasten meebrengt, dat van ernstig en blijvend letsel in de zin van het voorstel sprake moet worden geacht. Te denken valt aan coma, ernstige karakter- en gedragsveranderingen, het algeheel verlies van het vermogen tot spreken, ernstige afasie, ernstige aantastingen van de geheugenfunctie en ernstig of algeheel functieverlies van zintuigen. Hoewel bij de keuze voor de opzet van dit voorstel de wenselijkheid van beheersbaarheid en beperkte uitvoeringslasten voorop heeft gestaan, moet hierbij enige ruimte aan de rechter worden gelaten om alle omstandigheden van het geval in de overweging te betrekken. Zo is het bijvoorbeeld, hoewel algehele blindheid misschien als ingrijpender voor het dagelijks leven en als een ernstiger beperking dan algehele doofheid zal worden ervaren, niet wenselijk in de wet vast te leggen dat steeds het een wel en het ander niet tot vergoeding van affectieschade aanleiding geeft, omdat de consequenties van het verlies van een of meer zintuigfuncties per slachtoffer zeer kunnen verschillen." Het lijkt mij dat de jurisprudentie nog heel lang en uitvoerig zal kunnen debatteren over de vraag wat ernstig en blijvend letsel is als men deze beschouwing in de memorie van toelichting ziet.

In dit verband is het van belang dat er ook nog eens een niet onbelangrijke, tenminste psychische tegenstelling kan ontstaan tussen het slachtoffer enerzijds en de naasten anderzijds. Waar het slachtoffer zelf bijvoorbeeld nog steeds de hoop en de verwachting heeft niet blijvend ernstig gehandicapt te zijn, kunnen de naasten het standpunt innemen dat dit wél het geval is. Het is ook denkbaar dat het omgekeerde zich voordoet, maar dan gezien vanuit het perspectief van de verzekeringsmaatschappij. In het kader van de discussie over de schade van het slachtoffer, kan de verzekeraar zich op het standpunt stellen dat deze bijvoorbeeld minder dan 70% functioneel verlies ondervindt, waardoor ook de vergoeding van de affectieschade wordt meegetrokken in het steekspel over de mate en ernst van dat letsel. En wat te denken van de voorbeelden met betrekking tot doofheid of gezichtsverlies? Daar komt bij dat naarmate het financieel belang voor de verzekeraar groter is, omdat er meer naasten zijn die aanspraak zouden kunnen maken op een vergoeding, het voor de verzekeraar aantrekkelijker wordt om het standpunt in te nemen dat het letsel minder ernstig is dan het slachtoffer en/of de naasten stellen. Zolang dus niet door andere maatregelen de afwikkeling van schades in de praktijk aanzienlijk slachtoffervriendelijker is geworden, zou het onderhavige wetsvoorstel dus ook een tegengesteld effect kunnen hebben.

Mevrouw **Haubrich-Gooskens** (PvdA): De heer Van de Beeten is het waarschijnlijk wel met mij eens dat als een slachtoffer dood is er niet veel aan valt te nuanceren. Voor die categorie zal er niet zo'n groot probleem ontstaan.

De heer **Van de Beeten** (CDA): Ik heb inderdaad gesproken over de situatie waarin sprake is van ernstig en blijvend letsel; bij een niet overleden slachtoffer dus.

Mevrouw **Haubrich-Gooskens** (PvdA): Mij bekroop een beetje het gevoel dat het CDA hier voor elke oplossing een probleem weet te verzinnen. Ik denk dat de rechtspraktijk er namelijk niet zo heel erg verschillend over zal denken, gegeven de min of meer uitgekristalliseerde normering van schadeletsels. Voor smartengeld is jurisprudentie ontwikkeld. Denkt de heer Van de Beeten niet dat zich dat vrij snel zal vestigen, uiteraard met enige jurisprudentie? Zeker gezien de beperkte vergoeding die hiervoor moet worden uitgekeerd, kan er sneller overeenstemming komen tussen de verzekeraar en de naasten die een vergoeding willen hebben.

De heer **Van de Beeten** (CDA): Laat ik vooropstellen dat als het wetsvoorstel alleen zou voorzien in affectieschade voor de beperkte kring van naasten zoals omschreven in de wet in het geval van overlijden, wij een ander debat zouden hebben. Ik constateer echter dat waar het ernstig en blijvend letsel uitdrukkelijk en blijvend is toegevoegd als grondslag voor aanspraak op affectieschade, er simpelweg een baaierd van problemen is gecreëerd. Dat is een keuze geweest van de regering bij het voorstel zoals het gedaan is, overigens op verzoek van de Tweede Kamer bij motie, zoals wij weten. Mevrouw Haubrich kan wel zeggen dat het in de praktijk allemaal mee zal vallen, maar ik ben niet zo optimistisch. Ik constateer dat de schade van het slachtoffer veelal aan de orde zal zijn in procedures bij de sector civiel vanwege de hoogte van het bedrag. Met deze bedragen, zeker als straks de competentiegrens naar €25.000 is opgehoogd, zal de discussie zich bij de kantonrechter voltrekken. Voordat er dan een jurisprudentie is uitgekristalliseerd, krijg je ook nog te maken met uitspraken die wat betreft functieverlies tegengesteld kunnen zijn. De kantonrechter kan er anders over denken dan de sector civiel. Voordat dit allemaal is uitgekristalliseerd, denk ik dat wij veelal bij de Hoge Raad zullen zijn aanbeland.

Ik kan er bovendien op wijzen dat de Tweede Kamer dit zelf ook zo voorzien heeft, want de tweede nota van wijziging voorziet in een mogelijkheid om via algemene maatregelen van bestuur regels te stellen voor het begrip "ernstig en blijvend letsel". Minister Donner, die destijds het debat daarover met de Tweede Kamer heeft gevoerd, heeft moeten vaststellen dat hij het voorlopig niet wilde invullen omdat hij ook niet wist hoe hij dat zou moeten doen. Daarmee is, lijkt me, het bewijs wel geleverd dat wij te maken hebben met een mer à boire van mogelijke discussiepunten.

Ik ga verder met mijn betoog, voorzitter. Gaat het daarbij om een mogelijk tijdelijk effect, op langere termijn valt te verwachten dat met de introductie van dit wetsvoorstel het doel van de regering en kennelijk ook van het Nederlands Verbond van Verzekeraars niet wordt gediend. Dat doel is immers om te voorkomen dat door oprekking van het begrip "shockschade" in toenemende mate toch affectieschade via de rechtspraak zou worden geïntroduceerd. Terzijde merk ik op dat deze overwegingen getuigen van een opvatting over de verhouding tussen wetgever en rechterlijke macht die mij niet aanspreekt en het is dan ook een aspect waarop ik bij een andere gelegenheid zeker nog zal terugkomen, dit wetsvoorstel dan aanhalend. Voor dit moment is echter van belang dat mijns inziens het wetsvoorstel met een gedifferentieerd stelsel geen rustig bezit zal opleveren. De advocaten van slachtoffers van personenschade hebben naar aanleiding van het concept voor de algemene maatregel van bestuur er nadrukkelijk op gewezen dat uit het onderzoek "Slachtoffers en aansprakelijkheid" ofwel het al meer genoemde rapport-Akkermans, duidelijk blijkt dat velen een vergoeding van €10.000 veel te laag vonden en nabestaanden bedragen noemden tussen de €50.000 en de €100.000. Voor nabestaanden wordt in de algemene maatregel van bestuur de vergoeding gemaximeerd op €17.500, respectievelijk €15.000, derhalve beduidend beneden de bedragen die in het onderzoek naar voren zijn gekomen. Men behoeft niet over profetische gaven te beschikken om te zien dat de

discussie over de hoogte van de bedragen onverminderd door zal gaan de komende jaren en men steeds verder af zal raken van een symbolische genoegdoening die uitsluitend erkenning van leed ten doel heeft.

Datzelfde geldt voor de kring van de rechthebbenden. Ik noem nog maar eens enkele van die anomalieën, in navolging van mevrouw Broekers. Het ongeboren kind van een overledene heeft wel aanspraak op een vergoeding, zijn inmiddels niet meer thuiswonende meerderjarige kind niet. Het niet meer thuiswonende kind heeft ook geen aanspraak op vergoeding, terwijl hun stiefmoeder waarmee de overledene gehuwd is en die inmiddels niet meer thuis woont in verband met een aanstaande echtscheiding, er nog wel aanspraak op heeft. Denkbaar is dat naasten een affectieschadevergoeding krijgen, terwijl het slachtoffer geen volledige vergoeding van zijn materiële en immateriële schade krijgt, in welk geval, zo zegt de regering in het antwoord aan deze Kamer, het slachtoffer wegens ongerechtvaardigde verrijking zijn naasten zou moeten aanspreken op afdracht van de ontvangen affectieschadevergoeding. Ik noem situaties van co-ouderschap. Dan hebben we ook nog van doen met de redelijk gecompliceerde verhoudingen die zich bij draagmoeders en donorvaders voordoen, ongeacht of er sprake is van gelijkgeslachtelijke relaties of niet. Wie bij deze anomalieën stilstaat komt al snel tot de conclusie dat er dan maar een regeling moet komen waarbij er een ondergrens en een bovengrens wordt gehanteerd die in de rechtspraak nader zou moeten worden ingevuld. Als men tot die conclusie komt, raakt men natuurlijk wel heel erg ver van het oorspronkelijke voorstel verwijderd en is de deur van claimcultuur niet slechts op een kier gezet, maar simpelweg opengegooid.

Mevrouw **Quik-Schuijt** (SP): Even terzijde: bent u van mening dat een donor gelijk te stellen is aan een vader?

De heer **Van de Beeten** (CDA): Dat hangt natuurlijk maar helemaal af van de kwalificatie die je daar dan weer aan geeft. Zie daar de discussie.

Voorzitter. Ik vervolg mijn betoog. En dat alles gebeurt dan, omdat, zoals de minister het in zijn brief van 20 februari nog weer eens formuleert, het geschokte rechtsgevoel van de naasten in zekere zin wordt verzacht doordat van de schadeveroorzaker een opoffering wordt verlangd. Wat mij het sterkste opviel in het rapport "Slachtoffers en aansprakelijkheid" en waarover ik ook uitvoerig in de vorige plenaire behandeling heb gesproken, is dat naasten en nabestaanden gelijkelijk zeer veel waarde hechten aan de manier waarop de erkenning van hun leed zou worden geuit. In het systeem dat door het wetsvoorstel wordt voorgesteld is het een volmaakte illusie te denken dat in dit opzicht die naasten en nabestaanden tegemoetgekomen zullen worden. Uiteindelijk komt het er immers op neer dat straks de verzekeraar een briefje zal sturen aan de betrokkene waarin waarschijnlijk enkele tactvolle zinnen worden neergelegd en uiteindelijk het verzoek om het bankrekeningnummer op te geven waarop de affectieschadevergoeding zal kunnen worden overgemaakt. De dader staat hierbuiten, biedt geen enkele genoegdoening en uiteindelijk vindt er erkenning plaats via een gecollectiviseerde vergoedingsregeling, opgebracht door de premiebetalers.

Wat mij dan nog werkelijk stoort in de brief van de minister is het antwoord op mijn vraag over de problematiek van de naasten die hun partner of kind levenslang bijstaan als gevolg van een handicap en die daarvoor hun inkomensbron moeten prijsgeven of carrièreperspectieven opgeven. Het betreft hier de al meer genoemde wet inkomenschade naasten. Ik citeer het antwoord van de minister in zijn brief van 20 januari jongstleden letterlijk: "Zoals ik reeds in tweede termijn heb opgemerkt is een conceptwetsvoorstel dat voorziet in verruiming van de mogelijkheden voor derden om hun materiële schade zoals inkomensschade te verhalen, in consultatie geweest. Ik heb daarbij opgemerkt dat ik wilde wachten met daaraan een vervolg te geven totdat de behandeling van het wetsvoorstel affectieschade is voltooid. Nu die voltooiing in zicht is, zal dit conceptwetsvoorstel verder ter hand worden genomen. Het is, zo is mij gebleken, juridisch-technisch een ingewikkeld onderwerp waarbij nog een aantal lastige knopen moet worden doorgehakt."

Het komt er dus op neer dat een wetsvoorstel dat zowel menselijkerwijs gesproken als maatschappelijk gezien in veel grotere mate tegemoet zou komen aan het rechtsgevoel moet wachten op een wetsvoorstel dat beoogt een symbolisch karakter te hebben en in ieder geval minder zwaarwegend zou moeten worden geacht dan de problematiek van naasten die hun gehandicapte partner of hun gehandicapte kind zouden willen verzorgen. Ik moet zeggen dat ik voor de gekozen prioriteitstelling weinig waardering kan opbrengen als ik zie dat dit wetsvoorstel in februari 2003 is ingediend en wij dus al zeven jaar wachten op een wetsvoorstel ten aanzien van de inkomensschade van verzorgende partners of ouders.

Het mag duidelijk zijn dat de CDA-fractie in de brief van de minister van 20 januari 2010 geen aanleiding heeft kunnen vinden om het bij de tweede plenaire behandeling al door mij uitgesproken voorlopige oordeel te herzien. Integendeel, de algemene maatregel van bestuurconstructie zoals nu door de minister voorgelegd, heeft de twijfel slechts vergroot. Niettemin stelt mijn fractie vanzelfsprekend belang in de reactie van de minister op dit betoog en op hetgeen ik in de tweede plenaire behandeling al naar voren heb gebracht.

Mevrouw **Quik-Schuijt** (SP): Ik heb het einde van uw betoog afgewacht. Met enige schroom zal ik toch een oneerbiedige vraag stellen. Ik acht u op juridisch gebied altijd hoog. Ik kan mij echter niet onttrekken aan het gevoel dat u bij tijd en wijle spijkers op laag water zoekt voor problemen die de rechtspraktijk allang heeft opgelost. De NVvR was

voorstander van het wetsvoorstel en had er nauwelijks commentaar op. Zou u mij kunnen vertellen wat u nu werkelijk tegen dit wetsvoorstel hebt?

De heer **Van de Beeten** (CDA): Dat is het nadeel van een dergelijke gespreide behandeling. Dan moet ik u toch kortheidshalve verwijzen naar datgene wat ik in de vorige plenaire behandeling heb gezegd. Ik heb toen heel nadrukkelijk vanuit een bepaalde mens-en-maatschappijvisie gezegd dat ik grote bedenkingen tegen dit wetsvoorstel heb op grond van onze christendemocratische beschouwing met betrekking tot het leven dat mensen leiden en het ongeluk dat hun kan overkomen en de wijze waarop je met mensen en met hun leed zou moeten omgaan. Het nu via verzekeringsmaatschappijen financiële genoegdoening geven, vind ik maatschappelijk gezien een tamelijk armoedige poging om aan leed van mensen tegemoet te komen.

*N

Minister **Hirsch Ballin**: Mijnheer de voorzitter. Dank voor de opmerkingen in derde termijn, in het bijzonder voor de steun die door twee van de sprekers is uitgesproken en voor de stimulerende overwegingen van degenen die deze steun niet hebben uitgesproken.

Het wetsvoorstel heeft een lange geschiedenis. Het is ingediend in februari 2003 onder de verantwoordelijkheid van mijn ambtsvoorganger de heer Donner. Het gaat dus al drie kabinetten mee. Ik hoop dat de afhandeling nu van dit wetsvoorstel zal leiden tot aanvaarding ervan in deze Kamer. Ik denk namelijk dat dit van belang is. Daarmee doe ik uiteraard niets af aan datgene wat de heer Van de Beeten zo-even naar voren heeft gebracht over de wens om op een doorleefde manier te reageren op slachtofferschap en de gevoelens daaromheen. Wij weten tegelijkertijd dat het belangrijk is dat in het geval mensen in hun persoonlijke levenssfeer schade of leed wordt aangedaan, er een schadevergoeding tegenover kan staan, het liefst ook zonder lange procedures. Dat maak je niet beter met lang procederen. Daarvoor is dit wetsvoorstel goed en belangrijk. Ik zou het dus betreuren als dit wetsvoorstel ruim zeven jaar na de indiening, zou worden afgewezen.

Mevrouw Broekers heeft gevraagd of bij de rechter om een hoger bedrag kan worden gevraagd dan het bedrag dat is voorzien in de algemene maatregel van bestuur. Nee, dat is niet bedoeling. De bedoeling is inderdaad om, zij het met meer differentiatie dan aanvankelijk voorzien was -- op dat punt meen ik ook volledig recht gedaan te hebben aan wat mevrouw Broekers eerder naar voren heeft gebracht -- de bedragen te regelen in deze algemene maatregel van bestuur en om daarmee ook lange discussies over de hoogte van de bedragen te voorkomen. Ik zie dat ook als iets wat in het belang is van de slachtoffers. Een eis om een hoger bedrag zal dus door de rechter worden afgewezen. Er is geen recht op dat hogere bedrag.

De keerzijde van die vraag is of er ook personen kunnen zijn die uit de boot vallen. Nee, ook daarvoor is met deze regeling geen ruimte geopend. Dat betekent dat een weging van de intensiteit van de affectieve relaties wordt vermeden met de getroffen regeling. Natuurlijk onderken ik ten volle dat die verschillen er zijn. Mevrouw Broekers heeft dat ook naar voren gebracht met een sprekend voorbeeld. Daar staat tegenover dat discussies over de mate waarin affectieve gevoelens bestaan in rechte ook wel een erg onaangenaam karakter kunnen aannemen. Daarom lijkt het me beter om het te houden bij deze benadering dan om daarover discussies te krijgen.

Helaas heeft zich pas weer een huiveringwekkend geval voorgedaan waarin een vader een kind heeft vermoord. Daarvoor geldt artikel 6, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek. Dat sluit uit dat er aanspraak is op vergoeding.

Daarbij hoort de vraag van mevrouw Broekers of voldoende rekening wordt gehouden met individuele gevallen. Op dit punt zou ik het rapport Slachtoffers en aansprakelijkheid erbij willen nemen, waaruit blijkt dat naasten een voorkeur hebben voor een wijze van vaststelling van het bedrag waarop zij aanspraak maken die rekening houdt met hun individuele omstandigheden, maar ook dat naasten menen dat een lastige discussie over de hoogte van het bedrag hun verwerking in de weg zal staan. We hebben geprobeerd die twee met elkaar te verenigen. Ik onderken ten volle dat daar een zekere spanning tussen is. Ik meen dat wij dat op een redelijke manier doen met de vaste bedragen en de differentiatie die zijn neergelegd in de algemene maatregel van bestuur.

Mevrouw **Broekers-Knol** (VVD): Voorzitter. Ik begrijp het antwoord dat de minister heeft gegeven. Bij die individuele omstandigheden ben ik gekomen met het voorbeeld van de moeder die een hechte band heeft met het kind, terwijl de vader ongeveer bij de geboorte verdwenen is, het kind nooit meer gezien heeft en aanspraak zou kunnen maken op die vergoeding, als het kind door een geweldsmisdrijf is overleden. Dat zou juist veel meer pijn toebrengen aan de moeder dan dat zij die affectieschade vergoed krijgt. Het is natuurlijk dubbel erg dat degene die zich niets gelegen heeft laten liggen aan dat kind, ook dat geld krijgt. Ik zeg niet dat dit voor iedereen zal gelden, maar dat zou dus kunnen gebeuren. Mijn vraag is of het in zo'n geval mogelijk is om de affectieschade niet toe te kennen aan de vader die na de geboorte met de noorderzon is vertrokken. Ik begrijp uit het antwoord van de minister dat dit niet mogelijk is en dat die persoon ook die affectieschade vergoed kan krijgen. Dat klopt, meen ik.

Mevrouw **Quik-Schuijt** (SP): Misschien kan de minister aanvullend ook de vraag over de matiging beantwoorden. Als artikel 109 onverkort van toepassing is, zou hier een reden kunnen liggen voor de rechter om de schadevergoeding aan de vader die geen contact had te matigen.

Minister **Hirsch Ballin**: Ja, ik zal die vraag er graag bij betrekken. Het antwoord op de vraag van mevrouw Quik is: ja, dat kan. Artikel 109 biedt inderdaad de mogelijkheid tot matiging als toekenning in strijd is met de redelijkheid en de billijkheid. In die situatie kan ook voorzien worden in de door mevrouw Broekers geschetste schrille spanningen. Als de situatie zich niet voordoet dat wij in die mate kunnen spreken van onredelijkheid dat artikel 109 van toepassing is, dan zit er natuurlijk een keerzijde aan. Je moet er toch eigenlijk niet aan denken dat de mate van gehechtheid aan een kind het voorwerp wordt van langdurige discussies ter zitting. Mevrouw Broekers geeft een extreem voorbeeld. Dan kan artikel 109 van belang zijn, zoals mevrouw Quik naar voren brengt. Als dat zich niet voordoet, moeten we de rechter ook helemaal niet vragen om daarover in discussie te gaan met partijen, dunkt me.

De heer **Van de Beeten** (CDA): Een beroep op matiging op basis van artikel 109 kan alleen maar desgevorderd. Dat kan de rechter niet ambtshalve. Wie moet dat dan naar voren brengen? Dan zou de moeder zich eventueel in de procedure moeten voegen om dat beroep te doen of de verzekeraar ertoe aanzetten om dat te doen. Dat leidt ook weer tot allerlei rare situaties.

Mevrouw **Broekers-Knol** (VVD): Voorzitter. Ik wilde exact dezelfde opmerking maken als de heer Van de Beeten.

Mevrouw **Haubrich-Gooskens** (PvdA): Ik heb toch goed begrepen dat het gaat om naasten die in gezinsverband samenleven?

Minister **Hirsch Ballin**: Daarvoor gelden de bepalingen die u vindt in de wettelijke bepalingen. Daar wordt uiteraard niets aan afgedaan door wat ik net zei. Een beroep op artikel 109 moet inderdaad door partijen worden gedaan. Als daar een beperking in zit, geeft dat inderdaad het uitzonderlijke karakter daarvan aan. Als er een zekere verontwaardiging ontstaat bij degenen die bij de procedure betrokken zijn over een extreme situatie, is niet uitgesloten dat er een beroep kan worden gedaan op de beperking uit de redelijkheid en de billijkheid. Doet die situatie zich niet voor, dan is het maar goed ook, zou ik zeggen, dat er niet een discussie ontstaat voor de rechter over de mate waarin iemand van het slachtoffer heeft gehouden.

Mevrouw Broekers heeft ook een vraag gesteld over de Letselschade Raad. De Letselschade Raad werkt aan het opstellen van een richtlijn voor de wijze van aanbieden van affectieschade. Ik verwacht dat die richtlijn deze zomer gereed is. In de Letselschade Raad zijn zowel verzekeraars als slachtoffers vertegenwoordigd. De Letselschade Raad is bij uitstek in staat vast te stellen hoe affectieschade wordt aangeboden. Ik kan mij voorstellen dat de Letselschade Raad richtlijnen geeft voor bijvoorbeeld de brief waarbij de affectieschade wordt aangeboden.

De vraag of de regeling standhoudt in het licht van het Europees verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden beantwoord ik bevestigend. Dat had mevrouw Broekers waarschijnlijk ook al vermoedt, want anders zou ik het wetsvoorstel hier niet verdedigen. Het recht op schadevergoeding ontstaat en wordt geregeld door dit wetsvoorstel. Zoals ik in de stukken uiteen heb gezet, hebben de lidstaten een margin of appreciation bij de manier waarop de hoogte daarvan wordt bepaald. Dat is uitgewerkt en gedifferentieerd in de voorgestelde bepaling in het Burgerlijk Wetboek en de algemene maatregel van bestuur.

Ten slotte de vraag van mevrouw Broekers over de evaluatie. Die evaluatie kan natuurlijk ook leiden tot iets anders dan de aanpassing van de modaliteiten van affectieschade. Als bij een evaluatie zou blijken dat de regeling een fiasco is enzovoort, wat ik absoluut niet verwacht, dan kan uiteraard degene die daarvoor verantwoordelijk is, hetzij van regeringszijde, hetzij door een initiatiefvoorstel, ertoe overgaan om de regeling ongedaan te maken of nader te wijzigen.

Mevrouw **Broekers-Knol** (VVD): Ik heb ook de vraag aan de minister gesteld of hij nog eens helder wil maken of iedere naaste of nabestaande recht heeft op het maximale bedrag of dat het maximale bedrag gelijkelijk verdeeld moet worden tussen de mogelijk rechthebbenden.

Minister **Hirsch Ballin**: Ik ga even terug naar de vraag, die ik blijkbaar over het hoofd heb gezien. Ik moet bekennen dat ik deze vraag nu even niet in de uitgeschreven tekst van mevrouw Broekers kan terugvinden.

Mevrouw **Broekers-Knol** (VVD): Die staat aan het eind van de paragraaf waar een 3 voor staat: in dit verband zou ik van de minister toch eens heel duidelijk willen vernemen of … Hebt u mijn tekst?

Minister **Hirsch Ballin**: Ja, ik zie het nu staan.

Mevrouw **Broekers-Knol** (VVD): Ik had nog een andere vraag waarop ik graag een antwoord van de minister wil krijgen, namelijk of het de bedoeling is dat de affectieschade niet contractueel kan worden uitgesloten en niet aan stringente voorwaarden kan worden gebonden. Het zou natuurlijk vreemd zijn als de verzekeraars vervolgens affectieschade uitsluiten van verzekeringen. Dat is niet ondenkbaar, want ik las onlangs in de krant dat verzekeraars in het jaar 2000 naar aanleiding van problemen als gevolg van seksuele intimidatie in katholieke instellingen claims hebben uitgesloten die daarop betrekking hebben.

Minister **Hirsch Ballin**: Wat uw eerste vraag betreft: iedere naaste heeft recht op het volledige bedrag. De situatie die u met uw tweede vraag naar voren brengt, zou contractueel heel bijzonder zijn. Dat zou immers betekenen dat in de verzekeringsovereenkomst als het ware een bepaling zou moeten meerijden die ten gunste van

een derde een beperking stelt aan het aan het Burgerlijk Wetboek ontleende recht op schadevergoeding. Ik verwacht geen pogingen van de verzekeraars om zulke merkwaardige bepalingen op te nemen. Dat zou immers als het ware buiten hun contractuele relatie om gaan. Dat zou een bizarre constructie zijn. Ik zou de verzekeraars er ook niet van willen verdenken dat zij dit soort bizarre constructies willen opnemen.

Mevrouw **Broekers-Knol** (VVD): Ik heb de minister zojuist horen zeggen dat iedere naaste recht heeft op het maximale bedrag. Dat zou kunnen betekenen dat in een gezin bestaande uit ouders en bijvoorbeeld vier minderjarige kinderen, als een van die kinderen iets verschrikkelijks is overkomen, alle gezinsleden recht hebben op het maximale bedrag dat in de AMvB wordt genoemd. Daarbij zou het zo kunnen zijn dat het slachtoffer zelf, dat in leven is gebleven maar wel ernstig en blijvend letsel heeft opgelopen, als immateriële schadevergoeding een veel kleiner bedrag krijgt dan de affectieschade die de overige gezinsleden gezamenlijk krijgen.

Minister **Hirsch Ballin**: Ik zou willen wijzen op het bepaalde in het zesde lid van de voorgestelde bepaling. Dat stelt daar grenzen aan. Die grenzen moeten dus in acht worden genomen. Misschien wil mevrouw Broekers dat hierbij betrekken.

De **voorzitter**: Nog een interruptie van mevrouw Quik en dan mogen we toch wel vragen om het aantal interrupties zeer te beperken.
**

Mevrouw **Quik-Schuijt** (SP): Op dit moment is er geen maximum opgenomen in de AMvB. Op dit moment kunnen alle gezinsleden dus het volledige bedrag claimen dat hun volgens de AMvB toekomst.

Minister **Hirsch Ballin**: Vandaar mijn antwoord aan mevrouw Broekers, maar als daardoor onredelijke resultaten zouden ontstaan, kan alsnog gebruik worden gemaakt van de mogelijkheden van het zesde lid van de voorgestelde bepaling in het Burgerlijk Wetboek.

Mevrouw **Quik-Schuijt** (SP): Ja, maar dan moet u een nieuwe AMvB maken. Zonder dat kan het niet.

Minister **Hirsch Ballin**: Dan zullen wij die ook voorhangen, maar daar kom ik straks op terug.

Mevrouw Quik vroeg of de hoogte van de bedragen en de ervaringen worden meegenomen in de evaluatie. Dat geldt bijvoorbeeld ook voor dit onderdeel. Bij de evaluatie zal worden nagegaan of met de wet en de bedragen wordt voldaan aan de doelstellingen van het wetsvoorstel. De hoogte van de bedragen en de ervaringen in de rechtspraak zullen daar dus deel van uitmaken.

Hoe verhouden de bedragen zich ten opzichte van de bedragen in andere landen? Zoals bekend werd oorspronkelijk gedacht aan een vast bedrag van €10.000. Uit het rapport Slachtoffers en aansprakelijkheid blijkt dat dit bedrag door de meerderheid van de naasten niet als ongepast werd ervaren. De voorgestelde bedragen zijn wat hoger dan dit voorgenomen bedrag. Daarbij hebben wij ook gelet op vergelijkingen en ervaringen. Bij overlijden zijn de bedragen €17.500 voor partners, ouders en kinderen en €15.000 voor andere gerechtigden. Bij ernstig en blijvend letsel zijn de bedragen €15.000 voor partners, ouders en kinderen en €12.500 voor andere gerechtigden.

Dan de vragen van mevrouw Quik over invoering van een maximaal bedrag en de voorhang daarvan. Zoals ik zojuist al zei: dat is op dit moment niet mijn bedoeling, maar het is niet uitgesloten dat dit in de toekomst nodig blijkt. Dan zou dit moeten worden voorgehangen.

Dan de vraag of naast rechtspraak in de strafsector ook kan worden gedacht aan mediation. Er is op dit moment nog geen betrokkenheid van de strafsector bij het project Mediation naast rechtspraak. Dat is een civiel project. Ik heb in een ander verband, bij de afronding van de projecten op dit terrein, gezegd dat ik mediation op dit terrein niet uitsluit. Dat gaat volgens mij in dezelfde richting als de gedachte van mevrouw Quik. Er zijn wel initiatieven. Ik wijs ook op de implementatie in de Wet schadefonds geweldsmisdrijven van het kaderbesluit over de positie van het slachtoffer in strafrechtelijke procedures. Vooraf vindt daarbij bemiddeling plaats ten behoeve van de schadevergoeding. Daarnaast is er achteraf het herstelgesprek als mogelijkheid. Ik dank mevrouw Quik dus voor haar steun aan de hoofdlijn. Ik hoop dat ik haar resterende vragen daarmee heb beantwoord.

Ik dank ook mevrouw Haubrich voor haar steun aan het wetsvoorstel. De Letselschaderaad is bezig met het opstellen van een richtlijn; ik heb daar al iets over gezegd. De verwachting is dat die richtlijn in de zomer gereed is. Ik hoop dat de advisering van de Raad van State over de AMvB ook tot geruststelling van mevrouw Broekers en de heer Van de Beeten strekt. De Raad van State was zonder voorbehoud positief. De Raad van State heeft geadviseerd om overeenkomstig het wetsvoorstel te besluiten.

Dan de vraag wanneer het wetsvoorstel inzake inkomensschade voor naasten komt. Een conceptwetsvoorstel dat voorziet in verruiming van de mogelijkheden voor derden om hun materiële schade, zoals inkomensschade, te verhalen, is in consultatie geweest. Het is volgens mij aan een nieuw kabinet om op dit punt een keuze te maken. Vanzelfsprekend moet dan ook het aansprakelijkheidsrecht in brede zin worden bezien, zodat een goed afgestemd systeem of fundament behouden wordt.

Mevrouw Haubrich vroeg ook wat ik kan toezeggen over de jaarlijkse indexering van de bedragen. Over vijf jaar vindt de evaluatie plaats. Dan zal dus ook hiernaar moeten worden gekeken. Ook de vraag of indexering gewenst is, zal een onderdeel van de evaluatie moeten zijn. Ik kan niet volstrekt uitsluiten dat daar, bij zeer bijzondere ontwikkelingen in de koopkracht, eerder naar moet worden gekeken, maar voorlopig ga ik ervan uit dat de termijn van vijf jaar redelijk is.

Mevrouw **Haubrich-Gooskens** (PvdA): Dit verbaast mij enigszins. Ook uit het betoog van de heer Van de Beeten bleek dat de mogelijkheid van een AMvB juist is opgenomen in de veronderstelling dat daarmee indexering van de schadevergoedingsbedragen zou kunnen plaatsvinden. Dan vind ik het bijzonder als wij nu, nadat gebleken is dat er erg sprongsgewijze verhogingen zijn als je hier vijf jaar mee wacht, een evaluatie nodig hebben om te bezien of je dat bedrag zou moeten gaan indexeren. Dat was juist de bedoeling van het opnemen van de AMvB. Dit lijkt eerder een stap achteruit dan dat u de mogelijkheden van de AMvB ten volle benut. We hadden immers bedacht dat wij zouden gaan indexeren maar wij zetten nu een stap terug, want wij gaan over vijf jaar bekijken of dat eigenlijk wel nodig is.

Minister **Hirsch Ballin**: Ik laat de opmerking van mevrouw Haubrich even op mij inwerken. Dat lijkt mij het beste om recht te doen aan de portee ervan.

Dan de vraag waarop de verwachting gebaseerd is dat de Letselschaderaad snel met een goed resultaat zal komen. De Letselschaderaad is hier al een tijdje mee bezig. Zowel van de belangenbehartigers van de slachtoffers als van de verzekeraars hebben wij positieve reacties gekregen. Zij roepen ook op tot een snelle invoering van het wetsvoorstel. Dat gevoelen bestaat dus zowel in de verzekeringswereld als bij de organisaties van de slachtoffers. Er wordt nu gewerkt aan een aanbeveling voor de werkwijze hiermee. Van de verzekeraars heb ik vandaag nog vernomen dat zij verwachten dat deze aanbeveling nog deze zomer gereed zal zijn. Ik verwacht dus dat hieraan een spoedig en goed vervolg kan worden gegeven. Ik ben het met mevrouw Haubrich eens dat het Nederlandse systeem, met een volgens velen in vergelijking tot de VS terughoudender benadering van dit soort onderwerpen, leidt tot een beheerste uitwerking van de wettelijke mogelijkheid. Ik heb dus eigenlijk met instemming geluisterd naar wat mevrouw Haubrich over dit onderwerp zei. Ik heb overigens veel van het betoog van mevrouw Haubrich met instemming beluisterd.

Ik kom nu op het betoog van de heer Van de Beeten. Hij vroeg zich af in hoeverre de wet een grondslag biedt om met individuele omstandigheden rekening te houden. Hij had aan de vorige termijn van de behandeling het gevoel overgehouden dat de wet eerst op een of andere manier genovelleerd zou moeten worden voordat wij zouden kunnen overgaan tot dit systeem. Ik zie dat anders. De grondslag voor de algemene maatregel van bestuur is toereikend. Wij hebben die benut om conform de voorafgaande behandelingen in deze Kamer een differentiatie aan te brengen. Dat is een differentiatie die binnen redelijke grenzen blijft, ook rekening houdend met de onwenselijkheid van te veel discussies over de affectieve kwaliteit van relaties in de rechtszaal. Uit het feit dat de Raad van State een zonder voorbehoud positief advies heeft uitgebracht, is af te leiden dat er geen bedenkingen bestaan tegen de wettelijke grondslag hiervan. Ik zie dus geen reden om nu op of een of andere manier de onderliggende wettelijke bepalingen weer te gaan wijzigen.

Je zou je zelfs kunnen afvragen wat zo'n wetswijziging zou moeten inhouden. Dat zou wellicht een voorhangprocedure kunnen zijn. Als de regering hier echter bij de openbare behandeling heeft toegezegd dat er voorhang plaatsvindt, is dat een toezegging. Mocht een opvolger ooit op de gedachte komen dat hij of zij zonder voorhangen kan wegkomen bij deze Kamer bij het wijzigen van de algemene maatregel van bestuur, zal die zich moeten realiseren dat dit afwijkt van een toezegging aan deze Kamer. Deze opvolger zal aan deze Kamer dan moeten schrijven dat hij of zij van plan is om zonder voorhangen de algemene maatregel van bestuur te wijzigen. Ik weet wel wat die opvolger of opvolgster dan te wachten staat. Ik denk dat de Kamer hiermee eigenlijk heeft gekregen wat werd gewenst, namelijk een voorhangprocedure.

De heer Van de Beeten vroeg ook of het begrip ernstig en blijvend letsel voldoende houvast biedt. Dat is het geval. De rechter geeft ook in andere contexten dan dit wetsvoorstel invulling aan dit begrip. Invaliditeit is een belangrijke aanwijzing dat er sprake is van ernstig en blijvend letsel. Daarbij kan de rechter zich baseren op een medisch advies. Een advies dat aangeeft dat nog niet duidelijk is of het letsel blijvend is, zal normaliter procedures voorkomen. De naasten zullen wachten op voldoende duidelijkheid over het blijvende karakter van het letsel.

De vraag is of er discussies zullen ontstaan over de kring van gerechtigden. Het wetsvoorstel geeft met zoveel woorden aan wie tot de kring van gerechtigden behoren. Daardoor worden discussies over wie tot die kring behoren juist voorkomen. Ik heb daar net in antwoord op de vragen van mevrouw Broekers een paar opmerkingen over gemaakt.

De heer Van de Beeten had een ongelukkig gevoel bij de vergelijking met andere wetgevingsprojecten. Als je het zo leest als hij heeft gedaan, kan ik mij dat wel voorstellen. Hij zal echter wel begrijpen dat ik het niet op deze kan hebben bedoeld, ook gezien de gevoelens van betrokkenen. Ik denk dat ik er goed aan doe om de prioritering van de wetsvoorstellen op dit terrein nadrukkelijk onder de aandacht te brengen bij de start van een nieuwe kabinetsperiode. Dat zeg ik graag toe. Ik heb al een toezegging gedaan over het voorhangen.

Nu ik hier nog sta en nog verder heb kunnen nadenken over de opmerking van mevrouw Haubrich, zeg ik haar graag toe dat wij de kwestie van de indexering, afhankelijk van de behoeften die er zullen zijn en de mate waarin de koopkracht in Nederland zich ontwikkelt, zo nodig eerder onder ogen zullen zien.

Ik hoop dat ik degenen die van zins waren het wetsvoorstel te steunen niet van mij heb vervreemd met mijn antwoorden en dat ik degenen die van zins waren om hun kritische instelling ten opzichte van het wetsvoorstel te handhaven in

voldoende mate tot andere gedachten heb gebracht met mijn toezeggingen en ze ertoe heb gebracht om er nog een keer over na te denken en tot een positieve conclusie te komen.

De beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**: Gelet op de behandelingsduur van dit wetsvoorstel, mag ik aannemen dat iedereen gedegen heeft nagedacht over de overwegingen. Ik zie dat er toch behoefte is aan stemming over dit wetsvoorstel. Ik stel voor dat wij volgende week stemmen over dit wetsvoorstel.
**

Daartoe wordt besloten.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

*B
!Controversiële onderwerpen!

Aan de orde is het debat over de **besluitvorming over de controversialiteit van een aantal wetsvoorstellen**.

De **voorzitter**: Door een aantal fracties zijn voorstellen gedaan om wetsvoorstellen controversieel te verklaren. Deze voorstellen staan op een lijst die u aantreft op uw bankje en die bij de Handelingen gevoegd zal worden.
**

(Het bijvoegsel is opgenomen aan het eind van deze editie.)<1>

De **voorzitter**: Ik constateer dat alle voorstellen door een minderheid van de Kamer zijn gedaan. Een fractie heeft te kennen gegeven, enkele voorstellen van andere fracties te willen steunen.

Ik heb begrepen dat er bij de leden behoefte is aan een korte algemene beschouwing vooraf. De spreektijd is vastgesteld op twee minuten.
**

*N

De heer **Rosenthal** (VVD): Voorzitter. Mijn fractie is, net als eerdere jaren toen dit punt aan de orde was, op zichzelf verontrust over de gang van zaken bij het controversieel verklaren van aanhangige wetsvoorstellen.

Wij blijven het dubieus vinden dat in deze Kamer het aandeel dat wij in het wetgevingsproces hebben, afhankelijk wordt gesteld van de uitslag van de verkiezingen van de Tweede Kamer. Ik citeer hiermee de tekst die ik hier heb uitgesproken bij de "controversieelverklaringsdebatten" op 5 december 2006. Daarin is dus geen verandering opgetreden.

Ik voeg hieraan het volgende toe. Als op een bepaald moment hier besluitvorming over controversialiteit aanhangig is, dient die zich naar ons oordeel te voltrekken volgens de gewone meerderheidsregel. Dit oordeel hebben wij ook al in 2006 uitgesproken. Daarbij geldt overigens, net zoals altijd, dat wij respect willen opbrengen voor datgene wat de minderheid in deze Kamer wenst. Daarmee geef ik aan hoe gewoon wij eigenlijk met al dit soort zaken zouden moeten omspringen. Voorts voeg ik hieraan toe dat de minderheid in deze Kamer nooit over dit soort zaken hoeft te wanhopen, omdat wij hier geregeld te maken hebben met wisselende meerderheden. Op dat punt wordt de democratie hier dus hoog gehouden, ook wanneer wij geen bijzondere regels stellen voor de besluitvorming.

*N

De heer **Schouw** (D66): Mijnheer de voorzitter. Het kabinet is sinds enige weken in "ontbinding". Sommigen zeggen dat je het kunt ruiken. De Tweede Kamer is ook in ontbinding, want 9 juni zijn er immers nieuwe verkiezingen van de Tweede Kamer. Uit de "notulen" van deze Kamer uit het verleden heb ik begrepen dat de geschiedenis twee dingen leert: 1. terughoudendheid van de Eerste Kamer bij de behandeling van wetsvoorstellen en 2. respecteren van minderheden die bezwaar hebben tegen die behandeling. Ik zou hierover natuurlijk nog een fantastisch staatsrechtelijk college kunnen geven, maar dat lukt niet in twee minuten.

Dit is wel het houvast dat wij hanteren bij het controversieel verklaren van een aantal punten. Onze fractie is daar zeer bescheiden in geweest, in dit geval bescheidener dan de fractie van de VVD. Overigens is het goed, te constateren dat de VVD-fractie weer af is van de strakke lijn die verleden week nog werd ingezet. Wijsheid komt soms met de tijd.

De heer **Rosenthal** (VVD): Wij beschouwen de hele behandeling van deze materie als een puur politiek proces, waarbij het om meerderheden en minderheden gaat. Als die controversieelverklaring hier op dit moment aan de orde is, zien wij er geen enkel probleem in om in elk geval bij wetsvoorstellen waar wij klip en klaar tegen zijn of waarbij wij bedenkingen hebben, zoals het hoort open en eerlijk, zonder hypocrisie, aan te geven hoe wij over de desbetreffende wetsvoorstellen denken. Om die reden hebben wij een aantal wetsvoorstellen op de lijst laten plaatsen.

De heer **Schouw** (D66): Je kunt constateren dat de VVD-fractie zich aansluit bij wat gebruikelijk is in deze Kamer. Ik prijs de VVD-fractie voor dat nieuwe inzicht.

Ik wil nog op één punt in het bijzonder ingaan: de Crisis- en herstelwet. Naar de opvatting van onze fractie is deze buitengewoon juridisch omstreden. Het effect is omstreden en de beeldvorming rondom deze wetgeving is omgeven met symboliek. Het lijkt net alsof je voor of tegen het herstel van een crisis bent. Onze fractie vindt het eerlijk gezegd dan ook onbegrijpelijk dat de grotere fracties -- ik kijk toch even naar de fracties van het CDA en de PvdA -- vandaag in dit debat niet te kennen hebben gegeven om ten aanzien van

de Crisis- en herstelwet de minderheid te erkennen en de wet controversieel te verklaren.

Hiermee kom ik tot een afronding. Dat betekent dat de Eerste Kamer op dit punt veel politieker is geworden en dat hoffelijkheidsregels minder voorstellen dan enige tijd geleden.

*N

De heer **Noten** (PvdA): Voorzitter. Op 5 december 2006 hebben wij in de Kamer een debat gehad over controversieel verklaren. De VVD-fractie heeft destijds -- in die zin is zij consequent -- haar standpunt toegelicht en toegezegd dat zij met een notitie zou komen. Vorige week is deze via NRC Handelsblad tot ons gekomen. Dat vind ik jammer, want ik had dit fundamentele debat graag eerder en beter voorbereid gevoerd met elkaar. Ik denk dat wij dit alsnog moeten doen. Ik vind het niet goed dat wij staande deze discussie als het ware staatsrecht proberen te interpreteren dan wel te veranderen. Dat lijkt mij niet verstandig.

De **voorzitter**: Kort graag, mijnheer Rosenthal.
**

De heer **Rosenthal** (VVD): Ik ben graag bereid tot een fundamenteel debat. Er schort wezenlijk iets aan de staatkundige verhoudingen tussen ons, de "overkant" en de regering.

De heer **Noten** (PvdA): De vraag is niet aan de orde of de Eerste Kamer de komende tijd van samenstelling verandert. De vraag is aan de orde of wij nog met een volwaardig kabinet in debat kunnen over het aannemen dan wel verwerpen van een wetsvoorstel waartoe dat kabinet toezeggingen moet doen om een en ander voor ons op een fatsoenlijke manier af te kunnen handelen. Centraal staat de legitimering van het kabinet waarmee wij in debat gaan, niet de legitimering van de Kamer. Die is namelijk te allen tijde gelegitimeerd in ons staatsrecht. Dat staat mij niet aan in uw redenering, mijnheer Rosenthal; het gaat om het kabinet. Wij gaan het debat echter voeren en dat is fraai.

Met betrekking tot de Crisis- en herstelwet hebben wij in onze fractie een behoorlijk ingewikkelde discussie moeten voeren. In het betoog van de heer Schouw zit een aantal punten. De Crisis- en herstelwet bevat zeker elementen die de rol van de burger bij belangrijke infrastructurele projecten voor een bepaalde periode beperken. Als de Kamer daarmee akkoord wil gaan, doet zij nogal wat. Gelijktijdig heeft onze fractie echter ook moeten vaststellen dat de Crisis- en herstelwet relevant is in het hier en nu, en niet over twee of drie jaar. Dat mogen wij tenminste toch hopen? Sterker nog, wij gaan ervan uit dat de Crisis- en herstelwet over twee of drie jaar materieel geen betekenis meer heeft. Het gaat er dus om dat die wet in het hier en nu behandeld moet worden. De afweging of het wetsvoorstel controversieel is enerzijds en de vraag in hoeverre het in het hier en nu relevant is anderzijds, is moeilijk geweest voor onze fractie. Uiteindelijk zijn wij tot de conclusie gekomen dat het het beste is dat wij het voorstel behandelen.

Eén opmerking wil ik hierbij maken: behandelen betekent erkennen dat het wetsvoorstel van belang is in het hier en nu, maar betekent niet dat wij het zullen aannemen. Ook in dit geval maak ik indirect een opmerking aan het adres van de heer Rosenthal. Wel of niet controversieel is iets anders dan het wel of niet eens zijn met een wetsvoorstel. Wij willen alle ruimte openhouden om volgende week naar aanleiding van het debat tot een negatieve conclusie te komen met betrekking tot dit wetsvoorstel.

De **voorzitter**: Het debat daarover zullen we nog voeren. Ik vraag de woordvoerders om op dat punt heel kort te zijn. We hadden twee minuten per spreker afgesproken. Ik wil daaraan graag de hand houden. Ik geef de heer Kox de gelegenheid tot het plaatsen van een korte interruptie.
**

De heer **Kox** (SP): Mijn vraag aan de collega van de Partij van de Arbeid is of hij nu niet de dooie mussen op tafel legt. Als wij serieus met de regering willen spreken over de wijze waarop wij delen van de wet, die wij allebei belangrijk vinden en die iedereen belangrijk vindt, zouden kunnen bewaren, terwijl de wet als geheel controversieel is, dan moeten we dat gaan doen. Maar de heer Noten weet ook dat de afspraak al op tafel ligt dat als wij het wetsvoorstel vandaag niet controversieel verklaren, het volgende week wordt afgehandeld. Dat betekent dat we dan alleen nog maar de keuze hebben om ja of nee tegen het wetsvoorstel te zeggen. Ik zou liever vandaag van de heer Noten horen dat we iets moeten doen met de wet en dat wij in overleg met de regering moeten treden om te bekijken wat we nog kunnen redden van de boedel. De heer Noten moet niet vandaag zeggen dat het wetsvoorstel niet-controversieel is en volgende week tegenstemmen. Hij weet namelijk ook dat het wetsvoorstel dan aangenomen wordt. Dan zijn we niet echt veel verder.

De **voorzitter**: Ik wil voorkomen dat wij nu een dispuut krijgen over de vraag of wij de Crisis- en herstelwet wel of niet behandelen. Iedereen kan zijn eigen afweging maken. Wij hebben erover gesproken in de voorfase.

Ik vraag de heer Noten om kort af te ronden.
**

De heer **Noten** (PvdA): Wij gaan ervan uit dat de mogelijkheid dat door middel van toezeggingen van de regering dit wetsvoorstel op een acceptabele wijze wordt toegepast, dermate reëel is dat het verantwoord is om het volgende week te behandelen.

*N

De heer **Kox** (SP): Voorzitter. Voor ieders helderheid: niet de Tweede Kamer, niet de Eerste Kamer, maar het kabinet heeft zichzelf laten vallen.

Het slechte huwelijk tussen Balkenende en Bos heeft geleid tot deze echtscheiding. De brokken zijn nu voor het parlement. De verantwoordelijkheden moeten gelegd worden waar ze liggen. Het kabinet is demissionair, de Kamer niet. Ik hoorde zojuist een beller op de radio zeggen: ze moeten werken, die parlementsleden, in plaats van achteroverhangen. Dat vind ik ook. Ik heb niet gehoord dat wij op wachtgeld gezet zijn. Normaal gesproken mag dus van deze Kamer, die niet demissionair is, verwacht worden dat zij gaat werken.

De hoofdlijn voor de fractie van de SP is dus: wat enigszins door kan gaan, moet doorgaan. Dat betekent dat alle initiatiefwetsvoorstellen die uit de Tweede Kamer zijn gekomen, van ons mogen doorgaan. Die hebben niets met de regering te maken. Alle wetgeving die in de Tweede Kamer goed genoeg was, mag van ons doorgaan. Dat kunnen we behandelen. Het klopt wat de heer Noten zegt: doorgaan betekent niet dat we voorstemmen, maar dat we het wetsvoorstel behandelen.

Een ander punt van onze hoofdlijn is dat er ook een uitzondering moet zijn, namelijk dat wat politiek omstreden en controversieel is voor menige fractie in deze Kamer. Daar moet de meerderheid respect voor hebben. Ik herinner mij nog dat wij vier jaar geleden de huurliberalisatiewet van Sybilla Dekker in de Eerste Kamer behandelden. Een meerderheid was ervoor om dit wetsvoorstel politiek te steunen. Desalniettemin bracht de CDA-fractie toen de grootheid op om het wetsvoorstel niet te behandelen, omdat het omstreden was.

Voor de fractie van de SP zijn er erg weinig voorstellen die de Eerste Kamer niet kan behandelen. Dit betreft de proef om loondispensatie onder het minimumloon toe te passen. Wij denken dat deze proef nog wel even kan worden uitgesteld. Ze hoeft nu niet te worden gedaan. De vakbond is het met ons eens. Ook het wetsvoorstel over bestuurlijke maatregelen met betrekking tot inlichtingen- en veiligheidsdiensten kan de Eerste Kamer niet behandelen. We hadden de behandeling hiervan eigenlijk al uitgesteld. Dit is dus meer een formele controversieelverklaring. Het derde controversiële wetsvoorstel is de Crisis- en herstelwet, die inhoudelijk al omstreden was, breed in de Kamer, van VVD en CDA tot GroenLinks en de SP, maar nu ook politiek controversieel is, omdat dit wetsvoorstel, zou het nu in de Tweede Kamer liggen, daar de eindstreep niet zou halen. Dat zou voor ons het criterium moeten zijn om de wet nu zo omstreden te verklaren dat we het niet zouden moeten behandelen. Zelfs als een meerderheid voor behandeling zou zijn, zou zij respect kunnen opbrengen voor een substantiële minderheid.

De **voorzitter**: Dank u wel. Overigens staan alle opvattingen ten aanzien van de onderscheiden stukken op de lijst die u ontvangen hebt.
* *

*N

De heer **Werner** (CDA): Voorzitter. De CDA-fractie heeft er eigenlijk niet zo veel behoefte aan om een lange beschouwing te houden over de controversieelverklaring. De procedure is ons glashelder en behoeft in mijn ogen verder geen toelichting. Wij hebben in deze Kamer een grote mate van terughoudendheid te betrachten bij het controversieel verklaren, en wel vooral omdat de politieke weging in de Tweede Kamer al heeft plaatsgehad en wij de wet die ons heeft bereikt, op de criteria die hier gebruikelijk zijn, gewoon moeten toetsen. Wij dienen aan de snelle afwikkeling van die wetten in deze Kamer bij te dragen, zoals wij dat altijd doen. Wij hebben dan ook geen enkele wet gevonden die wij controversieel willen verklaren. Ze kunnen allemaal worden behandeld. We hebben ook de minderheden in deze Kamer gezien. Echter, ook in het kader van de gebruikelijke hoffelijkheid bij controversieelverklaringen om een aanmerkelijke minderheid, die niet in getal is uit te drukken, toch te respecteren en de controversialiteit te steunen, hebben wij voor geen enkele wet die controversieel verklaard is een dergelijke aanmerkelijke minderheid aangetroffen. Wij zien dus ook geen aanleiding om voor de minderheden het respect op te brengen uit oogpunt van hoffelijkheid.

Daarmee heb ik een toelichting gegeven op hoe de CDA-fractie denkt over controversieelverklaringen.

De heer **Schouw** (D66): Ik wil graag de vinger leggen bij een draai die ik zie -- waarschijnlijk zie ik het verkeerd -- bij de CDA-fractie. In 2006 zei dezelfde heer Werner nog dat de Eerste Kamer terughoudend moet zijn in het afhandelen van wetsvoorstellen. Nu, vier jaar later, zegt de heer Werner dat de Eerste Kamer terughoudend moet zijn in het controversieel verklaren. Dat is een andere vorm van terughoudendheid. Ik denk dat we er recht op hebben, te weten waarom hij zo van mening is veranderd.

De heer **Werner** (CDA): Naar mijn herinnering hebben we deze algemene lijn de vorige keer ook gehanteerd en hebben we toen ook maar een enkele wet controversieel verklaard en verder slechts uit oogpunt van hoffelijkheid de wens gehonoreerd van een aanmerkelijke minderheid in deze Kamer, die graag een paar wetten controversieel wilde verklaren. Ik zie dus absoluut niet in wat er gewijzigd is in dezen.

De heer **Schouw** (D66): Dan zal ik de notulen van die bijeenkomst nog even ter beschikking stellen aan de heer Werner, want hij sprak toen echt over terughoudendheid in de afhandeling van wetsvoorstellen. Ik vind het dus namens de fractie van D66 teleurstellend dat de CDA-fractie nu echt niet de moeite neemt om ook maar een enkel wetsvoorstel te voorzien van controversialiteit. Dat is een heel andere richting. Dat moeten we toch even vaststellen.

De heer **Werner** (CDA): Als het hoogste aantal stemmen in deze Kamer voor een wet die men controversieel verklaart, 21 is, dan ...

De heer **Thissen** (GroenLinks): Voorzitter, dit klopt niet.

De heer **Werner** (CDA): Welke wet is dat dan?

De heer **Thissen** (GroenLinks): Dat is 31728, de wijziging van de Winkeltijdenwet met het oog op inkadering. Dat betreft 33 stemmen.

De heer **Werner** (CDA): Nee, nee.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Zeker wel: VVD, GroenLinks, D66, Partij voor de Dieren, Fractie-Yildirim en de SP.

De heer **Werner** (CDA): Ja, maar de SP staat bij "steun". De SP heeft niet gevraagd om controversialiteit.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Maar we hebben in het College van Senioren afgesproken, collega Werner, dat dit bij elkaar opgeteld wel degelijk telt. Dat zijn dus 33 senatoren die de inkadering in de Winkeltijdenwet controversieel willen verklaren. Ik snap best dat er misschien tussen u en de ChristenUnie sprake is van enige ruil of wat dan ook, maar ik merk toch op dat dit een aanmerkelijke minderheid is voor de controversialiteit van dit wetsvoorstel.

De heer **Werner** (CDA): Wij zijn afgegaan op het verzoek van de fracties die iets controversieel wilden hebben. Daar blijven we bij. Op basis daarvan hebben wij geen aanleiding om steun te geven aan de controversialiteit van enigerlei wetsvoorstel.

Omdat daar vast ook vragen over komen, ben ik best bereid toe te lichten wat het standpunt is van mijn fractie over de Crisis- en herstelwet. Wij hebben inderdaad gezegd dat we de gebruikelijke hoffelijkheidsregeling niet in acht zullen nemen. Gezien de opdracht van de koningin aan de regering om datgene te doen wat in het landsbelang is en gezien het feit dat de regering heeft aangegeven zeer te hechten aan het belang van deze wet voor het land, zullen wij daaraan gevolg geven en laten wij dat belang bij hoge uitzondering net even iets zwaarder wegen dan de hoffelijkheden. De heer Thissen weet hoezeer wij de hoffelijkheid al in acht hebben genomen bij de hele procedure hieraan voorafgaand.

De **voorzitter**: De heer Thissen voor de laatste maal. Dan de heer Koffeman.

* *

De heer **Thissen** (GroenLinks): Ik constateer dat de CDA-fractie bij monde van de heer Werner een nieuw criterium aanlegt om een wetsvoorstel al dan niet controversieel te verklaren in deze Kamer: als de regering aangeeft dat het in het belang is van het land, vindt de heer Werner dat het moet doorgaan.

De heer **Werner** (CDA): Dat zeg ik dus niet. De heer Thissen verdraait nu mijn woorden. De demissionaire regering heeft zeker enige ruimte binnen de opdracht van Hare Majesteit, en mag dat verzoek doen. Wij zijn als Kamer volstrekt autonoom. Wij gaan over de agenda hier en wij bepalen wat we hier wel en niet gaan behandelen. Dat is niet aan de regering. Wij vinden deze wet echter van dermate groot belang voor het land dat wij er bij hoge uitzondering de hoffelijkheidsregel voor opzij willen zetten. Dat is ons standpunt.

De heer **Koffeman** (PvdD): Ik constateer dat bij de heer Werner de hoffelijkheidsregel en getalsmatige verschillen toch een beetje door elkaar lijken te lopen. In eerste aanleg geeft hij aan dat er geen enkele minderheid is die zodanig substantieel is dat het noodzakelijk is om de hoffelijkheidsregel toe te passen. Voor een goed begrip: die hoffelijkheidsregel heeft in het begin bestaan uit 10, 20 leden van deze Kamer. Dat aantal loopt successievelijk op tot inmiddels 38. Het merkwaardige feit doet zich voor dat de heer Werner als hij zich vergist, weer afstapt van zijn hoffelijkheidsprincipe, bijvoorbeeld bij de Winkeltijdenwet, waarvan 33 leden willen dat die controversieel wordt verklaard. Het gaat dan weer om aantallen, of omgekeerd. Bij de Crisis- en herstelwet hebben we in de kranten gezien dat er sprake zou zijn van een verhouding van 39/36. Toen had de heer Werner van tevoren al aangegeven dat het powerplay zou worden. Die drie stemmen verschil vormden voor hem geen reden om de hoffelijkheidsregel toe te passen.

De **voorzitter**: Ik ga nu echt iedereen vragen om korte interventies te plegen en geen beschouwingen meer te houden.

* *

De heer **Noten** (PvdA): Ik wil toch proberen aan te geven -- dat debat is schijnbaar toch nog een keer nodig -- dat wat ons betreft controversieel iets anders is dan voor of tegen.

De **voorzitter**: Dat hebt u duidelijk gemaakt bij interventie.

* *

De heer **Noten** (PvdA): Ja, maar ik vind het ook bij dit punt van belang, omdat het hier nu gaat om de vraag of het onmiddellijk gevolgd moet worden als een grote minderheid zegt dat iets wel of niet controversieel is. Je hebt dan altijd nog zelf de vraag te beantwoorden of er daadwerkelijk sprake is van controversiële wetgeving. Met alle respect voor de VVD-fractie die het wel vindt, kan ik moeilijk deze wet als controversieel beschouwen. Ik geloof werkelijk niet dat de wereld erdoor op zijn kop gezet wordt. Nogmaals, dat betekent niet dat wij in het debat vóór de wet zullen gaan stemmen. Dat is een andere afweging.

De heer **Werner** (CDA): Dat was geen vraag aan mij, maar een beschouwing.

De heer **Rosenthal** (VVD): Voorzitter …

De **voorzitter**: Mijnheer Rosenthal, hebt u een vraag aan de heer Werner?
* *

De heer **Rosenthal** (VVD): Ja. Toch even in alle duidelijkheid …

De **voorzitter**: Ik vraag u om geen beschouwing te houden.
* *

De heer **Rosenthal** (VVD): De interventie van de heer Noten geeft aan hoezeer de zaak in feite gaat over de politieke weging voor en tegen.

De **voorzitter**: De heer Kox, kort.
* *

De heer **Kox** (SP): Ik heb een vraag aan de heer Werner. De heer Noten maakt duidelijk dat vandaag niet-controversieel verklaren volgende week toch afstemmen zou kunnen betekenen voor zijn partij. Is collega Werner het met mij eens dat het sowieso verstandig zou zijn om in de komende week ons te verstaan met de regering om te bekijken hoe we voorkomen dat een wet vandaag niet-controversieel wordt verklaard, maar straks in zijn geheel wordt afgestemd? Dan zijn we namelijk echt in de aap gelogeerd. Als we dit in de komende week zouden kunnen bekijken en er met de regering over kunnen praten, lijkt me dat in het belang van iedereen: van het land, van de minister-president, van de bouwvakkers en van een fatsoenlijke regelgeving in deze Kamer. Als we het daarover eens worden, hebben we misschien in ieder geval iets binnengehaald.

De heer **Werner** (CDA): Wij hadden graag gezien dat de wet hier voor 1 januari zou worden afgehandeld. De heer Kox is een- en andermaal in gesprek gegaan met de regering. Dat was voor ons niet nodig. De heer Kox heeft hier experts over de vloer geroepen om hen nog eens een keer te raadplegen. Er was een behandeldatum vastgesteld in februari. Die is naar 16 maart getild. Moeten we nu in deze week nog verder gaan praten met de regering over allerlei dingen waarover al zo verschrikkelijk veel is gepraat? Voor onze fractie is dat niet nodig. Wij hebben onze mind opgemaakt. We zullen het debat volgende week voeren.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Mijnheer Werner, u vindt het eigenlijk genoeg als wij volgende week bij elkaar komen om te stemmen over de Crisis- en herstelwet?

De heer **Werner** (CDA): Nee!
De heer **Thissen** (GroenLinks): Jawel, mijnheer Werner. Dat zegt u eigenlijk! U zegt: wij hebben geen behoefte meer aan een gedachtewisseling met de regering, wij vinden het voldoende als wij stemmen; dat kunnen wij ook digitaal afdoen zodat we volgende week misschien niet hoeven te komen.

De heer **Werner** (CDA): Mijnheer Thissen, het is een beetje om flauw op deze manier te reageren. De heer Kox vroeg of wij deze week nog allerlei dingen zullen ondernemen. Ik heb gezegd dat dit niet nodig is, gelet op de geruime tijd die de Kamer al heeft gehad om alle vragen aan de regering te stellen. Wij zullen de wet volgende week behandelen. Wij geven nu geen oordeel over die wet, want dat doen wij volgende week als wij het debat hebben gevoerd. Mijnheer Thissen, u moet mijn woorden niet verdraaien op een manier die echt helemaal nergens op slaat.

De **voorzitter**: Er is bepaald dat op 16 maart de behandeling en de stemming plaatsvinden. Daarom moeten wij vandaag beslissen of het onderwerp wel of niet controversieel wordt verklaard. Ik wil dat verder niet wordt ingegaan op het debat over de Crisis- en herstelwet zelf.
* *

*N

De heer **Schuurman** (ChristenUnie): Voorzitter. Er is een tijd geweest dat er in deze Kamer niet plenair werd gediscussieerd over het controversieel verklaren van wetsvoorstellen. Er was een afspraak dat dertien leden voldoende waren om een wetsvoorstel controversieel te verklaren. Dat werd plenair meegedeeld en daar kon je plenair op reageren. Dat gebeurde niet. Ik moet zeggen dat dit aantal van dertien leden wel erg klein was. Dat zag het College van Senioren later ook in. Een paar jaar later werden dat 25 leden. Opnieuw werd er niet plenair over gediscussieerd, maar werd het meegedeeld. Er kon plenair op worden gereageerd, maar dat is niet gebeurd.

De vorige keer hebben wij daar verandering in aangebracht. Toen hebben wij besloten dat de helft van de Kamer rekening moet houden met een substantiële minderheid. Daardoor krijg je problemen, want wat is nou precies "een substantiële minderheid"? Op grond van de discussie die tot nu toe is gevoerd, moet je het op zijn minst relativeren. Dat doet de fractie van de ChristenUnie bij de Crisis- en herstelwet. Het controversieel verklaren van die wet zou voor haar betekenen dat wij een heel belangrijk moment laten schieten. Die wet had eigenlijk op 16 februari hier al kunnen worden afgehandeld. Wij hadden onze inbreng over de Crisis- en herstelwet misschien wel wat sneller kunnen afhandelen, zodat die wet zelfs voor 1 januari in werking had kunnen treden.

De wet is bedoeld om de crisis te bestrijden en daar gaat op zijn minst een appel van uit. Onze fractie is van mening dat het antwoord van de regering niet in alle opzichten de schoonheidsprijs verdient, maar onze fractie vindt het alles overwegend toch voldoende. Daarvoor vraagt zij ook begrip. Als wij zouden zeggen dat het voor ons controversieel is, dan moet u eens nagaan welke politieke consequenties dat heeft. Stel dat u mij dan vraagt: welke politieke consequenties? Dan

geef ik daar geen antwoord op, want ik veronderstel dat u voldoende verstand hebt van politiek om te weten wat dat betekent.

De **voorzitter**: Mijnheer Schuurman, uw tijd is om.

De heer Schouw heeft nog een vraag.

**

De heer **Schouw** (D66): Ik wil toch even een opmerking maken, als dat mag.

De **voorzitter**: Mijnheer Schouw, ik wil geen beschouwing. Als u een vraag hebt, verzoek ik u die stellen. Maar geen beschouwingen, want iedereen heeft twee minuten. Wij hebben afgesproken om het heel kort te doen.

**

De heer **Schouw** (D66): Voorzitter, u hoeft daar geen beschouwing over te geven. Ik heb gewoon een opmerking en een vraag.

Mijnheer Schuurman, uw fractie is altijd kritisch geweest over de Crisis- en herstelwet. Met steun van uw fractie hebben wij daar de tijd voor genomen. Met die opmerking wil ik even de feiten rechtzetten.

Mijn vraag gaat over de positie van uw fractie. U hebt in 2006 in deze Kamer de positie van de minderheid boven tafel gehaald. Dan verwijs ik toch even naar de Winkeltijdenwet, waarbij een minderheid is van 33 Kamerleden. Dat is volgens mij echt de minderheid die u toen bedoelde. Waarom geeft u dan nu geen steun aan de minderheid bij de Winkeltijdenwet?

De heer **Schuurman** (ChristenUnie): Ik wilde dat eerste punt maar laten zitten, omdat het een opmerking was over het tijdtraject. Het had ermee te maken dat je niet voorzag dat er een kabinetscrisis kwam. Als je terugkijkt, zeg je: het had sneller gekund. Wij hadden het probleem dus kunnen voorkomen en dat relativeert het geheel.

Wat de Winkeltijdenwet betreft: als u overeenkomstig de regel van vier jaar geleden in deze Kamer wilt handelen, dan vraagt u daar stemming over, dan beslist de meerderheid en dan wordt het afgestemd. Er zijn 22 stemmen voor en de SP vindt dat zij op grond van de hoffelijkheidsregel voor moet zijn. Dan blijven het er nog 33 en wordt het afgestemd. Zo simpel is het.

*N

De heer **Koffeman** (PvdD): Voorzitter. Het is in dit huis een goed gebruik om de wensen van substantiële minderheden te respecteren bij controversieelverklaring van wetsvoorstellen in het geval van een demissionair kabinet. Het is interessant om vandaag te ontdekken welke partijen 33 leden een substantiële minderheid vinden. Het gaat er daarbij niet om, een voorschot te nemen op een eventuele stemming. Het gaat erom of je substantiële minderheden wenst te respecteren in hun verzoek tot controversieelverklaring. Dat is heel wat anders dan een vooruitgeschoven stemming.

Vooral de Crisis- en herstelwet is zeer controversieel. Dat heb ik niet bedacht, maar dat hebben alle deskundigen verteld in de hoorzitting in dit huis. Deskundigen hebben aangegeven dat het een slechte wet is, zoals eerder de Raad van State heeft gedaan. In november 2008 werd in dit huis een breed gesteunde motie ingediend en aangenomen waarin de regering werd verzocht de financiële crisis in samenhang met andere crises te bestrijden. De motie-Schuurman werd aangenomen met slechts de leden van de VVD-fractie tegen. De Crisis- en herstelwet is de eerste lakmoesproef van deze motie-Schuurman. Het feit dat met name het CDA en de VVD met stoom en kokend water de Crisis- en herstelwet erdoor willen drukken, zou geen reden moeten zijn voor de ChristenUnie om zich daarin te schikken. Het compromis van de minister-president is onwerkbaar en kent onbestaanbare figuren zoals voorwaardelijke vonnissen.

Ik ben blij te horen dat de PvdA overweegt om dit controversiële voorstel volgende week alsnog af te blazen. Ik hoop dat de ChristenUnie volgende week het inhoudelijke debat zal afwachten en dan een afweging zal maken zonder dat er sprake zal zijn van een zinloze gedachtewisseling waarbij de stemmingsuitslag al op voorhand vaststaat. Dat zou de reflectie in dit huis zeer benadelen. Het zou betekenen dat het ten prooi valt aan machtspolitiek en dat zou heel jammer zijn. Ik heb voor volgende week om hoofdelijke stemming over de Crisis- en herstelwet gevraagd.

*N

De heer **Yildirim** (Fractie-Yildirim): Voorzitter. Wij spreken over het al dan niet behandelen van twintig wetsvoorstellen. Mijn fractie constateert dat er door de val van het kabinet geen kwantitatieve meerderheid meer is om deze wetsvoorstellen te behandelen. Na bestudering daarvan, ongeacht de partijpolitieke kleur, vindt mijn fractie dat acht wetsvoorstellen controversieel kunnen worden verklaard. Dat zijn wetsvoorstellen waarover mijn fractie van oordeel is dat er geen sprake is van herstel van de sociaal-maatschappelijke en economische ontwikkeling van Nederland, maar dat het veel meer op partijkleur ingestelde wetsvoorstellen zijn, zoals de Winkeltijdenwet en de Kraak- en leegstandswet en zoveel andere.

Mijn fractie heeft steun verleend aan het voorstel om de overige twaalf wetsvoorstellen hier alsnog te behandelen.

*N

De heer **Thissen** (GroenLinks): Voorzitter. De kern van de gedachte die wij in de fractie van GroenLinks hebben gehanteerd om een wetsvoorstel controversieel te verklaren is: kun je met een demissionair kabinet nog wel in debat gaan, zodanig dat het kabinet toezeggingen of uitspraken doet die relevant zijn voor de toekomst? Naar ons oordeel kan dat niet met een demissionair kabinet. Dat is de reden waarom wij een aantal wetsvoorstellen controversieel verklaard hebben,

inclusief het initiatiefwetsvoorstel uit de Tweede Kamer. Het is op zichzelf genomen juist dat de Tweede Kamer niet demissionair is, maar ook hier is het contraseign van het kabinet van belang. Een demissionair kabinet zit dan in een lastig parket. Wij hebben de stellige indruk, met name bij de Crisis- en herstelwet, dat het te doen is om het gezicht te redden van een minister-president die blijkbaar beter de regie voert als die demissionair is. CDA en ChristenUnie zijn immers bij elkaar gekomen in hun adhesie aan behandeling van de Crisis- en herstelwet. De daaruit voorkomende powerplay zet bij de Crisis- en herstelwet, inhoudelijk gezien, rechten van burgers, milieugroepen en allerlei insprekers buitenspel, maar verstoort ook de hoffelijkheid die wij in dit huis hebben ontwikkeld ten opzichte van elkaar.

De fractievoorzitter van het CDA sprak daarover in termen van een aanmerkelijke minderheid. Ik speel leentjebuur bij de fiscale wetgeving, waar een aanmerkelijk belang iets van 25% is. Als je dat loslaat op het getal van in totaal 75 senatoren, kom ik uit op ongeveer 19 tot 20 senatoren. Die vormen een aanmerkelijke minderheid. Dat vereist hoffelijkheid en respect vanuit de Kamer. Dat was hier altijd de manier van met elkaar omgaan. Daarvan nemen wij vandaag echter afscheid, om het gezicht te redden van de minister-president.

Vandaag is overigens het verwijt te horen dat de behandeling van de Crisis- en herstelwet is verplaatst naar 16 maart. Dat is echter gebeurd omdat op 16 februari geen behandeling kon plaatsvinden vanwege carnavalvierende CDA-senatoren!

De heer **Werner** (CDA): De heer Thissen heeft de mond vol van hoffelijkheid. Ik heb echter duidelijk gemaakt dat het weleens kan voorkomen dat het landsbelang boven de hoffelijkheidsregel gaat. De regel is immers dat de meerderheid beslist. Het is overduidelijk, althans voor ons, dat deze wet er moet komen vanwege het landsbelang. Wij mogen die afweging maken. Dat is geen kwestie van geen hoffelijkheid betrachten. Wij maken voor één keer een uitzondering. Daarvoor kunnen heel goede redenen bestaan. Ik heb die dan ook aangegeven. En als het gaat over hoffelijkheid: die hebben wij in het gehele voortraject zeker getoond. Dat moet de heer Thissen ook meewegen.

De heer **Thissen** (GroenLinks): De fractievoorzitter van het CDA verleidt mij om inhoudelijk in te gaan op de Crisis- en herstelwet. Hij zet immers op grond van inhoudelijke argumenten de hoffelijkheid in de Kamer opzij. Hij maakt er bij zijn afwegingen gewag van dat deze Crisis- en herstelwet absoluut noodzakelijk is in het belang van het land. Dat debat willen wij graag met hem voeren. Dat debat willen wij ook graag met een kabinet voeren. Wij willen daarover ook graag afspraken maken voor de toekomst. Dat is echter lastig met een demissionair kabinet. Dat is de kern van onze redenering. De Crisis- en herstelwet is al controversieel wat betreft de inhoud. Die is nog controversiëler geworden nu het kabinet demissionair is. Kijk ook naar alle adviezen die er liggen. Dat is het inhoudelijke debat. Ik snap goed dat de heer Werner het recht heeft om een afweging te maken en, ondanks alles, de Crisis- en herstelwet te behandelen. Hij neemt daarmee echter voor lief dat de hoffelijkheid buiten spel wordt gezet. Het is bovendien opmerkelijk dat hij dat doet vanuit een inhoudelijke analyse van de Crisis- en herstelwet, die niet wordt gedeeld door bijna alle fracties.

De **voorzitter**: Nog een heel korte interventie en dan stoppen wij deze discussie. Wij komen immers later nog inhoudelijk te spreken over de Crisis- en herstelwet.

* *

De heer **Werner** (CDA): Juist om volgende week een discussie te kunnen voeren, is het nodig om deze wet niet controversieel te verklaren. De heer Thissen kan dan volgende week al zijn grieven over de wet met de regering wisselen. Aan het einde van de rit maken wij vervolgens de balans op.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Die balans kan ik nu al voorspellen, want die hebt u al opgemaakt en geregeld. Daarom zeg ik dat het een demissionaire minister-president Balkenende blijkbaar beter lukt om te regisseren dan een missionaire.

De heer **Schuurman** (ChristenUnie): De heer Thissen heeft in zijn beschouwing één ding vergeten waarvoor ik aandacht vraag. Als bij de bespreking van wetsvoorstellen, waaronder ook de Crisis- en herstelwet, Kamerbreed een motie zou worden gesteund, over welk onderwerp of bij welk wetsvoorstel dan ook, dan heeft een demissionair kabinet niet meer het recht om te zeggen dat het die motie niet uit zal voeren. Dan voert het die motie uit. Dat moet de heer Thissen in zijn overwegingen betrekken.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Wij betrekken dat in onze overweging en wij zullen een motie over de Crisis- en herstelwet Kamerbreed motiveren.

De beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**: Ik zie dat er geen andere Kamerleden zijn die het woord willen voeren en dat geen van de leden stemming wenst over de controversieelverklaring van een van de titels die op de lijst staan. Mag ik dan aannemen dat de Kamer de wetsvoorstellen waarover geen stemming is gevraagd, niet controversieel acht?

* *

De heer **Kox** (SP): Mijn fractie is zo hoffelijk om er geen circus van te maken door stemming aan te vragen, maar om te constateren dat ik die wetsvoorstellen niet controversieel acht, gaat iets te ver. Mijn fractie heeft aangegeven dat zij die wel controversieel acht, maar de meerderheid heeft gesproken en de minderheid respecteert haar mening, hoewel zij problemen heeft met die mening en haar motivering.

De **voorzitter**: Het overzicht van deze lijst zal onderdeel uitmaken van de Handelingen. Daarmee is duidelijk wat de posities van de onderscheiden fracties zijn. Wij hadden afgesproken dat wij daarin heel open en transparant zouden zijn.
**

De heer **Koffeman** (PvdD): In dat geval vraag ik stemming aan over de Crisis- en herstelwet en over de Winkeltijdenwet.

De **voorzitter**: Wij zullen dan eerst stemmen over het voorstel om de behandeling van de Crisis- en herstelwet (32127) controversieel te verklaren.
**

In stemming komt het voorstel om de behandeling van de Crisis- en herstelwet (32127) controversieel te verklaren.

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van D66, de OSF, de PvdD, de SP, GroenLinks en de Fractie-Yildirim voor dit voorstel hebben gestemd en de leden van de overige fracties ertegen, zodat het is verworpen.
**

In stemming komt het voorstel om de behandeling van het wetsvoorstel Wijziging van de Winkeltijdenwet met het oog op inkadering van de bevoegdheid om vrijstelling te verlenen of een ontheffingsbevoegdheid toe te kennen in verband met de toeristische aantrekkingskracht van een gemeente (31728) controversieel te verklaren.

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de VVD, D66, GroenLinks, SP, de PvdD en de Fractie-Yildirim voor dit voorstel hebben gestemd en de leden van de overige fracties ertegen, zodat het is verworpen.
**

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

*B
!Omgevingsrecht!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- het wetsvoorstel Vaststelling van overgangsrecht en wijziging van diverse wetten ten behoeve van de invoering van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Invoeringswet Wet algemene bepalingen omgevingsrecht) (31953).

De **voorzitter**: Voor het antwoord van de regering geef ik het woord aan de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu.
**

De beraadslaging wordt hervat.

*N

Minister **Huizinga-Heringa**: Voorzitter. Ik ben blij om vandaag in de Kamer dit wetsvoorstel voor de invoeringswet te kunnen bespreken. Ik doe dat mede namens mijn collega van OCW, die medeondertekenaar van dit wetsvoorstel is. Het dossier is met veel inzet voorbereid door mijn ambtsvoorganger, minister Cramer. Ik complimenteer haar vanaf deze plaats met de geboekte resultaten. Ik heb gehoord dat ook deze Kamer haar daarmee terecht gecomplimenteerd heeft.

Het gaat om de laatste stappen in het Wabo-wetgevingsproces. Het Besluit omgevingsrecht (Bor) en het invoeringsbesluit zijn inmiddels terugontvangen van de Raad van State met een gunstig advies. Na het aannemen van de invoeringswet in deze Kamer -- zou dat gebeuren -- kunnen beide worden gepubliceerd.

De Wabo zal het bedrijfsleven veel tijd en geld schelen. Die levert een administratievelastenverlichting op van ruim 130 mln. Dat helpt in deze tijden van crisis. VNO-NCW, MKB-Nederland en Bouwend Nederland pleiten voor snelle invoering van de Wabo. Vandaag hebben wij het debat over het staartje van die wet, namelijk de invoeringswet.

Intensieve behandeling van de Wabo, ook in uw Kamer, met mijn ambtsvoorganger heeft geleid tot verbeteringen van de Wabo op het terrein van de bevoegdheden en de verhouding tot de Grondwet. De brede inspraak in het voorstadium van de procedure is nu ook beter geregeld. Dit heeft geresulteerd in "inspraak door eenieder". Ik ga ervan uit dat ook de behandeling van vandaag leidt tot een mooi resultaat. Ik ga in op een aantal vragen.

De heer **Smaling** (SP): Ik heb een heel korte vraag, want de minister is net begonnen. Zij zegt: "inspraak door eenieder". Wie vallen daaronder?

Minister **Huizinga-Heringa**: Het antwoord daarop geef ik graag in tweede termijn. Ik weet dat de formulering aanvankelijk "een belanghebbende" was. Ik heb de Waterwet gedaan. Toen heb ik dit staartje met de Kamer besproken. Het kabinet heeft besloten om dezelfde manier van inspraak te doen bij zowel de Wabo als de Waterwet. De formulering is veranderd van "een belanghebbende" in "eenieder". Op de vraag over de juridische implicaties van wie precies onder "eenieder" valt, moet ik in tweede termijn een antwoord geven, tenzij een van de Kamerleden dit kan geven. Zij hebben zich namelijk erg sterk daarvoor gemaakt, dus ik neem aan dat zowel mevrouw Meindertsma als de heer Janse de Jonge alle ins and outs direct kan geven.

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Ik was dat net van plan. In het schriftelijk verslag is dit uitvoerig gewisseld. Ik heb het zelf een- en andermaal naar voren gebracht. Er is keurig antwoord gegeven op wat "eenieder" inhield. Wij hoeven dit nu niet op deze manier opnieuw te doen.

De heer **Smaling** (SP): De licht verwijtende toon van mevrouw Meindertsma verbaast mij een beetje. Het woord "eenieder" houdt taalkundig toch in dat alle mensen die betrokken zijn bij deze wetgeving, een stem daarin hebben gehad? Dat is overduidelijk niet het geval. Grote groepen mensen op werkvloerniveau hadden hierover helemaal niets te vertellen. Ik doelde eigenlijk op die mensen.

Minister **Huizinga-Heringa**: Het wetsvoorstel Invoeringswet Wabo is aan de orde. De regionale uitvoeringsdiensten en kwaliteitscriteria worden in dit wetsvoorstel niet geregeld. Toch zijn zij vandaag wel uitgebreid door de leden aan de orde gesteld. Ik begrijp dat, omdat beide dossiers met elkaar gemeen hebben dat zij tot doel hebben om de overheid beter te laten presteren. Toch is er ook een groot verschil. Wabo en de omgevingsvergunning maken het voor burgers en bedrijven gemakkelijker om vergunningen aan te vragen en nieuwe activiteiten te ondernemen. De Wabo is gericht op de frontoffice: één loket, één aanvraag, één procedure en één vergunning. De Wabo en het Besluit omgevingsrecht stellen echter geen kwaliteitseisen aan de vergunningvoorbereiding en de backoffice. Dat was ook niet het doel van de Wabo. Het dossier-Mans gaat over de kwaliteitseisen voor de vergunningverlening en het toezicht van de handhaving in regionale samenwerking in de backoffice. Dat onderwerp staat echter los van de Wabo. Aan het einde van mijn betoog wil ik op een aantal vragen hierover wel ingaan. Het grootste deel van mijn beantwoording wil ik echter wijden aan zaken die met de invoering van de Wabo te maken hebben. Ik zie mevrouw Huijbregts op dit moment naar de microfoon lopen. Haar zeg ik dat ik zal terugkomen op de vraag die zij heeft gesteld. Zij las een stuk voor uit de memorie van toelichting of de nadere memorie van toelichting. Zij stelde dat daarin staat dat een en ander los van elkaar staat, terwijl zij vervolgens iets hoorde waaruit zij de indruk kreeg dat het gekoppeld wordt. Daar zal ik op ingaan.

Mevrouw **Huijbregts-Schiedon** (VVD): Ik heb gemerkt dat je altijd direct moet reageren. Gaat de minister mij straks nóg een keer vertellen, uitleggen en bevestigen dat er sprake zal zijn van ontkoppeling? Heb ik dat goed begrepen? Zijn dit twee absoluut gescheiden trajecten? Is het gewoon puur toeval dat deze twee trajecten parallel lopen?

Minister **Huizinga-Heringa**: Puur toeval is het uiteraard niet, want het heeft alles met elkaar te maken. De twee trajecten zijn echter wel losgekoppeld. Als je bij vergunningverlening spreekt over de frontoffice en de backoffice, hebben die twee met elkaar te maken. In de regelingen en in de wet waarover wij nu spreken, gaat het echt alleen over de frontoffice en het ene loket. Het gaat daarbij niet over RUD's en niet over kwaliteitseisen. Daarover gaat het niet en daarover wordt nu niets geregeld.

Mevrouw **Huijbregts-Schiedon** (VVD): Dat begrijp ik en zo heb ik het in mijn eerste termijn ook gesteld. In de optiek van mijn fractie is dat ook zo. Dit is echter ook in de discussie over de Wabo zelf aan de orde geweest. De minister moet straks toch nog maar eens uitleggen wat de centrale overheid doet in de backoffice van de autonome gemeente.

Minister **Huizinga-Heringa**: Ik zal straks ingaan op de vragen die hierover zijn gesteld. Ik hoop dan ook de vragen van mevrouw Huijbregts naar genoegen te beantwoorden. Ik zeg nogmaals voor de helderheid dat de Wabo zonder regionale uitvoeringsdiensten kan worden uitgevoerd en dat regionale uitvoeringsdiensten zonder Wabo kunnen worden gevormd. Die twee zaken staan los van elkaar.

De heer **De Boer** (ChristenUnie): Wat de minister zegt, kan ik mij voorstellen. Toch wil ik haar attenderen op wat in de nadere memorie van antwoord door de regering is gesteld. Daarin staat dat deze twee zaken inderdaad gescheiden zijn, maar dat de bijdrage aan een goede uitvoering van de Wabo om de vorming van RUD's vraagt. Je kunt dus misschien formeel backoffice en frontoffice wel van elkaar losmaken, maar wat heb je aan een goede frontoffice als de backoffice niet functioneert? De minister zegt zelf dat voor dit goede functioneren de vorming van RUD's nodig is. Naar ik aanneem, wil de minister dat straks wel meenemen.

Minister **Huizinga-Heringa**: Ja, laat ik dat straks meenemen.

Vooraf wil ik nog wel even ingaan op de opmerking van mevrouw Huijbregts over de ontkoppeling van Mans en de Wabo. Ik meen dat ook de heer Janse de Jonge het hierover heeft gehad. Zij hebben gesproken over het Bor. Daarin komt een verklaring van geen bedenkingen van de provincie voor. Daar is een haakje gemaakt voor wanneer de RUD's zouden worden ingevoerd. Met het oog daarop geeft het Bor aan B en W nu al de mogelijkheid om een vergunning te verlenen. De provincie bereidt dan echter in feite die vergunning voor en geeft B en W een advies over de manier waarop de vergunning zou moeten worden verleend. De provincie doet dat door een verklaring van geen bedenkingen. In het Bor staat dat dit is gedaan omdat B en W hiervoor volledig verantwoordelijk worden als de RUD's zullen zijn gevormd. Met de verklaring kunnen de gemeenten nu al het hele pakket overnemen. Er is dus geen sprake van een koppeling, maar van een haakje. Mochten de RUD's er om een of andere reden niet komen, dan blijft de verklaring van geen bedenkingen gewoon bestaan. Het is dus een haakje, en geen koppeling.

Mevrouw **Huijbregts-Schiedon** (VVD): Zegt de minister: u hebt het verkeerd begrepen? Begrijp ik dat goed? Zegt zij dat de regionale uitvoeringsdiensten niet nodig zijn om de Wabo uit te voeren? Zullen ook zonder de RUD's de

gemeenten de eenloketfunctie vervullen, dus ook voor de provincies?

Minister **Huizinga-Heringa**: Ja. Dat kan door het haakje dat in het Bor is gemaakt, de verklaring van geen bedenking.

Mevrouw **Huijbregts-Schiedon** (VVD): Ik krijg hier ook antwoord van de rechterzijde. Dat stel ik niet helemaal op prijs. Wat u gezegd hebt, betekent dat het overdragen van taken van de gemeente naar de regionale uitvoeringsdiensten dus niet een voorwaarde is voor de uitvoering van de Wabo door de gemeente.

Minister **Huizinga-Heringa**: Nee, het gaat erom dat in plaats van de provincie B en W de vergunning gaat verlenen. Voor het milieudeel van de omgevingsvergunning is de provincie nu bevoegd. Die geeft dan een dwingend of dringend advies hoe de gemeente die vergunning zal verlenen en doet dat door een verklaring van geen bedenkingen. Dat is een haakje om eventuele invoering van de regionale uitvoeringsdiensten gemakkelijk te maken, maar het is geen koppeling tussen regionale uitvoeringsdiensten en de Wabo. Mochten op de een of andere manier de regionale uitvoeringsdiensten er niet komen, dan nog kan die verklaring van geen bedenking blijven bestaan. Dan kan toch gewoon die omgevingsvergunning doorgang vinden.

Omdat wij het hierover nu zo hebben, ga ik toch even in op de opmerking van de heer De Boer dat ik schrijf dat de omgevingsvergunning er in de Wabo bij gebaat is dat ook de backoffice goed loopt. Dat is natuurlijk zo, naar de burger toe gekeken. De burger is erbij gebaat dat hij maar één omgevingsvergunning hoeft aan te vragen, niet 25, en ook dat dit in de backoffice goed geregeld wordt. Het is ook niet voor niets dat deze beide onderwerpen wel met elkaar te maken hebben. Tegelijkertijd staat wat wij hier regelen over de omgevingsvergunning echt los van de regionale uitvoeringsdiensten en van de eventuele kwaliteitscriteria die je daarbij wilt hanteren. Maar als je de vergunningverlening helemaal goed wilt hebben, moet je niet alleen naar de frontoffice kijken, maar ook naar de backoffice. Tegelijkertijd staan deze zaken wel los van elkaar en zijn het twee aparte trajecten, waarbij wij hier spreken over het traject van de omgevingsvergunning.

Er is ook door een aantal leden gesproken over de relatie tot de Crisis- en herstelwet. Beide voorgestelde wetten bevatten een regeling voor besluitvorming over projecten. De Wabo introduceert de omgevingsvergunning, de Crisis- en herstelwet het projectuitvoeringsbesluit. Ook hier geldt dat deze regelingen los staan van elkaar. De inwerkingtreding van de een is niet afhankelijk van de inwerkingtreding van de ander.

Mevrouw Meindertsma heeft gevraagd wat de verhouding is van de omgevingsvergunning tot de projectuitvoeringsbesluiten en de Crisis- en herstelwet. Een projectuitvoeringsbesluit kan uitsluitend betrekking hebben op woningbouwprojecten en maatschappelijk vastgoed. Het projectuitvoeringsbesluit kan ook andere toestemmingsvereisten omvatten dan in de Wabo zijn opgenomen, bijvoorbeeld ontheffing van de waterschapskeur. Gemeenten kunnen, ervan uitgaande dat de Crisis- en herstelwet wordt aangenomen, per geval bezien of de Wabo, dan wel de regeling in de Crisis- en herstelwet wordt gevolgd. Maar er is altijd maar één besluit nodig: of een projectuitvoeringsbesluit, of een omgevingsvergunning. Er zijn dus geen dubbele procedures en er is ook geen volgtijdelijke procedure. Het is het een of het ander.

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Ik ga ervan uit dat een groot aantal van de omgevingsvergunningen bedoeld is voor woningbouw en maatschappelijk vastgoed. Ik durf de veronderstelling aan dat dat op stedelijk niveau zo is. Dan ga je toch als gemeente niet met de Wabo werken, waarvan wij hebben afgesproken dat alle vereisten van de deelbelangen overeind blijven? Dat is bij het projectuitvoeringsbesluit juist niet het geval. Waarom zou je dan de omgevingsvergunning pakken en niet het projectuitvoeringsbesluit? Hebt u daar een idee over?

Minister **Huizinga-Heringa**: Nee, ik denk dat veel gemeenten dan zullen kiezen voor het projectuitvoeringsbesluit. Het is ook de bedoeling van de Crisis- en herstelwet om voor een bepaalde tijd, tot 2014, sneller mogelijkheden te bieden voor bepaalde projecten. Ik wil echter niet vooruitlopen op de behandeling van de Crisis- en herstelwet.

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Nee, maar dat is interessant. Stelt u zich voor dat de Crisis- en herstelwet aangenomen wordt en dat dit projectuitvoeringsbesluit aan de orde is. Dan kunt u zeggen dat we, nu dit alles gebeurd is, de Wabo gerust per 1 januari kunnen invoeren in plaats van per 1 juli. Al die ambtenaren moeten nu immers met de eerstgenoemde zaken aan de slag.

Minister **Huizinga-Heringa**: Als het om de Wabo en de omgevingsvergunning gaat, zijn er uiteraard nog veel meer punten aan de orde dan de zaken die in de Crisis- en herstelwet worden geregeld.

Mevrouw Meindertsma vroeg verder of de kwaliteitseisen voor vergunningverlening ook van toepassing zijn op projectuitvoeringsbesluiten op grond van de Crisis- en herstelwet. In laatstgenoemde wet is bepaald dat de bestaande toetsingskaders onverkort van toepassing zijn op projectuitvoeringsbesluiten. Dat geldt ook voor de bestaande kwaliteitseisen ten aanzien van ruimte en bouw. Toekomstige kwaliteitseisen voor vergunningverlening zullen in afzonderlijke regelgevingstrajecten worden vastgesteld. Ik realiseer mij dat ik nu al met u spreek over de Crisis- en herstelwet, terwijl wij dat op een ander moment zouden doen.

Er is ook gesproken over vergunningvrij bouwen. De regeling voor vergunningvrij bouwen wordt opgenomen in het Besluit omgevingsrecht. In de schriftelijke voorbereiding is al aangegeven dat de aangenomen motie van de fracties van de PvdA

en de ChristenUnie volledig zal worden uitgevoerd. Dat betekent dat gemeenten in de nieuwe opzet van de regeling aan de hand van het bestemmingsplan op de vergunningvrije bouwmogelijkheden kunnen sturen. Er zijn enkele vragen gesteld over het vergunningvrij bouwen. Mevrouw Meindertsma vroeg of het dan niet mogelijk is om al te gemakkelijk af te wijken van een bestemmingsplan. Ik hecht er belang aan dat het bestemmingsplan leidend is. Met de Wabo worden de mogelijkheden om af te wijken van het bestemmingsplan niet gewijzigd. De bestaande afwijkingsvarianten uit de Wet ruimtelijke ordening komen met gelijke randvoorwaarden terug in de Wabo. Als u het vergunningvrij bouwen koppelt aan de Crisis- en herstelwet en het daarin opgenomen voorstel om in de Wet ruimtelijke ordening de eis te laten vervallen dat een projectbesluit al binnen een jaar in het bestemmingsplan wordt ingepast, lijkt het mij goed om daarover volgende week te spreken. Dan zal de Eerste Kamer immers uitgebreid debatteren over de Crisis- en herstelwet. De criteria in de Wabo worden echter niet verruimd.

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Ik zal daarover volgende week zeker ook spreken, maar het lijkt mij eveneens in dit verband van belang. Als wij met elkaar aan de hand van die motie van de Tweede Kamer besloten hebben dat het vergunningvrij bouwen in het bestemmingsplan wordt vastgelegd, is dat de erkenning van het belang van het bestemmingsplan. Als er een wet komt met de intentie dat incidentele en structurele projectbesluiten niet binnen een jaar van een bestemmingsplanwijziging voorzien hoeven te worden, zal het bestemmingsplan volgend worden in plaats van leidend. Ik ben van mening dat vooral de minister van Ruimtelijke Ordening aan al haar collega's duidelijk moet maken wat het belang is van een bestemmingsplan. Dat geldt dus ook voor die omgevingsvergunningen. Het bestemmingsplan behoort leidend te zijn, ook voor de omgevingsvergunning.

Minister **Huizinga-Heringa**: De gemeente moet ook in het bestemmingsplan kunnen aangeven waar vergunningvrij gebouwd kan worden en waar dat niet mogelijk is. Het bestemmingsplan blijft dan toch leidend? Alleen als het over de Crisis- en herstelwet gaat, gelden er ruimere criteria. Over die wet wil ik graag volgende week met u spreken in plaats van nu.

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Ik maak daarover nog één korte opmerking. Dan kunt u die alvast in gedachten houden voor het debat van volgende week. Als het in het projectuitvoeringsbesluit over plannen voor het bouwen van 10 tot 2000 woningen gaat en het bestemmingsplan daarvoor niet meer leidend is, maakt u mij niet wijs dat het bestemmingsplan nog relevant is voor alle andere plannen ten behoeve van de bouw van 0 tot 10 woningen, alsmede voor wat winkels en bedrijvigheid die hier net niet in zitten. Dat kan ik mij niet voorstellen.

Minister **Huizinga-Heringa**: Er is door mevrouw Meindertsma nog een opmerking gemaakt over het vergunningvrij bouwen. Zij heeft gevraagd: zou het niet goed zijn dat er een burgerservicepunt komt voor het vergunningvrij bouwen? Ik moet zeggen dat ik dit een heel goed voorstel vind. Ik denk ook dat gemeenten de eerste vraagbaak zullen moeten zijn bij vergunningvrij bouwen. Het feit dat onder de nieuwe regeling minder vaak een vergunning nodig is, zal juist betekenen dat een deel van het werk verschuift van vergunningverlening naar voorlichting, toezicht en handhaving. Ook vergunningvrij bouwen moet immers wel voldoen aan de bestaande eisen. Er moet onverminderd worden voldaan aan het Bouwbesluit 2003, de bouwverordening en eventuele privaatrechtelijke verplichtingen en vereisten. Ook moet worden voldaan aan de eisen die vanwege de welstand gelden. Juist als een burger vergunningvrij kan bouwen maar daarop achteraf wel commentaar kan krijgen als het niet goed was, is voorlichting heel erg belangrijk. Ik moet dus zeggen dat ik het idee van mevrouw Meindertsma voor een burgerservicepunt buitengewoon goed vind. Ik zal dat ook aan de gemeenten als een goed initiatief meegeven, want ik denk dat de burger daarbij zeker gebaat zal zijn.

De heer Smaling heeft eveneens een vraag gesteld over vergunningvrij bouwen. Waarom is vergunningvrij bouwen de Wabo binnengesmokkeld, vroeg hij. Ik zou graag het beeld wegnemen dat vergunningvrij bouwen is binnengesmokkeld. De bouwvergunning gaat op in de Wabo. Daarmee gaat automatisch ook het vergunningvrij bouwen op in de Wabo. Het vergunningvrij bouwen bestaat al jarenlang onder de Woningwet. Het is recent geëvalueerd. Uit die evaluatie is naar voren gekomen dat de regeling op onderdelen kan worden vereenvoudigd en dat begrippen en meetwijzen kunnen worden verduidelijkt. Dat wordt in het Bor opgepakt. Ook is verruiming van vergunningvrij bouwen mits het lokale bestemmingsplan dat toelaat, mogelijk en wenselijk. Juist op dit punt heeft de Tweede Kamer in een motie weer een restrictieve beweging gemaakt om ervoor te zorgen dat de gemeente daarin via het bestemmingsplan toch een duidelijke zeggenschap heeft.

Door de heer De Boer zijn opmerkingen gemaakt over de monumenten, mede namens het CDA en namens de SGP. Hij vroeg of het beschermingsniveau voor monumenten gelijk geborgd blijft in de omgevingsvergunning. Ja, dat is het geval. De monumentenvergunning voor gebouwde rijksmonumenten gaat op in het stelsel van de omgevingsvergunning in de Wabo. Het beschermingsniveau blijft gelijk aan dat van de Monumentenwet. Dat is een uitdrukkelijke voorwaarde geweest voor de integratie. De Wabo verandert ook niets aan de adviesrol van de minister van OCW bij vergunningaanvragen voor rijksmonumenten. Ook het sectorale toetsingskader voor vergunningverlening onder de Monumentenwet blijft onder de Wabo ongewijzigd. In de Wabo zijn de toetsingskaders van de verschillende activiteiten gescheiden. Er is dus niet

één integraal toetsingskader, waarin het belang van de monumenten ondergesneeuwd zou kunnen raken. De omgevingsvergunning kan slechts worden verleend indien het belang van monumentenzorg zich daartegen niet verzet.

De heer De Boer heeft ook een vraag gesteld over de kerkelijke monumenten, eveneens mede namens de andere partijen. Worden de aanvragen voor een omgevingsvergunning voor kerkelijke rijksmonumenten straks behandeld volgens de reguliere voorbereidingsprocedure met een vergunningverlening vanwege de lex silencio positivo? Het antwoord daarop is: op dit moment niet. Omgevingsvergunningen voor rijksmonumenten worden voorbereid volgens de uitgebreide voorbereidingsprocedure van de Wabo. Dat is 26 weken. Deze komt wat betreft waarborgen en lengte overeen met de Monumentenwetprocedure.

De uitgebreide voorbereidingsprocedure kent geen vergunningverlening van rechtswege bij te laat beslissen door het bestuursorgaan. De eis van overeenstemming tussen kerkbestuur en bevoegd gezag blijft overigens wel gewoon bestaan. Het effect treedt niet meer op dat bij het uitblijven van overeenstemming tussen kerkbestuur en bevoegd gezag de eigenaar na zes maanden automatisch de vergunning krijgt. Ik zie de heer De Boer naar de interruptiemicrofoon lopen. Voor hij hierover een vraag stelt: er is wel enig licht aan de horizon. In de Beleidsbrief Modernisering Monumentenzorg is door OCW aangekondigd dat bij eenvoudige ingrepen aan rijksmonumenten de korte procedure kan worden gevolgd. Dat betekent dus ook weer mét de lex silencio positivo. De beleidsbeslissing wordt via een apart wetgevingstraject geïmplementeerd. De inwerkingtreding daarvan is voorzien voor medio 2011.

De heer **De Boer** (ChristenUnie): Dat betekent dus dat wat we gezegd hebben, namelijk dat de Wabo beoogt om fungerende wetgeving neutraal om te zetten, op dit punt niet van toepassing is?

Minister **Huizinga-Heringa**: De korte procedure is op dit moment niet mogelijk voor liturgisch gebruik van het monument. Nadat de Modernisering Monumentenzorg is geïmplementeerd in de Wabo, kan het echter weer wel. Er is dus een korte periode waarin het niet kan.

De heer **De Boer** (ChristenUnie): Ik kom hier straks even op terug.

Minister **Huizinga-Heringa**: Er zijn nog andere vragen gesteld. De heer De Boer vraagt welke wijzigingen van de Wabo ons nog te wachten staan en of het voor de praktijk niet onoverzichtelijk wordt. Een van de wijzigingen heb ik zojuist besproken: de wijziging op grond van de modernisering van de wet monumentenzorg, waardoor de verkorte procedure opnieuw mogelijk wordt voor kerkelijke monumenten. De invoeringswet zorgt ervoor dat de Wabo in werking kan treden. Daarvoor is geen andere wetgeving nodig. De Wabo zal wel net als andere wetten in de toekomst actueel gehouden moeten worden; veranderingen in andere wet- en regelgeving moeten doorwerken in de Wabo. Daarnaast is de Wabo zelf in ontwikkeling. De wet kan in de toekomst met andere onderwerpen worden uitgebreid. Er kan ook gedacht worden aan een verdere integratie van vergunningen in de Wabo, bijvoorbeeld de vergunning voor archeologische monumenten. Daarvoor zullen afzonderlijke wetswijzigingen in procedure worden gebracht. Wel zullen die vooral door het nieuwe kabinet worden voorgesteld en op hun eigen merites worden beoordeeld. Met de invoering van de Wabo en de invoeringswet kunnen we voorzien in een stelsel van regelgeving waar in de praktijk gewoon goed mee gewerkt kan worden.

De heer Smaling heeft gevraagd om inzicht in de kosten die zijn gemoeid met de realisatie van de Wabo en de uitvoeringsdiensten. Door VROM is voor de invoeringskosten Wabo 62 mln. aan gemeenten en 9 mln. aan provincies vergoed. In totaal heeft VROM in de periode van 2006 tot 2009 circa 4 mln. besteed aan concrete invoeringsproducten. Aan het Omgevingsloket online is tot nu toe 11 mln. aan ontwikkelkosten besteed. Dit jaar zal nog 4 mln. worden uitgegeven aan de bouw van, ik neem aan, het ICT-loket; ik ben de precieze informatie even kwijt. Over de kosten voor de uitvoeringsdiensten is nog te weinig bekend. Er zijn ook nog te weinig afspraken over gemaakt om daar nu al een duidelijke schatting van te kunnen geven.

De heer **Smaling** (SP): Kan de minister een streefdatum noemen waarop zij in staat is om die kosten wel te geven?

Minister **Huizinga-Heringa**: De heer Smaling doelt op de regionale uitvoeringsdiensten?

De heer **Smaling** (SP): Ik heb in mijn eerste termijn gevraagd naar de brede kosten-batenanalyse. De minister noemt een aantal directe kosten die gemaakt zijn, begrijp ik. Er zijn echter kosten die het gevolg zijn van de wetgeving die onderweg is. Dat reikt verder dan alleen de kosten die de minister nu noemt. Kan zij ons tussen nu en een bepaalde termijn een totaalplaatje geven van de directe en de indirecte kosten? Dan kunnen wij die tegen de veronderstelde baten afzetten. Het lijkt mij voor de hele Kamer zinnig om die informatie te hebben. Als de minister dat tussen nu en eind april voor elkaar kan krijgen, zou ik daar erg blij mee zijn.

Minister **Huizinga-Heringa**: Ik denk dat dat lastig wordt. Ik heb hier ook nog de kosten voor het beheer: circa 5 mln. en structureel 3,8 mln. Dat zijn de kosten die gemaakt worden. Daarbij is globaal berekend dat de jaarlijkse besparing aan administratieve lasten 130 mln. bedraagt. De heer Smaling noemde in zijn bijdrage ook leges die gemeenten al dan niet zouden krijgen. Om dat nu allemaal mee te nemen en uit te zoeken wordt wel heel erg intensief en heel erg gedetailleerd. Als je

de structurele besparing aan administratieve lasten van 130 mln. afzet tegen de eenmalige investering van, alles bij elkaar opgeteld, 95 mln., dan heb je er een goed beeld van dat dit een waardevolle en goede investering is.

De heer **Smaling** (SP): De uitleg van de minister is helder, maar er wordt hier een heleboel opgetuigd. In de memorie van toelichting worden vooral de baten voor het bedrijfsleven onderstreept. Prima. Dat wil ik graag geloven, maar dan moeten die ook worden gematcht met een overzicht van de kosten op eenzelfde soort aggregatieniveau als die baten, zoals die worden verondersteld. Gezien de complexiteit en de gevolgen van wat hier allemaal aan de orde is, zou dat eigenlijk wel moeten. Nogmaals, ik zeg niet dat ik graag volgende week een brief zou krijgen, maar als de minister een goede eerste indicatie zou kunnen geven van zo'n kosten-batenanalyse als er twee maanden aan is gesleuteld, dan is dat gezien de grootte van het hele gebeuren toch erg wenselijk. Ik doe dus nogmaals vriendelijk dit verzoek.

Minister **Huizinga-Heringa**: Dat lijkt mij buitengewoon ingewikkeld en lastig. Ik ben bereid om daar in tweede termijn nog even op terug te komen, maar normaal gesproken worden zaken op de volgende manier tegenover elkaar gesteld: wat geef je eraan uit en wat levert het op aan administratievelastenverlichting? Op de vraag welke overige kosten dan wel en niet moeten worden meegerekend, kom ik in tweede termijn terug. Het lijkt mij echter een buitengewoon ingewikkelde en ook niet zo zinvolle exercitie.

Mevrouw Huijbregts-Schiedon heeft gevraagd of de Wabo leidt tot verhoging van de leges. De verwachting, gebaseerd op de uitgevoerde business cases, is dat de leges op termijn zullen dalen, omdat de Wabo leidt tot een efficiëntere dienstverlening, waardoor minder kosten hoeven te worden gemaakt.

Mevrouw **Huijbregts-Schiedon** (VVD): Ik heb niet precies gevraagd of de Wabo leidt tot hoge legeskosten. Ik heb mijn vraag gesteld in relatie tot de kwaliteitscriteria en de uitvoeringsdiensten. Dat is dus gerelateerd aan de kosten die moeten worden gemaakt, of aan de "backoffice" zoals de minister het zegt, om goed vergunningen te kunnen verlenen.

Minister **Huizinga-Heringa**: Het hele denken over de RUD's en de kwaliteitscriteria is nog volop in ontwikkeling. Ik zal daar zo meteen nog kort op ingaan. Omdat het geen uitgemaakte zaak is hoe een ander er precies zal uitzien, is het op dit moment voor mij niet mogelijk om te zeggen wat de kosten zullen zijn. Daarvoor moet het proces verder zijn en moet er ook een uitgewerkt voorstel liggen dat aan de Kamers kan worden voorgelegd. Zover is het nu nog niet.

Mevrouw **Huijbregts-Schiedon** (VVD): Het benadrukt de relatie tussen de invoering van de Wabo en de inrichting van de backoffice.

Minister **Huizinga-Heringa**: Ik begrijp niet helemaal de portee.

Mevrouw **Huijbregts-Schiedon** (VVD): De portee is dat de minister spreekt over de gescheiden trajecten en de ontkoppeling, maar in de discussie die wij nu voeren, hebben wij het weer over de Wabo en de invoering en daarmee de uitvoering van de Wabo in relatie tot de kosten die moeten worden gemaakt voor de RUD's en de kosten om de kwaliteitscriteria te realiseren.

Minister **Huizinga-Heringa**: Ik heb geantwoord dat de verwachting is dat de leges zullen dalen. Die verwachting is alleen gebaseerd op invoering van de Wabo, waardoor je een betere dienstverlening krijgt. Op de vraag of het gegeven dat wanneer er ook nog eens RUD's en kwaliteitscriteria zijn, leidt tot een verlaging of verhoging van de kosten, kan ik op dit moment geen antwoord geven.

Bijna alle woordvoerders hebben gesproken over de ICT-voorziening, die onder de verantwoordelijkheid van het ministerie van VROM aan de overheden wordt aangeboden. Veel woordvoerders hebben daar vragen over gesteld. In december 2009 is een werkend ICT-systeem opgeleverd door VROM. Sindsdien oefenen veel overheden met aanvragers om zich voor te bereiden op de invoering van de Wabo. Op dit moment zijn alle gemeenten en provincies aangesloten op het landelijk ICT-systeem. Het systeem is goed bruikbaar om vergunningen aan te vragen en in behandeling te nemen. Het is echter nog niet volmaakt. Er is nog een aantal wensen, zoals ook uit de brief van de VNG blijkt. Ook zijn er nog enkele noodzakelijke verbeteringen. Ik hoop dat die verbeteringen en wensen in de tweede helft van april 2010 geïmplementeerd en vervuld zullen zijn. Ik ga ervan uit dat er dan een goed werkbare versie ligt die tegemoetkomt aan de vragen van de gebruikers. Daarop is mijn verwachting gebaseerd dat het niet nodig zal zijn om de invoeringsdatum van 1 juli naar achteren te schuiven. Het is dus niet zo dat er pas half april een ICT-tool komt, want die ligt er al vanaf december. Hij wordt half april nog verbeterd.

Desondanks ben ik er wel gevoelig voor -- ook zonder dat de Kamer er zo veel aandacht voor zou hebben gevraagd -- dat als je een ICT-tool aanlevert, je wel zeker moet weten dat het een goed werkend systeem is en dat gemeenten daar goed mee overweg kunnen. Daarom heb ik ook gezegd dat ik graag het vertrouwen van de Kamer zou hebben dat ik half april of begin mei goed bekijk of de uiteindelijke versie van de ICT-tool bevalt. Ik wil er ook over spreken met de VNG en het IPO. Aan de hand daarvan wil ik besluiten of ik de invoeringsdatum van 1 juli 2010 kan handhaven of dat ik die inderdaad zou moeten verschuiven naar een later tijdstip. Zo stel ik me voor dit te doen en ik zou daar graag het vertrouwen van de Kamer voor krijgen. Mevrouw Meindertsma heeft gevraagd of het geen rare zaak is. Normaal gesproken staat in een wet een invoeringsdatum en zei vroeg of het niet vreemd was om die los te

koppelen van de wet. In de Wabo is voorzien dat de invoeringsdatum per Koninklijk Besluit wordt vastgesteld. Wat ik nu voorstel, ligt eigenlijk helemaal in lijn met de Wabo.

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Ik ben van harte bereid om de minister te vertrouwen, want waarom zou ik dat niet doen? Het is alleen wel van belang om te zien hoe dat besluit over het al dan niet goed functioneren van de tool, straks tot stand komt. Wij hebben een niet mis te verstane brief van de VNG gekregen. Meestal is de VNG wat genuanceerder, maar men zei nu: wij zijn niet klaar; dit komt niet goed. Ik ga ervan uit dat de minister wel van mening is dat bij haar besluit straks het oordeel van de VNG een belangrijke rol speelt. Misschien wil zij de Kamers daarover informeren?

Minister **Huizinga-Heringa**: Zeker. Ik stel me voor om een bestuurlijk overleg te hebben met het IPO en de VNG over de invoeringsdatum. Ik zal de Kamers daarover informeren.

Dan kom ik op de vragen die gesteld zijn naar aanleiding van de Regionale uitvoeringsdiensten en de kwaliteitscriteria. De heer De Boer heeft gevraagd wat het bestuurlijk overleg van eind januari over de Regionale uitvoeringsdiensten heeft opgeleverd. Kortheidshalve verwijs ik naar de brief die gestuurd is in februari 2010 waarin de Kamer uitgebreid geïnformeerd wordt en waarin helder is dat alle ontvangen principebesluiten van de provincies aangeven dat zij zover zijn dat er een landelijk dekkend netwerk van RUD's kan worden gevormd. Die vallen niet in alle gevallen samen met de veiligheidsregio's. Volgens mij kiezen twee provincies voor een andere indeling. Het ziet er op zichzelf genomen goed uit en het is een basis om verder over te spreken.

De heer Janse de Jonge heeft een opmerking gemaakt over de kwaliteitscriteria: is het niet goed om die kwaliteitseisen eerst eens te beoordelen op hun eenvoud en helderheid, ze gefaseerd in te voeren en vooral te gebruiken als een diagnose-instrument? Ik moet ook wat dit betreft zeggen dat dit wel de manier is waarop ik mij voorstel het gesprek en het proces over de kwaliteitscriteria verder in te gaan. Het zal aan de orde zijn in een ambtelijke werkconferentie op 31 maart en 1 april, met het IPO en de VNG. Ook daar zullen wij met elkaar bespreken dat kwaliteitscriteria eenvoudig en vooral ook eenduidig en proportioneel moeten zijn. De inzet die de heer Janse de Jonge noemt is dus zeker ook mijn inzet in het verdere proces om te komen tot regionale uitvoeringsdiensten en kwaliteitseisen.

Mevrouw Meindertsma vroeg zich af of kwaliteitscriteria niet disproportioneel zijn voor 90% van de aanvragen. Dat is een van de vragen die wij moeten beantwoorden als wij daarover met elkaar spreken. Waarvoor gaan de kwaliteitscriteria gelden en welke kwaliteitscriteria gaan wij gebruiken? Het is zeker niet mijn bedoeling om een proces in te zetten waarbij je tot veel te gedetailleerde criteria komt, of tot criteria waarbij het niet helder is wat zij nu eigenlijk beogen. Maar er is nog wel een weggetje te gaan voordat wij -- dat zal ik niet zijn, maar het nieuwe kabinet -- voorstellen daarover aan de Kamer zullen voorleggen. Wat mij betreft zal het project dat wij nu ingaan moeten leiden tot criteria die proportioneel, helder en eenvoudig zijn, en vooral ook als diagnosemiddel. De heer Smaling heeft daarover ook vragen gesteld. Ik heb zijn vragen al in de beantwoording van de andere twee vragenstellers meegenomen.

De heer Janse de Jonge vroeg: wij hebben het wel over criteria, maar hoe zit het met de autonomie van gemeenten en taakverwaarlozing? Hij had daarover een heel goed betoog, maar ik denk dat dat aan de orde is als de kwaliteitseisen opnieuw in deze Kamer aan de orde komen. Dan zullen ook deze zaken daarbij zeker betrokken moeten worden.

De heer **Smaling** (SP): Ik heb een vraag over het begrip "proportioneel" in verband met de kwaliteitscriteria. Ik ben blij dat u zegt dat u dat nastreeft, maar hoe ziet u dat? In de rapportage van KPMG worden namelijk harde getallen gebruikt: op het gebied van kritische massa 0.7 fte en 0.4 fte. Dat gaat ver in het kwantitatief aangeven van wat men graag zou zien. Dat vindt bijna iedereen hier disproportioneel. Hoe maakt u dus die stap? Laat u die harde waarden los? Hebt u enig idee hoe u dat proces vormgeeft?

Minister **Huizinga-Heringa**: De kwaliteitscriteria van KPMG worden gebruikt om een inschatting te kunnen maken van wat RUD's eventueel zouden kunnen kosten als zij aan die criteria voldoen. Zo worden ze gebruikt. Maar voordat wij kunnen uitmaken welke kwaliteitscriteria echt van belang zijn en aan welke kwaliteitscriteria wij eventueel gemeenten en RUD's zouden willen binden, moet echt nog een hele slag worden gemaakt. Wij zullen echt nog ambtelijk en met iedereen die daarmee te maken heeft in gesprek moeten gaan om met een goed voorstel te komen. U moet er dus zeker niet van uitgaan dat de KPMG-criteria "de" criteria zullen worden. Zover is het nog lang niet.

De heer **Smaling** (SP): Ik wil nog verdergaan, door het element van de kritische massa te laten lopen en in te gaan op de suggestie die mijn collega Janse de Jonge heeft gedaan, namelijk om het te gebruiken als diagnostiek. Je kunt dan meten of een gemeente voldoet en, zo nee, of drie gemeenten wel voldoen. Kan je dan iemand aanstellen die je op een aantrekkelijk niveau inschaalt, zodat hij niet meteen weg is? Je stapt er dan op een heel andere manier in dan nu, met name ten aanzien van wat op het onderdeel kritische massa is voorgesteld. Het is namelijk een dictaat en daarvan moeten wij echt af.

Minister **Huizinga-Heringa**: Ik zal de opmerkingen die in deze Kamer zijn gemaakt over de kwaliteitscriteria en de RUD's zeker meenemen. Ik zal ze niet vergeten in het vervolgproces, tenminste in mijn stukje daarvan.

De heer De Boer heeft met betrekking tot de regionale uitvoeringsdiensten gevraagd of het

blauwdrukdenken niet een achterhaalde zaak is. Ik denk inderdaad dat dit blauwdrukdenken een achterhaalde zaak is. Er is een goed bottom-upproces ingezet waarbij congruentie van werkgebieden geen dogma is. Er is een aantal provincies die RUD's langs andere lijnen willen instellen dan langs die van de veiligheidsregio's. Ze hebben daar goede argumenten voor. Een en ander was voor ons dan ook geen reden om er niet mee akkoord te kunnen gaan.

Verder heeft een aantal woordvoerders gezegd niet te voelen voor een wettelijke verplichting ten aanzien van het instellen van de RUD's. Ook daarvan zou ik willen zeggen: laten wij nu eerst zo ver komen dat wij helder voor ogen hebben hoe ze er uit moeten zien en hoe wij daarmee verdergaan. Dan zal in de volgende fase de vraag aan de orde komen of het nodig is om de afspraken ook nog eens wettelijk te borgen. Soms kan het natuurlijk wel van belang zijn om zaken waarover iedereen het eens is, in de wet vast te leggen, maar het is nu echt te vroeg om daarop op dit moment al diepgaand in te gaan.

De heer Smaling heeft ervoor gepleit niet te veel beslissingen naar de RUD's toe te schuiven. De bedoeling is niet dat de RUD's bevoegd worden. Ze zullen de beslissingen voorbereiden maar degenen die bevoegd gezag zijn en die de beslissing over de vergunningen nemen, blijven voor het overgrote deel de gemeenten en in een enkel geval de provincie. De RUD wordt niet beslissingsbevoegd, zoals wij ons dat nu voorstellen.

De heer Smaling heeft er bij mij op aangedrongen te garanderen dat de RUD's zaken ter hand nemen die op schaalniveau aantoonbaar meerwaarde hebben, ook in de ogen van gemeenten. Dat is ook wat ons voor ogen staat. Het gaat om complexe taken en taken van bovenlokale dimensie. Daarop is ook ingegaan in de brief van de minister van 29 oktober 2009. Ook hiervoor geldt overigens dat het een proces is waar wij met eenieder die betrokken is, over spreken. Het is nog niet zo ver dat het aan de Kamer wordt voorgelegd.

De heer **Janse de Jonge** (CDA): In een debat met uw voorgangster, mevrouw Cramer, hebben wij dit ook besproken. Er wordt nogal wat van gemeenten gevraagd. De collega's en ik hebben daarover ook uitvoerig in eerste termijn gesproken. Gemeenten krijgen een nieuw mechanisme waarmee ze moeten werken, namelijk de Wabo. Dat betekent integraal werken et cetera. Vervolgens gaat het ook om omgevingsdiensten. Dan zou je over twee, drie jaar als het ware weer opnieuw moeten gaan werken. Ik vind het in dat opzicht wel van belang wat u zo-even zei, namelijk dat fundamenteel de bevoegdheid ligt bij de gemeentebesturen respectievelijk bij de provincie voor een klein deel. Laten wij het dan met elkaar niet ingewikkelder maken door te gaan praten over bevoegdheden van RUD's. Laten wij die zien als uitvoerende instanties. Laten wij ook in de tijd -- wij hebben in brieven van u en uw voorgangster gelezen over 2012 -- dit alles goed achter elkaar gaan zetten, waarbij wij er eerst voor zorgen dat de Wabo goed functioneert. Als ik het goed heb, heb ik ook in uw woorden die volgordelijkheid beluisterd.

Minister **Huizinga-Heringa**: Ja, dat beluistert u heel goed in mijn woorden. Daarom hecht ik er ook zo aan om die twee zaken wel duidelijk uit elkaar te houden. De invoeringswet kan nu ingevoerd worden. Ten aanzien van de RUD's en de kwaliteitscriteria moet echt nog wel wat gebeuren voordat wij zo ver zijn dat wij daarmee aan de slag kunnen. Het zal in gemeenteland ook niet zo erg zijn dat wij daar wat tijd voor nemen, precies om de reden die u noemt. Overal werken mensen en alles moet geïmplementeerd worden. Daar moet ook een beetje tijd en mogelijkheid voor zijn.

*N

Mevrouw **Huijbregts-Schiedon** (VVD): Voorzitter. De minister schetst het ideaalbeeld van de Wabo, zijnde het eindbeeld dat wij voor ogen moeten houden. Mijn pleidooi in eerste termijn was daarop ook gericht. Laten wij de discussie over de Wabo niet vervuilen met die over de uitvoeringsstructuur, de backoffice. Dat dit ongelofelijk moeilijk of bijna onmogelijk is door de geschiedenis van dit wetsvoorstel, blijkt vandaag, en dan refereer ik aan de afrondende woorden van de minister, waarin zij zegt dat zij een warm pleitbezorger is van dat losmaken. Hoewel ons streven daarop gericht is, moeten wij ons toch wel realiseren dat dit in de afgelopen twee jaar niet is gebeurd. Het kan toch niet zo zijn dat al die gemeenten en provincies en de fracties in de Tweede Kamer hebben zitten slapen en het als vanzelfsprekend zelf aan elkaar hebben gekoppeld?

In het hele wetgevingstraject, ook in deze Kamer, is van de zijde van de regering zeker een koppeling gelegd met de uitvoeringsstructuur. Daarover is indertijd de motie over de omgevingsdiensten, die hier eerder aan de orde is geweest, door deze Kamer aangenomen. De minister mag dan wel zeggen dat Wabo en Mans ontkoppeld zijn in haar beleving en instelling, en theoretisch moge dat zo zijn, maar feitelijk is die stelling natuurlijk onjuist. Nogmaals, die gemeenten en provincies zijn niet voor niets bezig om die koppeling te maken en om te praten over de invoering van de Wabo op het moment dat de uitvoeringsstructuur er staat. Dat houdt verband met elkaar. Wanneer de bedoeling van de minister is om daarin enige temporisering aan te brengen, heeft zij nog heel wat te bespreken met gemeenten en provincies om dat helder te maken en de stoom van de ketel te halen. Dat wil ik dan zelfs wel als ontkoppeling zien.

De minister zegt dat de Wabo is gericht op de dienstverlening in de frontoffice. Nogmaals, dat is de basis. In de discussie is herhaald dat de backoffice de verantwoordelijkheid is van de gemeenten. Ik hoor graag hoe de minister denkt te gaan handelen, om duidelijk te maken dat de Wabo de Wabo is en dat de uitvoeringsstructuur niet parallel, maar volgtijdelijk, want dat woord heb ik goed in mijn oren geknoopt, zal moeten worden

gerealiseerd. Hoe denkt de minister dat te gaan doen?

De ICT-infrastructuur is niet volmaakt, zegt de minister. Verbeteringen zijn noodzakelijk. Zij zegt dat de implementatie half april moet zijn afgerond en dat zij hoopt dat alles het dan doet. Ik blijf erbij dat zij mij niet heeft kunnen overtuigen dat het realistisch is om nu met elkaar de illusie hoog te houden dat de wet per 1 juli kan worden ingevoerd. Ik denk dat we hier niet aan illusiepolitiek doen, maar aan realisme, en dat we beter kunnen vaststellen dat dit niet zal lukken. De druk blijft op de ketel om dat zo snel mogelijk te doen, maar de meest reële termijn is dat het per 1 januari 2011 zal moeten worden ingevoerd. Dat vind ik jammer, maar zorgvuldigheid gaat hier boven snelheid.

Er is ook gezegd dat de kwaliteitscriteria heel terughoudend moeten worden opgesteld. Dat is heel mooi, maar er is niet ingegaan op het vraagstuk of die kwaliteitscriteria in- of outputgericht moeten zijn. Als de backoffice een zaak is van de gemeenten, zoals wij net hebben vastgesteld, is het hele proces wat betreft de input van de kwaliteit de verantwoordelijkheid van de gemeenten. Als wetgever kun je wel bepalen wat de kwaliteit van de output moet zijn; wat eruit moet komen. Daarover heb ik de minister niet gehoord.

Zij zegt dat zij alle opmerkingen over de kwaliteitscriteria en de RUD's zal meenemen. Dat roept bij mij de vraag op: waarnaartoe, met welk doel en wat zien wij ervan terug. Ik zou toch wel concretere toezeggingen van de minister willen hebben: wat gaat zij met deze opmerkingen doen en waartoe zouden die moeten leiden? Gemeenten moeten namelijk nog steeds voor 1 december aangeven bij welke uitvoeringsdienst zij willen aansluiten en op welke manier ze dan aan de kwaliteitscriteria denken te voldoen. Ik heb dus toch wel enige twijfels bij het optimisme van de minister. Ik heb veel lof voor de minister, die zo'n belangrijk en moeilijk dossier moet waarnemen. Het kan echter zijn dat zij het daardoor veel simpeler ziet dan de rest, die daar al heel lang mee bezig is; ik neig daar ook altijd toe. In dit geval denk ik echter dat haar optimisme wel heel groot is.

Het spijt mij te moeten constateren dat de minister weliswaar begrijpt waar de pijn van de Kamer ligt en dat ze ook de opmerkingen en bezwaren begrijpt, maar dat zij daar toch net niet concreet genoeg op reageert. De bezwaren die in eerste termijn zijn verwoord, zijn fundamenteel. De minister stelt daar geen maatregelen en handelingen tegenover die de VVD nu al over de streep zouden trekken om die bezwaren weg te nemen. Hopelijk kan de minister daar in tweede termijn meer aandacht aan geven. Misschien kan zij dan met name haar voornemens concretiseren en kan zij aangeven hoe zij alles wat zo onder stoom en kokend water in gang is gezet, enigszins wil temporiseren. Om maar in de beeldspraak te blijven: hoe wil zij de druk van de ketel af nemen?

*N

De heer **Smaling** (SP): Voorzitter. Ook de SP-fractie bedankt de minister zeer voor de beantwoording. Wij realiseren ons dat het een helse klus is om in zo korte tijd dit dossier goed te doorgronden. Ik zou niet graag in de schoenen van de minister hebben gestaan vandaag. Zij heeft zich voortreffelijk van haar taak gekweten. Niettemin zijn er allerlei zaken die ik in eerste termijn heb verwoord, waarover onze twijfel nog niet is weggenomen. In die zin sluit mijn verhaal aan bij dat van mevrouw Huijbregts.

In eerste instantie zijn de Wabo en "Mans" -- of de Wabo en de RUD; het is maar hoe je het wilt zeggen -- ook in ons beeld niet meer te scheiden. Ik snap dat de minister dit graag wil en dat anderen dat willen, maar het kan gewoon niet meer. Ze zijn met elkaar verknoopt. Hoe die RUD's zullen uitpakken, heeft impact op de gemeentelijke diensten die ook de Wabo moeten uitvoeren. Het is te laat om dat nog los van elkaar te zien. Daarom hebben alle opmerkingen die over RUD's zijn gemaakt, nu ook impact op ons gevoel over de invoeringswet. Hoe graag de minister dit ook zou willen, ik denk dat dit een gepasseerd station is. Dat kan alleen als er een andere werkwijze wordt gekozen bij het inrichten van die RUD's en het vaststellen van die kwaliteitscriteria.

Het is niet aan bod gekomen toen we het over de kwaliteitscriteria hadden, maar met name het hoofdstuk over die kritische massa is tamelijk inputgestuurd. Ik vraag de minister om toch nog eens goed te onderzoeken of het niet op een wezenlijk andere manier kan, waarbij de door de gemeenten behaalde resultaten leidend zijn. Arena Consultants heeft in onze ogen een aantal goede conclusies getrokken uit de evaluatie van het rapport dat KPMG met anderen heeft samengesteld. Ik stel voor om daar nog eens goed naar te kijken, om daar een aantal conclusies uit te halen en om die te implementeren. Ik denk dat wij dan een aantal stappen in de goede richting zetten.

Over het kostenaspect hebben wij gediscussieerd. Nogmaals: ik hoop dat de minister toch een ingang kan vinden om de integrale kosten en baten van dit hele circus op papier te krijgen. Dat is echt nodig. Wij moeten in deze tijd op de centen passen. De minister heeft een brief geschreven waarmee zij toch weer de portemonnee trekt om de ICT voor elkaar te krijgen, maar wij moeten duidelijk weten wat dit gaat kosten. Er gaan veel meer kosten mee gepaard dan wat tot nu toe op papier is gezet.

De ICT en het ICT-proces zijn nog niet in orde; dat is duidelijk. Ik heb het idee dat de minister wel erg focust op de voorkant, op het Omgevingsloket online. Daarvan kan de positie worden bepaald. De een zal er wat positiever over zijn dan de ander. Ik constateer dat heel veel gemeenten aan de achterkant met heel verschillende backofficesystemen aan de gang zijn gegaan en de zaak nog maar net of nog niet eens geleverd is, laat staan dat het systeem operationeel is, dat de mensen het kunnen volgen en met name dat zij de workflowprocessen goed kunnen monitoren. Dat is essentieel, want een goede

dienstverlening staat of valt met het adequaat zijn van het systeem.

Mijn laatste punt is een vrij fundamenteel punt waar de minister niet op is teruggekomen, namelijk de vraag wat een bottom-upproces is. Waar begint dat? Begint dat bij een burgemeester die al op het niveau van een WGR-plusregio een standpunt kan innemen en dat overbrengt aan de provincie en het ministerie? Volgens de SP-fractie is dat niet het geval. Een bottom-upproces begint bij de mensen die de Wabo moeten uitvoeren, met de mensen die met het omgevingsloket moeten werken en die burgers en bedrijven te woord moeten staan. Zeker gezien het laag in de organisatie leggen van de mandatering van deze omgevingsvergunning, zullen ook die mensen moeten worden bevraagd. Je zult hen moeten vragen of het mogelijk is en wat het gevoel op gemeenteniveau is over de Wabo.

Ik doe de minister de suggestie om een soort inventarisatie te doen, per gemeente of middels een steekproef, waarin wordt gekeken hoe de bestaande en de gewenste expertise zich tot elkaar verhouden in grote, middelgrote en kleine gemeenten. Stratificeer dat vervolgens, naar vergunningverlening, toezicht en handhaving en naar bouw, milieu en ruimtelijke ordening. Kijk vervolgens wat lokaal kan, wat mogelijk is via bovenlokale werkverbanden die gemeenten zelf met elkaar vormen en wat er eventueel nog naar een regionale uitvoeringsdienst moet. Dan heb je het helder. Dan heb je ook een kleurrijk plaatje van de wijze waarop de Nederlandse gemeenten in deze wet staan en ook hoe er naar de commissie-Mans en de RUD's wordt gekeken. Dan is het draagvlak veel groter en daarmee is de kans dat dit nog wat wordt ook veel groter.

*N

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Voorzitter. Ik dank de minister bijzonder voor haar beantwoording. Ik heb waardering voor het feit dat zij bij de behandeling van zo'n ingewikkeld wetsvoorstel -- degenen die er al lang mee bezig zijn, vinden althans dat het zo'n ingewikkeld wetsvoorstel is geworden -- zo helder het onderscheid neerlegt. Dat is buitengemeen interessant.

De minister zegt zeer helder -- ik ga even door op waar mevrouw Huijbregts mee begonnen is -- dat er sprake is van een loskoppeling van de omgevingsvergunning en de uitvoeringsorganisatie. Als dat heldere uitgangspunt haar beleid is en nu wordt vastgesteld, kan het niet anders dan dat zij nu aan de provincies en aan anderen zegt dat even sprake zal zijn van stilstand op dat tweede dossier, de uitvoeringsorganisatie. Dat betekent, zoals mevrouw Huijbregts aanhaalde, dat niet voor 1 december hoeft te worden aangegeven in welke regio men zich verplicht moet inzetten. Dat zou fantastisch zijn omdat wij tegelijkertijd als wetgever voortdurend bezig zijn om de complexiteit, juist ook in het omgevingsrecht, te vergroten. Het zou enige rust geven om de omgevingsvergunning goed te laten invoeren en vervolgens te kijken naar de uitvoeringsorganisatie. Misschien is er dan wel een heel interessante heroverwegingswerkgroep geweest die van alles over het binnenlands bestuur heeft gezegd waardoor wij weer tot een andere afweging komen. Dan moet er wel even rust zijn op dat terrein. Dat scheelt ook weer in de kosten voor de adviseurs enzovoorts. Ik zou dat ontzettend goed vinden. Het is ook van belang voor het veld, de provincies en de gemeenten, dat daar duidelijkheid over komt.

Uitvoeringsorganisaties zijn één ding en kwaliteitscriteria zijn een ander. Daar is geen sprake van een een-op-eenkoppeling. Juist voor het afgeven van een omgevingsvergunning zijn kwaliteitscriteria nodig. De minister heeft gezegd dat het KPMG-advies gediend heeft voor de input, maar dat het niet de output hoeft te worden. Dat gaat zij nog bekijken. Zij heeft daarnaast gezegd dat voor de 90% eenvoudige aanvragen ook moet worden gekeken naar proportionaliteit ten aanzien van kwaliteit. Ik houd de minister aan die woorden. Ik vertrouw erop dat zij daar uitvoering aan geeft.

Over de relatie met de Crisis- en herstelwet zal ik het de minister nu niet lastig maken. Dat doe ik volgende week wel.

Ik dank de minister hartelijk voor haar instemming met het burgerservicepunt. Dit geldt ook voor haar bereidheid om dit onderwerp met de VNG te bespreken.

Over de ICT is de minister ook helder geweest. Zij heeft namelijk gezegd dat zij goed zal bekijken of dat in april of mei voldoende functioneert. Ook heeft zij gezegd dat zij de VNG een zeer belangrijke stem zal geven bij de vaststelling of dat al dan niet goed functioneert. Het zal best zo kunnen zijn dat mevrouw Huijbregts gelijk krijgt met wat zij daarover heeft gezegd, namelijk dat de invoeringsdatum wel eens niet 1 juli zou zijn. Dank u.

Ik ben nog vergeten te zeggen dat ik mede namens de fracties van GroenLinks en D66 spreek en dat wij zullen instemmen met dit wetsvoorstel.

*N

De heer **Janse de Jonge** (CDA): Mijnheer de voorzitter. Ik dank de minister voor haar gedegen en uitvoerige antwoord. Zo'n eerste keer is toch altijd spannend, zeker in de senaat. Nogmaals dank voor haar heel goede en inhoudelijke reactie. Mijn complimenten daarvoor!

De minister heeft kort en helder geantwoord. Daarmee zijn wij in ieder geval een paar stappen verder gekomen. Ik haal er nog enkele punten uit. Over de ICT-voorziening is de minister duidelijk geweest: het is nog niet volmaakt en er zijn verbeteringen nodig; de brief van de VNG heeft dat ook duidelijk aangegeven. Ik denk dat wij hier wel kunnen afspreken dat de minister ons eind april of begin mei, maar in ieder geval voor 9 juni, informeert over de stand van zaken. Zij moet dan voor zichzelf ook de garantie krijgen voordat zij het KB over de invoeringsdatum slaat, om het zo maar even te zeggen. De minister vraagt om vertrouwen; dat kan zij zeker van ons krijgen. Dit is wel een goede afspraak die wij hier kunnen maken. De

minister is immers ook verantwoordelijk voor de uitvoering.

De Wabo wordt ook maar een keer ingevoerd, dus dat moet ook goed gaan. Dat is van belang. De Wabo is heel waardevol en daarom steunen wij de essentie ten volle; laat ik dat nog even duidelijk zeggen. Nogmaals, de Wabo moet wel echt goed werken. In dit licht hecht ik niet meer aan een invoeringsdatum van 1 juli van dit jaar. Dat deed ik twee jaar geleden al niet. Wat mij betreft, mag het ook 1 januari 2011 worden. Wij zien wel wat het wordt, afhankelijk van de kwaliteit die geleverd kan worden.

Over de kwaliteitscriteria was de minister heel duidelijk; zij ziet het duidelijk als diagnosemiddel of -instrument. Dat vind ik een heel goede benadering. Wij gaan dan dus niet de zaken afvinken en afrekenen over de gang van zaken, maar dat gebeurt meer in analytische vorm. Dit past ook veel meer bij de diepe wortels van de autonomie van gemeenten; zij kunnen dit zelf uitmaken en zij kunnen daarover zelfstandig een oordeel vellen.

Volgens mij is niet uitgesloten dat er te zijner tijd een apart wetsvoorstel moet komen voor de RUD's en de kwaliteitscriteria. Daarover verneem ik graag het standpunt van de minister. Ik zie de minister knikken; dat is dus zo. Overigens zei haar voorgangster dit ook. Wij zullen dat wetsvoorstel bespreken. In dat verband kom ik uitvoerig en grondig met de collega's te spreken over de verhouding tussen gemeentelijke autonomie en de RUD's. Op ambtelijk niveau kan men zich erop voorbereiden dat wij daarover nog een discussie hebben, natuurlijk afhankelijk van de inhoud van het wetsvoorstel.

Tot slot sluit ik mij aan bij de woorden van collega Meindertsma die zij diep uit haar hart sprak. Ook uit het diepste van mijn hart zeg ik: er moet enige rust op het front komen van de ruimtelijke ontwikkeling door een goede invoering van de Wabo. Ik heb daarover zojuist al gesproken. Mijn wens is dat alle gemeenten en provincies daarmee aan de gang gaan. Verder is mijn wens dat in de tijd nog even naar de RUD's wordt gekeken. Het lijkt mij buitengewoon verstandig, als die twee punten uit elkaar gehaald worden, dus dat niet weer alles tegelijk wordt ingevoerd.

Nu heb ik het nog niet eens over de Crisis- en herstelwet, want daarover gaan wij volgende week praten. Daarbij komen de gemeenten ook nog een keer in beeld. Zoals gezegd, zullen wij daarover volgende week uitvoerig van gedachten wisselen.

*N

De heer **De Boer** (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter. Ik heb nog vier punten. Allereerst bedank ik de minister hartelijk voor de beantwoording. Wat de ICT betreft, kwam het antwoord eigenlijk overeen met wat onze beide fracties in eerste termijn aanreikten. Ik doel ook op het inlichten van de Kamer omstreeks mei. Wij wachten dat dus af. Het vertrouwen wat dit betreft hadden wij al uitgesproken.

Het tweede punt betreft hetgeen de minister gezegd heeft over de backoffice en de frontoffice. De minister scheidt deze zaken van elkaar; RUD's en criteria. Ik vraag mij af hoe je dat handen en voeten geeft. Feit is dat gemeenten op dit moment hun knopen tellen. Ze zien welke richting het opgaat. Ze springen op de wagen, want anders missen ze hun invloed in de te vormen RUD's. Dat wordt versterkt door wat in de nadere memorie van toelichting door de regering gezegd is, namelijk: RUD's moeten, een beetje streng gezegd, van voldoende omvang zijn, anders is het niet goed. Met andere woorden: ze komen er. Overigens maakte de minister een interessante tussenopmerking. Ze zei letterlijk: maar het ziet er goed uit. Daarmee bedoelde ze, naar ik aanneem: het gaat toch die kant op. Dus: scheiden van elkaar, ja, maar hoef geef je dat handen en voeten? Ik vind dat je voor gemeenten en provincies moet verhelderen -- misschien weten ze het, maar misschien is het nog niet helder genoeg -- wat de minister ook voor ons verhelderd heeft, namelijk dat sprake is van het afleggen van een aparte route: wij hebben het nu over de Wabo, gemeenten, wij hebben het nu over de Wabo, provincies.

De minister spreekt zelf over stoom van de ketel afhalen. Ik zeg dan dat gemeenten en provincies nadrukkelijk geïnformeerd moeten worden over het feit dat sprake is van een apart traject. Wij gaan er ook apart over spreken, zelfs nog in deze Kamer. Met name van gemeenten hoor ik dat men bang is de boot te missen, want "het ministerie wil toch die kant op". Dat beeld moet worden weggenomen, dan zal de rust teruggebracht kunnen worden onder gemeenten, op dit punt tenminste.

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Heeft de heer De Boer, ons allemaal gehoord hebbende vandaag, niet de indruk dat ook de minister weet dat een dergelijk wetsvoorstel wordt afgestemd als zij daarmee in deze Kamer komt?

De heer **De Boer** (ChristenUnie): Ik weet niet of de minister die indruk heeft.

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Wat denkt u, mijnheer De Boer?

De heer **De Boer** (ChristenUnie): Een goede luisteraar zal weten dat dat niet lukt. Daar hebt u gelijk in. Maar dat is voor ons weer te gemakkelijk, vind ik. Als een proces zo ver in werking is getreden dat lokale en provinciale overheden die route al zijn opgegaan, dan moet ik nog zien of de Eerste Kamer een wetsvoorstel niet zal accepteren.

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Als wij duidelijk en helder zijn en als de minister duidelijk en helder is, dan gaan wij nu toch niet meer raar doen en zeggen: het is al zo ver? Nee, dan zijn wij helder en duidelijk en zeggen wij: nu even rust.

De heer **De Boer** (ChristenUnie): Dat is ook de portee van mijn opmerking, maar u ging even een stap verder: stel dat. Ik zeg tegen de minister: maak de provincies en de lokale overheden duidelijk dat het circuit gescheiden is. Wij hebben het in dit geval alleen over de Wabo. De verplichting die hier en daar misschien aanwezig is of waarvan gedacht wordt dat die er is, namelijk dat je je aan moet sluiten bij een RUD, zelfs nog voor 1 december dit jaar, is niet aan de orde. Ik wil hierop graag de reactie van de minister vernemen.

Het derde punt betreft een zaak die ik mede namens de fracties van de SGP en het CDA aan de orde mag stellen, namelijk de kerkelijke monumenten. Ik hoop dat ik de minister goed verstaan heb. Ik constateer dat bij het overzetten van de Wabo een wijziging is opgetreden en dat ten aanzien van het interieur van kerkelijke monumenten niet de reguliere voorbereidingsprocedure geldt, maar de uitgebreide. De minister zegt -- ik zie dit als een toezegging -- dat dit bij wijziging van de Wabo gerepareerd zal worden, opdat de reguliere voorbereidingsprocedure ook weer zal gelden voor kerkelijke monumenten op een wijze overeenkomstig artikel 16 van de Monumentenwet. Ik hoop dat ik de minister goed begrepen heb. Als dat zo is, ben ik tevreden. Anders kom ik hier straks nog even op terug.

De vergadering wordt van 18.40 uur tot 18.50 uur geschorst.

*N

Minister **Huizinga-Heringa**: Voorzitter. Ik denk dat ik in tweede termijn relatief kort kan zijn. Ik wil graag nog even ingaan op de opmerkingen die mevrouw Huijbregts en de heer Smaling hebben gemaakt. Zij zeiden dat ik heel helder heb gezegd dat het twee aparte trajecten zijn en vroegen zich af of dit echt wel zo is. Ja, het zijn twee aparte trajecten. Het beste bewijs daarvoor is dat wij hier spreken over de invoeringswet van de Wabo. Die is klaar. Die kan ingevoerd worden. Over de RUD's en over de kwaliteitscriteria is nog overleg gaande. Dat alleen laat al zien dat het niet twee gekoppelde trajecten zijn. Ze hebben wel alles met elkaar te maken.

Mevrouw Huijbregts heeft ook gezegd dat ik het niet over de vraag van in- en output heb gehad. De criteria voor de output moeten toch helder zijn, zei zij. Ik wacht op een voorstel van de VNG over de outputcriteria.

Zowel de heer Smaling als mevrouw Huijbregts vond het heel aardig -- ik zeg het even in mijn woorden -- dat ik beloofde mee te nemen wat ik hier hoor, maar zij wilden ook weten hoe dit werkelijkheid wordt. Eind maart, begin april is er een conferentie van VNG en IPO, waar ook VROM bij aanwezig is. Daar zal natuurlijk ook gesproken worden over al deze onderwerpen. Daar zal ook mijn ministerie zijn inbreng hebben, langs de lijnen die ik hier geschetst heb.

Mevrouw Huijbregts heeft gezegd dat als wij reëel zijn, wij ervan uit moeten gaan dat de invoering op 1 januari plaatsvindt. Mevrouw Meindertsma liet deze datum van invoering nog open. Ik weet dat burgers en ondernemers wachten op de invoering van de Wabo. Ik zou het dus jammer vinden om nu al te zeggen dat de invoering sowieso op 1 januari 2011 plaatsvindt. Daarom heb ik de Kamer gevraagd om vertrouwen om daar goed naar te kijken. We moeten echt bekijken of half april de verbeteringen zodanig zijn dat er goed mee gewerkt kan worden. Dat ga ik bespreken met VNG en IPO. Het zou mooi zijn als de wet op 1 juli ingevoerd kan worden. Maar als dat niet verantwoord is en de ICT-tool nog niet zodanig is dat er goed mee gewerkt kan worden, ga ik dat niet doen. Ik zal de Kamer informeren, ik denk ongeveer half mei, over de stand van zaken en over de gesprekken met VNG en IPO.

De heer Smaling heeft nog gevraagd om meer helderheid over de kosten. De cijfers die ik genoemd heb, zijn eenmalig een investering van 95 mln. Daar zit ook het geld bij dat aan de provincie en aan de gemeenten is gegeven voor invoering. Daardoor levert het structureel jaarlijks 130 mln. aan besparingen op, tegen beheerskosten van 3,8 mln. Ik wil best somberder cijfers geven, maar kom eigenlijk niet op een somberder reeks dan deze. Dit is eigenlijk best heel positief. Het proces van de RUD's is nog gaande. Daarover is op dit moment nog geen helderheid te geven.

Mevrouw Meindertsma, de heren Janse de Jonge en De Boer hebben aandacht gevraagd voor de rust die in gemeenten ingebouwd zou moeten worden. Er komt heel wat over de gemeenten heen. Er komt een werkconferentie eind maart, begin april. Daarna komt er een bestuurlijk overleg met VNG en IPO over de zaken van de RUD's en de kwaliteitscriteria. Deze conferentie gaat over de stappen die volgens VNG en IPO gezet zouden moeten worden. Ik wil met deze organisaties dan ook graag spreken over het tempo en het termijn. Ik moet de Eerste Kamer toch informeren over de ICT-toets, dus dan zal ik dat in een keer meenemen en de Eerste Kamer ook informeren over de vraag hoe het staat met tempo en termijn. Dan komen die twee onderwerpen wel in één brief terecht. Ik zeg u van tevoren toch maar dat u dan niet de indruk moet hebben dat de RUD en de Wabo met elkaar verknoopt zijn. De een heeft het ene traject en de ander het andere. Vanwege de handigheid zet ik het echter in één brief.

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Ik ben toch bang dat de pauze niet heeft geleid tot grotere duidelijkheid. In eerste instantie zei de minister dat er sprake is van loskoppeling van de uitvoeringsorganisatie. Ik denk dan ook dat zij nu moet ophouden met gemeenten en provincies te verplichten om allerlei data in acht te nemen. De minister heeft ons goed gehoord. Als deze Kamer in deze samenstelling -- ik kan het mij echt niet anders voorstellen -- een wetsvoorstel krijgt voorgelegd dat eruit ziet zoals de contouren nu aangeven, dan is het veel erger. Dan zijn er namelijk allerlei voorbereidingen gemaakt. De Eerste Kamer zal dan, naar ik denk, toch echt zeggen -- ik kijk naar de heer De Boer -- dat zij

hard genoeg heeft gewaarschuwd. Mevrouw Huijbregts deed dat al in eerste instantie bij de Wabo, dus nog voor de uitvoeringsorganisatie, en wij allen deden het met haar via de motie. Dan komt het niet go

Minister **Huizinga-Heringa**: Het is inderdaad losgekoppeld. Het zijn twee aparte trajecten. Het traject van de Wabo zou nu afgelopen kunnen zijn met de uitvoeringswet en met het besluit wanneer de datum van de invoering is. Het andere traject, dat van de verbetering van de backoffice waarbij gesproken wordt over RUD's en kwaliteitscriteria, is nog in volle gang. Dat proces stopt ook niet. We gaan er met elkaar mee door. Het staat los van de Wabo. Er moet natuurlijk wel gezorgd worden dat we komen tot goede handhaving van de milieuvergunning. Ook moet deze kwalitatief goed geborgd zijn. Er is, mede op verzoek van de beide Kamers, afgezien van het top-downproces en gekozen voor een bottom-upproces. Dat bottom-upproces leidt tot een werkconferentie in maart-april. Daar zullen vanuit het bottom-upproces de betrokken koepels spreken over het tempo en de stappen die moeten worden gezet. Als we dat serieus nemen, is dat ook de plek waar gesproken moet worden over de vragen welk tempo we kunnen handhaven en welk tempo goed is. Daar wacht ik op. In mei is er bestuurlijk overleg. Dan kom ik erop terug bij de Eerste Kamer. Zo doe ik precies wat ik heb gezegd maar respecteer ik ook hetgeen gevraagd is, namelijk een bottom-upproces waarbij VNG en IPO echt de lead hebben.

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): In mijn eerste termijn heb ik het volstrekt duidelijk gemaakt dat iedere verplichting dat een gemeente naar een regionale uitvoeringsorganisatie moet wat mijn fractie betreft niet bespreekbaar is. Ik denk dat dit aansluit bij de manier waarop wij anderhalf of twee jaar geleden spraken over de Wabo en met elkaar de motie-Huijbregts hebben gemaakt. In dit geval betekent bottom-up dus dat als gemeenten zeggen ze het zelfstandig te kunnen, ze het wat ons betreft mogen doen. Vervolgens zullen zij worden afgerekend op kwaliteit. Over die kwaliteitscriteria hebben we het nog. Deze staan los van de uitvoeringsorganisatie. Ik heb de indruk dat een meerderheid van deze Kamer vindt dat als dat niet nu al wordt meegegeven in de uitvoering, we bezig zijn met elkaar bezig te houden.

Minister **Huizinga-Heringa**: Ik heb mevrouw Meindertsma heel goed gehoord, evenals de opmerkingen die anderen hebben gemaakt. Tegelijkertijd is het wel de vraag hoe we de handhaving en de backoffice kunnen verbeteren. Daarover wordt gesproken. Dat proces is in gang. We hebben het echter wel over een volgend kabinet. De heer Janse de Jonge vroeg of het een apart wetsvoorstel wordt. Dat is inderdaad het geval. Wanneer er een wetsvoorstel komt over de mogelijke RUD's en mevrouw Meindertsma zegt dat deze Kamer daar absoluut tegen zal zijn, is dat natuurlijk iets om mee te nemen. Het is geen reden om nu direct te zeggen dat we een proces stoppen. Het proces is bottom-up. Er moet bekeken worden hoe de handhaving verbeterd kan worden, want dat is een probleem waar een oplossing voor moet worden gevonden. Ik zou dus zeggen: laat nu dit proces zijn gang gaan; laat wat mevrouw Meindertsma en anderen ervan vinden zijn weg vinden in het proces; wacht mijn brief van mei af. Dan doen we het ook zoals de Kamer het zelf heeft ingezet: niet top-down maar bottum-up. We lopen niet weg voor de problemen die er zijn, namelijk dat de handhaving echt verbeterd moet worden. Daar moet een manier voor worden gevonden.

De heer **De Boer** (ChristenUnie): De minister heeft natuurlijk gelijk; je begint niet op het punt nul; we zijn anderhalf jaar bezig. Anders hadden we de motie ook niet aanvaard in deze Kamer. Misschien is dit een stuk verheldering. Als er een proces is, gaat dat dan richting een van tevoren vastgesteld doel, namelijk: er zullen RUD's zijn? Of is er voldoende vrijheid in het proces voor gemeenten om een eigen keuze te maken, waardoor de eigen keuze borgt dat er kwaliteit wordt geleverd? Onze insteek is het laatste, neem ik aan. Het zou de moeite waard zijn als de minister ook die insteek heel nadrukkelijk communiceert naar gemeenten: u bent niet verplicht om ... enzovoorts.

De **voorzitter**: Mevrouw Huijbregts op dit punt.
* *

Mevrouw **Huijbregts-Schiedon** (VVD): De minister spreekt erover dat de backoffice moet worden verbeterd bij gemeenten. Onze stelling is eigenlijk, kort door de bocht: dat moet ook, maar dat moeten de gemeenten zelf doen. En gemeenten moeten zelf kiezen hoe ze dat doen, of ze het met elkaar doen, in een groot geheel, met zijn tweeën, met zijn vijven, met zijn twaalven of met zijn twintigen. Dat moet onze zorg niet zijn. Wij zeggen welk resultaat ze moeten leveren en aan welke kwaliteitscriteria dat resultaat moet voldoen. Als dat niet helder wordt in de discussie die wij nu voeren, zijn we weer terug bij af. Dan zijn we weer even ver als vanmiddag, toen we hieraan begonnen. Ik was juist heel erg optimistisch na de eerste termijn en het antwoord van de minister. Ik had heel goede voornemens voor wat betreft mijn afwachtende houding voor de tweede termijn van de minister. Er moet echter nog wel iets gebeuren in de tweede termijn.

Minister **Huizinga-Heringa**: Ik heb in mijn eerste termijn helder gemaakt dat er twee aparte trajecten zijn, en dat de Wabo en de Uitvoeringswet Wabo, waarover we hier nu over spreken, echt helemaal losstaan van invoering van RUD's en van kwaliteitscriteria. Dat zijn twee aparte trajecten. Waar we nu over spreken, is hoe het proces wordt ingezet van spreken met gemeenten en provincies om te komen tot een betere handhaving. Dat is dus iets anders dan de invoeringswet van de Wabo en hoe we daar met elkaar over spreken. Daarover hoor ik mevrouw Huijbregts zeggen: we hebben aangedrongen op bottom-up; wij vinden eigenlijk dat er van de kant van de regering op geen enkele

manier een eis gesteld moet worden van bijvoorbeeld tijd. Het gaat ook om de tijd die we de gemeenten willen geven. Daarin zou ik de Kamer willen vragen om dat proces zijn gang te laten gaan. Laat én gemeenten, én provincies én Rijk gewoon met elkaar spreken in dat proces, om te komen tot een betere handhaving.

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Het is heel principieel. We maken een wet omgevingsvergunning. Daar krijgt de minister de meerderheid van deze Kamer voor. Daar zijn we het mee eens; dat is goed. Een omgevingsvergunning moet kwaliteit hebben. We spreken over kwaliteitscriteria. Daar moet nog wel wat over gedubd en gedaan worden, maar daar spreken we over. De kwaliteitscriteria zijn de meetlat en niet de organisatiestructuur. Dat betekent dat iedere verplichting van de organisatiestructuur weg moet.

Minister **Huizinga-Heringa**: De opmerking van mevrouw Meindertsma is helder en niet mis te verstaan. Die interfereert tegelijkertijd op een wat merkwaardige manier met een bottom-upproces dat is ingegaan met de VNG en de provincie, om te komen tot een goede manier van handhaving. Laten wij vaststellen waarover wij het wel eens zijn. Ik neem aan dat mevrouw Meindertsma het met mij eens is dat de kwaliteit van de handhaving ons ernst is. Dat staat los van de omgevingsvergunning, de frontoffice, dit gaat over de kwaliteit van de handhaving. Daarmee is het nodige mis. Daar moeten wij aan werken met elkaar. De gedachte bestaat dat RUD's behulpzaam kunnen zijn bij het verbeteren van de handhaving. Het is echter wel een bottom-upproces. Er wordt dus met gemeenten én provincies gesproken over de vraag hoe wij de handhaving verbeteren. Ik hoor mevrouw Meindertsma zeggen, en ik zeg het in mijn eigen woorden: wat er ook uitkomt, het mogen geen RUD's zijn. Dat is toch een vreemde hypotheek die op zo'n proces wordt gelegd?

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): De minister begrijpt ons verkeerd. Er mag alles uitkomen. Dat maken de gemeenten echter uit en zij niet. Daar gaat het om. Als de gemeenten het met zijn vijven willen doen, dan doen zij het met zijn vijven. Als men het alleen wil doen, moeten die gemeenten dat allemaal zelf weten. Er zijn namelijk soms gemeenten die twee keer zo groot zijn als bijvoorbeeld een regionale uitvoeringsdienst in Zeeland. De minister mag oordelen over de kwaliteit, maar niet over de organisatiestructuur. Dat is nou precies de autonomie van de gemeenten. Als wij met elkaar bij voortduring die autonomie bij de gemeenten weghalen en verplichtingen opleggen, ook naar het zogenaamde "verlengd lokaal bestuur", dan hebben wij een vierde bestuurslaag gemaakt. Daarover hebben wij juist een aantal weken geleden uitvoerig gesproken aan de hand van de veiligheidsregio's. Heel deze Kamer was er het erover eens dat dit zo langzamerhand niet meer kan!

Minister **Huizinga-Heringa**: Het is geen kwestie van een vierde bestuurslaag. De RUD's hebben, zoals er nu over wordt gesproken, ook geen eigen bevoegdheid. Zij adviseren, maar de bevoegdheid blijft bij gemeenten en provincies.

Mevrouw Meindertsma zegt vervolgens dat de gemeenten er zelf over gaan en dat ik daar niet over ga. Er komt nog een wetsvoorstel, want de RUD's kunnen niet worden geborgd zonder wetsvoorstel. Als zaken wettelijk moeten worden vastgelegd, kan het Rijk toch niet tegen gemeenten zeggen: dicteer maar en wij schrijven? Het Rijk maakt natuurlijk de wet. Je kunt niet zeggen dat gemeenten het uitmaken en dat het Rijk maar moet afwachten wat er uitkomt. Dat doet ook geen recht aan de regierol van het Rijk en de systeemverantwoordelijkheid van het Rijk voor een goede handhaving. Ik ben het echter helemaal met mevrouw Meindertsma eens, als zij zegt dat het niet van bovenaf moet worden opgelegd. Maar als wij, gemeenten en IPO met elkaar kunnen uitkomen op iets waar iedereen achter staat en wat door een volgend kabinet aan de Kamers wordt voorgelegd, zal zij toch niet zeggen dat zij het er niet mee eens is? Er komt natuurlijk nooit een wetsvoorstel dat niet gedragen wordt door de VNG en het IPO. Daar is het hele proces om begonnen, daar gaat het om. Laat dit proces -- dat vraag ik echt -- dus zijn gang gaan. Laten wij het doel, een betere handhaving, voor ogen houden. Laten wij het vervolgens aan gemeenten en IPO overlaten, maar ook aan het Rijk waar dat een rol erin heeft, om tot een goed voorstel te komen, dat vervolgens uitgebreid besproken kan worden in beide Kamers.

Mevrouw **Huijbregts-Schiedon** (VVD): Ik krijg de indruk dat wij langs elkaar heen praten. Daarom wil ik het concretiseren. De minister sprak in eerste termijn over volgtijdelijkheid. Daar was ik heel optimistisch over. Nu spreekt zij echter over zijn gang laten gaan. Misschien kan zij dat nog duiden. Zij zegt dat er eind maart, begin april een bestuurlijke conferentie is -- ze praat over die bottom-up -- waarin wordt gesproken over het tempo. Ik maakte in mijn eerste termijn al de vergelijking met die ter dood veroordeelde: je mag nog wel het tijdstip bepalen en je mag bepalen hoelang erover gedaan wordt. Ik wil graag weten op welke manier de minister die conferentie ingaat. Het zou voor gemeenten geweldig zijn, als zij voor die tijd wisten wat volgtijdelijkheid is, wat temporisering is en wat loskoppeling is, wat wij dachten dat de minister in eerste termijn bedoelde. Hoewel, zij zegt nu weer dat ze natuurlijk van alles met elkaar te maken hebben. Als de minister een standpunt moet bepalen, een brief moet schrijven en input moet leveren voor die conferentie, wil ik graag concreet hebben waar dat dan op neerkomt.

Minister **Huizinga-Heringa**: De conferentie is georganiseerd door het IPO en de VNG. Er zijn wel ambtenaren van VROM bij betrokken, maar die twee koepels spreken -- ik weet niet wie zij daarbij uitnodigen -- over de stappen die moeten worden gezet in 2010 en 2011. Natuurlijk heeft mijn

ministerie ambtelijk wel invloed, maar het wordt georganiseerd door de VNG en het IPO.

Vervolgens is er in mei een bestuurlijk overleg waarin ik met de vertegenwoordigers van de koepels over dit hele proces spreek. Ik wil dan graag van hen horen hoe zij hiertegenover staan, hoe zij de rest van het proces zien. Ik heb net voorgesteld dat ik u half mei informeer over de uitkomsten van dat bestuurlijk overleg met de VNG en het IPO over de toekomst en het tempo van het verbeteren van de handhaving.

Mevrouw **Huijbregts-Schiedon** (VVD): Ik vind het een beetje de omgekeerde wereld. Deze Kamer neemt een standpunt in, een niet onbelangrijk standpunt. Wij waarschuwen voor het afbreukrisico dat wij zien aankomen, wanneer het gaat over nieuwe wetgeving, over het wetsvoorstel Wijziging Wabo. Maar de minister gaat door op het pad dat zij heeft ingezet. Mijn vraag in tweede termijn was: wees concreet, zeg wat u bedoelt met "ik neem het mee" en verwoord dat in concrete bewoordingen. Ik kan mij best voorstellen dat het nu moeilijk is, want het wordt nu zomaar aan haar gevraagd en wellicht heeft het verstrekkende gevolgen. Ik zou er ook genoegen mee nemen, wanneer zij dat schriftelijk doet, maar dan wel concreet, zodat wij volgende week of over veertien dagen onze behandeling kunnen voortzetten.

Minister **Huizinga-Heringa**: Ik hecht er wel aan datgene te zeggen waarmee ik mijn eerste termijn ben ingegaan, namelijk dat dit twee aparte trajecten zijn en dat de Uitvoeringswet Wabo helemaal losstaat van een proces om de handhaving beter vorm te geven, waarbij wordt gesproken over RUD's en over kwaliteitseisen. Ik geef heel helder aan dat het twee aparte trajecten zijn. Ik waarschuw er dan ook voor dat de Kamer opeens twee dingen die niet aan elkaar gekoppeld zijn wel aan elkaar gaat koppelen. Het staat los van elkaar. Die volgtijdelijkheid staart ons recht in het gezicht. Wij spreken hier over het eindpunt van de Wabo, maar er moet nog worden gesproken over het beginpunt van een mogelijk voorstel over RUD's. Die volgtijdelijkheid is hier gewoon aanwezig. U hebt het erover; zo heb ik u althans begrepen in eerste termijn en de heer Janse de Jonge zei het ook: laten wij de gemeenten een beetje rust gunnen, laten wij niet met een enorme haast -- nu de volgende stap -- hen achter de broek zitten. Daarop antwoord ik u: er is een werkconferentie waar het IPO en de VNG met elkaar spreken over de stappen in dit proces. Ik heb in mei met hen een bestuurlijk overleg daarover. Laat mij u in mei een brief sturen met de uitkomsten van dat bestuurlijk overleg. Dan hebt u meer helderheid over het tempo, maar dan hebben wij het proces wel afgerond op de manier waarop de Kamer zelf heeft aangedrongen: niet van bovenaf, maar van onderop. Dan laten wij de VNG en het IPO zelf in hun conferentie bespreken welke stappen zij vervolgens in dat bestuurlijk overleg met mij bespreken. De Kamer hoort dat dan rond die tijd. Een mogelijk wetsvoorstel ligt natuurlijk een behoorlijk stuk in de toekomst; dat begrijpt u. Nu zouden wij de Wabo kunnen afhandelen. Een mogelijk voorstel om verder te gaan met RUD's kan niet eerder dan over een aantal jaren bij de Eerste Kamer zijn, omdat wij dit hele eerste jaar ook al kwijt zijn wat het beleid betreft. Die rust is er dus vanzelfsprekend ingebouwd. De volgtijdelijkheid zit daar ingebouwd. Laten wij het proces nu echter niet gaan doorkruisen.

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Het was niet de Eerste Kamer, integendeel, het was de minister van VROM, waarvan de minister de erfopvolger is, die de koppeling heeft aangebracht tussen de uitvoeringsorganisatie en de omgevingsvergunning. Wij hebben hier een- en andermaal via de motie-Huijbregts-Schiedon aangegeven dat dit, wat ons betreft, een proces van onderop moet zijn. Mogelijkerwijs weet de minister het niet, maar er ligt een brief bij alle gemeenten en provincies, dat zij dat proces weliswaar van onderop mogen uitvoeren, maar dat zij wel "verplicht zijn tot". Daarom gaat het mij. In de brief staat een aantal verplichtingen. De verplichting luidt dat zij de uitvoering moeten opwaarderen, ook wanneer zij zelf van mening zijn dat zij het zelf kunnen. In die brief staat heel precies aangegeven wat wel en niet mag. Er wordt nog bij geschreven: in dat advies van de commissie-Mans was eerst sprake dat het samen moest vallen met de veiligheidsregio's. Door onze motie is er wat vanaf gehaald, maar het tweede stuk is overeind gebleven. De verplichting is aangegaan en men moet voor 1 december aangeven waar en op welke manier men dat opschaalt. Wij zijn hier dus bijna unaniem van mening: het proces moet doorgaan, maar de verplichting moet eruit.

De **voorzitter**: Mevrouw de minister, misschien kunt u nog reageren op het verzoek van mevrouw Huijbregts. Zij vroeg of u misschien finaal, voor de stemming, een brief met de uiteenzetting van het standpunt aan de Kamer kan doen toekomen. Dan kan de Kamer vervolgens een definitief standpunt innemen.

* *

Minister **Huizinga-Heringa**: In antwoord daarop heb ik gezegd dat ik -- hoe die koppeling ook tot stand is gekomen -- in elk geval geen koppeling zie en er ook geen koppeling is tussen de invoeringswet van de Wabo en het proces over de RUD. Ik zou het jammer vinden als de gang van zaken met de RUD, die los staat van de Invoeringswet Wabo, door de Eerste Kamer als voorwaarde gebruikt zou worden om voor of tegen de Invoeringswet Wabo te stemmen. Dat maak ik op uit de woorden van de Kamer. Dat zou ik buitengewoon jammer vinden. Daarover gaat ook mijn opmerking. Als ik de koppeling loslaat, kan het toch niet zo zijn dat de Eerste Kamer de koppeling juist weer maakt?

Mevrouw **Huijbregts-Schiedon** (VVD): Ik vind dit misverstand jammer. Als de Kamer duidelijk maakt bereid te zijn om zich te laten overtuigen van de bedoelingen van de minister, namelijk dat er een

ontkoppeling komt van de twee processen, is het op prijs te stellen als de minister een en ander vervolgens concretiseert en er ook helder over is. Zij moet het ook kunnen uitleggen aan de partijen waarvan de zij vindt dat die het proces bottom-up vorm moeten geven. Als ik zoiets zou moeten doen, zou ik graag willen weten aan welke randvoorwaarden het resultaat moet voldoen en in welke context het proces vormgegeven moet worden. In ieder geval voor mijn fractie is het cruciaal dat de minister daarover helder is.

De heer **Smaling** (SP): In aanvulling daarop het volgende. De minister spreekt over bottom-upproces en regionale uitvoeringsdiensten. Men kan zeggen dat het opgelegd pandoer is. Mijn fractie vindt dat ook. In die zin is het in onze ogen niet gescheiden. Wat is echter in de optiek van de minister het bottom-upproces? Zij zegt dat er een werkconferentie komt van VNG en IPO, die allerlei mensen hebben uitgenodigd. De minister zegt niet te weten wie dat zijn. Dat kan zij echter wel vragen. Ik vind het namelijk heel belangrijk om te weten wie het zijn. Wat is in haar ogen het bottom-upproces? Hoe kan de dynamiek in geheel gemeentelijk Nederland zodanig gestimuleerd wordt dat er straks draagvlak is? Bottom-up wordt als term vaak te pas en te onpas gebruikt, zij het als windowdressing. Ik zie bijvoorbeeld niet wat hier nu bottom-up aan is.

Minister **Huizinga-Heringa**: Ik denk dat bottom-up duidelijk het tegengestelde is van top-down: je legt niet van bovenaf op hoe de dingen gedaan moeten worden, maar je laat de provincies en de gemeenten zelf nadenken over de manier waarop de handhaving kan worden verbeterd. Mevrouw Meindertsma maakte net de opmerking dat alle gemeenten een brief hebben gekregen en dat zij voor 1 december een keuze moeten hebben gemaakt bij welke RUD zij zich willen aansluiten. Volgens mijn informatie is het ministerie van VROM niet bekend met zo'n brief die naar alle gemeenten is gestuurd. Daarover is dus nog wat onduidelijkheid.

Het is helder dat deze twee processen los van elkaar staan. Mevrouw Huijbregts zei dat ik dat duidelijk moet maken, maar duidelijker kan ik het niet zeggen: instemmen met de Wabo betekent op geen enkele manier instemmen met RUD's. Als de Wabo wordt ingevoerd, staat nog op geen enkele manier vast hoe het verder gaat met de RUD's. Dat zijn echt twee aparte processen, niet omdat ik dat nu zeg of omdat ik dat nu van plan ben, maar omdat het gewoon zo is.

Hoe gaan wij verder met de handhaving? Ik heb goed geluisterd naar mevrouw Meindertsma; zij zei grote bezwaren te hebben tegen het dwingende sturen van het Rijk. VNG en IPO -- ik ben niet helemaal precies met de uitnodigingenlijst, ik hoop dat de Kamerleden mij dat niet kwalijk nemen -- organiseren een werkconferentie waarin gesproken zal worden over het tempo van dat proces. Daarna zal ik, in mei, een bestuurlijk overleg met hen hebben over deze onderwerpen en de Kamer daarover informeren. Ik denk dat wij dan meer helderheid hebben, dan weet ik hoe daar door VNG en IPO over gedacht wordt, welke mogelijkheden zij wel en niet zien. Na mei kunnen wij daar dan in alle rust nog over spreken en kunnen wij bekijken hoe wij het proces vormgeven dat ik begin, maar dat een volgend kabinet zal moeten afmaken.

De **voorzitter**: Ik vrees dat wij nu langzaam maar zeker de tweede ronde in dezelfde cirkel beginnen te draaien. Ik vraag de minister om de Kamer schriftelijk een precisering van het standpunt te doen toekomen. Wij vragen dan de commissie om zich daarover te beraden. Ik heb begrepen dat leden van deze Kamer mogelijkerwijze op basis daarvan een derde termijn wensen te hebben. Als er behoefte is aan een derde termijn, kunnen wij die over veertien dagen hebben.
**

Minister **Huizinga-Heringa**: Als de Kamer nog prijs stelt op een brief waarin ik nog eens daarop inga, ben ik natuurlijk bereid om zo een brief te schrijven.

De **voorzitter**: Dat is mij gebleken uit een aantal interventies door Kamerleden.
**

Minister **Huizinga-Heringa**: Ik ben altijd daartoe bereid, dat spreekt vanzelf.

De heer **De Boer** (ChristenUnie): Ik maak nog een korte opmerking, die misschien kan dienen als hulp bij het schrijven van de brief.

Minister, u hebt helder gemaakt dat het twee aparte processen zijn. In de discussie werd er steeds gesproken over een gekoppeld proces. U geeft nu aan dat er twee aparte processen zijn en daar gaat het nu even om. In dat aparte proces van RUD's moet u bij wijze van spreken de formulering "er zullen RUD's komen" loslaten. Ga om tafel zitten met de provincies en de gemeenten en kijk hoe je die kwaliteit kunt borgen. Dat kan via RUD's, maar misschien komen die er niet. Alleen door te zeggen dat er wellicht een wet op de RUD's komt, heb je dat proces al met een bepaalde doelstelling neergezet. Dat is niet bottom-up, maar gewoon top-down en dat willen wij liever niet.

Minister **Huizinga-Heringa**: Ik luister buitengewoon goed naar alles wat in de Eerste Kamer gezegd wordt en zal natuurlijk ook deze laatste schrijftip in mij opnemen. Ik zal zo snel mogelijk een brief schrijven. Ik ben benieuwd naar het oordeel van deze Kamer en zie dat met vertrouwen tegemoet.

De beraadslaging wordt geschorst.

Sluiting 19.28 uur.

!Lijst van besluiten en ingekomen stukken!

*N

Lijst van besluiten:

De Voorzitter heeft na overleg met het College van Senioren besloten om:

a. de stemmingen over het volgende wetsvoorstel te doen plaatsvinden op 9 maart 2010:
Harmonisatie van uitkeringsrechten van leden van de Tweede Kamer, wijzigingen in verband met de openbaarmaking van nevenfuncties en inkomsten uit nevenfuncties van leden van de Eerste en Tweede Kamer en leden van het Europees Parlement en enkele technische wijzigingen (30693);

b. de plenaire behandeling van het volgende hamerstuk te doen plaatsvinden op 9 maart 2010:
Aanpassing van een aantal wetten aan de Wet veiligheidsregio's en enkele wijzigingen in de Wet veiligheidsregio's (Aanpassingswet veiligheidsregio's) (31968);

c. de bespreking van de controversieelverklaring ontwerpregeling te doen plaatsvinden op 9 maart 2010 i.p.v. 2 maart 2010;

d. het voorbereidend onderzoek van de volgende wetsvoorstellen te doen plaatsvinden door de vaste commissies voor
Sociale Zaken en Werkgelegenheid op 16 maart 2010:
Tijdelijke regels voor een pilot ter bevordering van de participatie van personen met een arbeidsbeperking met behulp van loondispensatie (Tijdelijke wet pilot loondispensatie) (32165);
23 maar 2010:
Tijdelijke verruiming van de mogelijkheid in artikel 668 van Boek 7 van het Burgerlijk Wetboek om arbeidsovereenkomsten voor bepaalde tijd aan te gaan in verband met het bevorderen van de arbeidsparticipatie van jongeren (32058);
Onderwijs, Cultuur en Wetenschapsbeleid op 16 maart 2010 i.p.v. 9 maart 2010:
Wijziging van de Wet kinderopvang, de Wet op het onderwijstoezicht, de Wet op het primair onderwijs en enkele andere wetten in verband met wijzigingen in het onderwijsachterstandenbeleid (31989);
Wijziging van diverse onderwijswetten in verband met het invoeren van een fusietoets in het onderwijs (fusietoets in het onderwijs) (32040);
Justitie op 30 maart 2010:
Goedkeuring van het op 28 januari 2003 te Straatsburg totstandgekomen Aanvullend Protocol bij het Verdrag inzake de bestrijding van strafbare feiten verbonden met elektronische netwerken, betreffende de strafbaarstelling van handelingen van racistische en xenofobische aard verricht via computersystemen (Trb. 2003, 60 en Trb. 2005, 46) (31838, R1874);
Wijziging van de Vreemdelingenwet 2000 en enkele andere wetten in verband met de versterking van de positie van de referent in het reguliere vreemdelingenrecht en versnelling van de vreemdelingenrechtelijke procedure (Wet modern migratiebeleid) (32052);

e. de derde termijn van het volgende wetsvoorstel te doen plaatsvinden op 16 maart 2010:
Voorstel van wet van het lid Van Dijken houdende wijziging van de Gemeentewet in verband met een vrijstelling van parkeerbelastingen voor houders van een gehandicaptenparkeerkaart (30879);

f. de plenaire behandeling van de volgende wetsvoorstellen te doen plaatsvinden op 18 mei 2010 (onder voorbehoud):
Voorstel van wet van de leden Van Velzen en Waalkens houdende een verbod op de pelsdierhouderij (Wet verbod pelsdierhouderij) (30826);
Wijziging van de Gemeentewet, het Wetboek van Strafvordering en het Wetboek van Strafrecht ter regeling van de bevoegdheid van de burgemeester en de bevoegdheid van de officier van justitie tot het treffen van maatregelen ter bestrijding van voetbalvandalisme, ernstige overlast of ernstig belastend gedrag jegens personen of goederen (maatregelen bestrijding voetbalvandalisme en ernstige overlast) (31467).

Lijst van ingekomen stukken, **met de door de Voorzitter ter zake gedane voorstellen**:

1. de volgende door de Tweede Kamer der Staten-Generaal aangenomen wetsvoorstellen:
Goedkeuring van het op 28 januari 2003 te Straatsburg totstandgekomen Aanvullend Protocol bij het Verdrag inzake de bestrijding van strafbare feiten verbonden met elektronische netwerken, betreffende de strafbaarstelling van handelingen van racistische en xenofobische aard verricht via computersystemen (Trb. 2003, 60 en Trb. 2005, 46) (31838, R1874);
Wijziging van de Wet luchtvaart en enkele andere wetten, houdende diverse wijzigingen met betrekking tot de luchtvaart (31857).

Deze wetsvoorstellen zullen in handen worden gesteld van de desbetreffende commissies;

2. de volgende regeringsmissives:
een, van de minister-president, minister van Algemene Zaken, ten geleide van afschriften van KB's in verband met ontslag bewindspersonen (griffienr. 145990);
een, van alsvoren, ten geleide van een afschrift van een brief d.d. 20 februari 2010 aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal inzake ontslagaanvraag van de ministers en staatssecretarissen van PvdA-huize (griffienr. 145979);
een, van de minister van Buitenlandse Zaken en de staatssecretaris voor Europese Zaken, ten geleide van het verslag van de informele bijeenkomst van de staatshoofden en regeringsleiders van de Europese Unie die op 11 februari 2010 te Brussel plaatsvond (griffienr. 145959);

een, van de minister van Buitenlandse Zaken, ten geleide van het AIV-advies "Het nieuwe strategisch concept van de NAVO" (griffienr. 145961);

een, van de minister voor Ontwikkelingssamenwerking, ten geleide van het verslag van de Informele OS-Raad in Segovia (17-19 februari 2010) (griffienr. 145890.02);

een, van de staatssecretaris voor Europese Zaken, ten geleide van een fiche die werd opgesteld door de werkgroep Beoordeling Nieuwe commissievoorstellen inzake Mededeling inzake biodiversiteit (griffienr. 145986);

een, van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, inzake Evaluatie hoofdstuk X Politiewet klachtenregeling politie (griffienr. 145987);

een, van alsvoren, ten geleide van het ontwerp Aanpassingsbesluit veiligheidsregio's (griffienr. 144162.09);

een, van alsvoren, inzake meldkamers in Nederland (griffienr. 144162.08);

een, van alsvoren, inzake Aanbevelingen van de Onderzoeksraad voor veiligheid over 2007 en 2008 en de reactie van de betreffende departementen (griffienr. 145956);

een, van alsvoren, ten geleide van de kabinetsreactie Groenboek over een Europees Burgerinitiatief (griffienr. 145957);

een, van de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, inzake studies naar de staatsrechtelijke aspecten van het toekennen van het kiesrecht voor de Nederlandse leden van het Europees Parlement aan de Nederlandse ingezetenen van de Nederlandse Antillen en Aruba (griffienr. 145989);

een, van de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, inzake reactie op het advies van de Onderwijsraad "De school en leerlingen met gedragsproblemen" (griffienr. 145962);

een, van de staatssecretarissen van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, inzake voorhang ontwerpbesluit tot wijziging van het Besluit bekostiging WPO en het Inrichtingsbesluit W.V.O. houdende vaststelling van de wijze van meting en de beoordeling van leerresultaten (griffienr. 145984);

een, van de minister van Financiën, ten geleide van het verslag van de Ecofin-raad van 15 en 16 februari 2010 (griffienr. 145880.01);

een, van de minister van Verkeer en Waterstaat, ten geleide van het advies van het adviescollege voor de burgerluchtvaartveiligheid DEGAS over "de voorschriften voorbij" (griffienr. 145992);

een, van de staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat, ten geleide van het Werkprogramma van de Commissie van Advies inzake waterstaatswetgeving (griffienr. 145978);

een, van de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, ten geleide van de Evaluatie van de Wet werk en inkomen kunstenaars (griffienr. 145958).

De Voorzitter stelt voor, deze missives voor kennisgeving aan te nemen. De bijlagen zijn neergelegd op de afdeling inhoudelijke ondersteuning ter inzage voor de leden;

3. de volgende missives:

een, van de Nationale ombudsman, ten geleide van het rapport Komt een kind bij de buurvrouw (griffienr. 145982);

een, van de Algemene Rekenkamer, ten geleide van het EU-trendrapport 2010 (griffienr. 145964).

De Voorzitter stelt voor, deze missives voor kennisgeving aan te nemen. De bijlagen zijn neergelegd op de afdeling inhoudelijke ondersteuning ter inzage voor de leden;

4. de volgende geschriften:

een, van F.H.B. inzake oplossing internationale kinderporno (griffienr. 145985);

een, van J.M. te M (B), inzake klacht tegen Q-dating (griffienr. 145976);

een, van R.T. te D., inzake compensatieregeling (griffienr. 143763.15).

Deze geschriften worden van belang geacht voor de leden van de commissie voor Justitie;

een, van H.J. v.L., inzake wetsvoorstel 30879 (gehandicaptenparkeerkaart) (griffienr. 145427.05);

een, van N.H., inzake alsvoren (griffienr. 14542.04).

Deze geschriften worden van belang geacht voor de leden van de commissie voor Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties;

een, van P.B. te L., inzake bezwaar tegen wetsvoorstel 31324 (Paspoortwet) (griffienr. 143395.34).

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden van de commissies voor Binnenlandse Zaken en de Hoge Colleges van Staat/Algemene Zaken en Huis der Koningin en voor Justitie;

een, van dr. H.C.H.C. te C., inzake de Crisis- en herstelwet (32127) (griffienr. 145242.45).

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden van de commissies voor Verkeer en Waterstaat, voor Justitie en voor Binnenlandse Zaken en de Hoge Colleges van Staat/Algemene Zaken en Huis der Koningin;

een, van J.R. te T., inzake zorgen over Nederland (griffienr. 145967);

een, van W.S., inzake vrijstelling parkeerbelasting voor houders van een gehandicaptenkaart (31706) (griffienr. 142401.26);

een, van E.W., inzake alsvoren (griffienr. 142401.28).

Deze geschriften worden van belang geacht voor de leden van de commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport/Jeugd en Gezin.

De Voorzitter stelt voor, deze geschriften voor kennisgeving aan te nemen.